

BUDAPESTI NAPLÓ

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Kerepesi-út 25.

Főszerkesztő: **VÉSEI JÓZSEF.**
Felelős szerkesztő: **BRAUN SÁNDOR.**
Kiadja: **SZERKESZTŐSÉG.**

Égész évre 28 k., (14), 1/2 évre 14 k., (7), 1/4 évre 7 k., (3.50), egy hónapra 2 k. 40 fillér, (1.20 frt).
Egyes szám Budapesten 8, vidéken 10 fillér.

Két erőszak.

Budapest, november 27.

(v.) Megkezdődött a döntő ütközet. A csata első napján reggeltől napestig szakadatlanul folyt a viaskodás. Nem olyan izzó hangulatban talán, mint aminőt a tegnapi lázas hadizenet után várni lehetett; de valami ádáz keserűséggel mindkét részen, amely szívós, kegyetlen mérközést jövendöl. Kik a küzdő felek ebben a tusában? Két erőszak méri itt össze fegyverét. Az egyik — az obstrukció — a nemzeti nyelv szent lobogóját lengeti. A másik — a kormány és a többség — az állami rend épp oly szent zászlaja alatt vonult a harctérre. Fájó szívvel szemléli a magyar nemzet e testvérháborút. Lelkében a Pókayné gyötrelme sajog, akinek el kellett veszíteni két delfeg fia közül az egyiket s aki szivettépő fájdalommal tétovázott, a kettő közül melyiket szeresse, melyiket sirassa.

Hogy a nemzeti nyelv ügye mi módon kerülhetett így szembe az állami rend érdekével, azt most hiábavaló volna kutatni. E vezetés fegyverszorongás közepette kiben volna elég tárgyias igazság s elegendő higadtság arra, hogy az erkölcsi és politikai felelősségeket helyesen állapítsa meg? Ma elég annyit tudunk, hogy bármelyik fél számára tartogassa a fátum a győzelmi babért, az ország mindenképpen vesztés lesz. Ha a porba hull a nemzeti nyelv zászlaja, az ismét helyreálló állami rend vajjon nem követelt-e tuldrága áldozatot? Viszont ha elbukik az állam rendje s a parlamentarizmus halálra sebzett, tetemes vérvesztéssel kerül ki az ütközetből, lehet-e a nemzet számára áldásos ez a diadal? Hiszen ha elhull ez a kormány, szétreped ez a többség s az obstrukció fékezhetetlen bizonyul, ez még mind nem jelenti szükségképpen a magyar vezényleti nyelv diadalát. Akkor még jöhetnek ke-

mény próbáltatások a nemzetre, súlyos támadások ama részről, mely olthatatlan gyűlölettel van eltelve irántunk s mely ostromát e haza ellen most csak azért nem folytatja, mert önmagunkat márcangolván, az ő dolgát elvégezzük mi magunk, még pedig oly módon, hogy minden kockázat mindenestre a miénk, de az egyetlen haszon esetleg az övé lehet. S e támadások ellenében találunk-e majd elegendő oltalmat ama bástyái mögött az alkotmánynak, amelyeken nap-nap után új meg új réseket nyit a most folyó tesvérháború?

Ezek a fatális súlyú, megdöbbentő jelentőségű kérdések foglalkoztatják ma az elméket. A harc még alig indult meg igazán s máris mennyi értékes javát pusztította el a nemzetnek. Ez a kisebbség, mely az állami akaratnak alkotmányos uton létrejönni és megnyilatkozni akarását honarúlsáknak bélyegzi, talán meg fogja egykor bánni, hogy mostani eljárásával példát adott arra, miként kell a nemzeti képviselőlet többségébe a legitím akaratot belefojtani s ekképp nemcsak megbénítani a törvényhozási szervezetet, hanem az ősi alkotmányi nemzetvédő hatalmát is tehetlenségre kárhóztatni. S ez a többség is, mely ma az államrend érdekében az ellenzék kifárasztásának terére lépett, szintén megbánhatja valamikor, hogy ezzel önkénytelenül is példát statuált arra, hogyan lehet a parlamentarizmust egy nagy nemzeti érdek ellen öldöklő tusába küldeni. Lesz idő s talán már nem sokára, amikor a többség vissza fogja siratni a most lerombolt ellenzéki jogokat s az ellenzék az őszinte bünbánattól megtörtén fog vezekelni az állami akarat tartós megbénításáért s az alkotmánynak belülről való ki-méletlen megrongolásáért.

Hogy ezen az első csatanapon a szenvedelmek összecsapása közben hová ragadta a harci hev a küzdő feleket, azt még leírni is bajos. S itt nem ama felviharzó trá-

gárságokra gondolunk, amelyek tusa közben itt-ott felhangzottak. Ezek csupán a jóizlést sértik s nem sebeznek senkit, legfeljebb ennek a mostani parlamentnek már amugy is elrongyolódott tekintélyét. De gondolunk igenis ama rettentő tulhajtásokra, amelyekbe a kölcsönös ingerkedések hatása alatt a mérközők egymást valósággyal belelovalták. Ma azt a kérdést szegezték a kormány melléne, igaz-e az a szállongó hír, hogy a napirenden lévő javaslatokat parlamenti államsínyekkel, a házszabályok illeten elcsavarásával, a szavazásoknak napirendi indítványok utján való kitzítésével akarja kierőszakolni. A kormány teljesen megnyugtató választ adott: eszeágában sincs az ilyen erőszaklettel. S a kedélyek mégsem nyugodtak meg. Az izzó levegőben mégis ott vibrált véges-végig a gyöttrő gyanu, hogy a párhuzamos ülések kezdése csak első lépés a szólásszabadság legyilkolása felé. Hiszen érthetőnek érthető ez az aggodalom, mert továbbmenő szándékok feltevése nélkül igazán érthetetlen, mért ragaszkodott a kormány olyan görcsösen a párhuzamos ülésekhez s mit akart e nyilvánvalóan céltalan rendszabályival elérni. Ám volt az ütközetnek egy mozzanata, amelyben ez az ellenzéki gyanakvás már mint kóros paroxizmus jelentkezett. A kisebbség egyik szónoka ugyanis azt a hallatlan gondolatot pendítette meg, hogy gondoskodják a kormány szükségletekről, de ne érintse semmi szín alatt a házszabályokat. Ilyesmit igazán csak a legüzelebb harc hevében, ennek is már csak a tetőfokán lehet mondani. Mert a házszabály csak a kisebbség védelme; de az alkotmány épségéhez az egész országnak s az egész nemzetnek legfőbb létredeke fűződik. Már pedig az alkotmányi ezereves épülete halomra dől és soha többé lábra nem állítható, mihelyt akad kormány, mely szük-

TÁRCA

A csudagyermek és lélektana.

(Vecsey Ferenc hangversenye.)

— A Budapesti Napló eredeti tárcája. —

Vecsey Ferenc, a tizenegy éves kis hegedűvirtuóz, aki a mult hetekben álmélködő lelkesedéssel ragadta a német közönséget, sőt — ami ennél több — magát Joachim mestert is, ma este megjelent a Vigadó nagyszarnokának koncertdobogóján, hogy valóban tüneményes tudását honfirtársai előtt rágyogtassa.

Amint megjelent, feléje repültek a szivek, mielőtt még megejtette volna fülünket hegedűjének varázslatos szavával. Fürkésző tekintetű, nyugodt füeska, aki sok bizottsággal áll a közönség elé. Magatartása a virtuózé, csupán a rövid nadrágocskája való a gyermekszobából. Ára bágyadt, komoly, sápadt, mintha fáradt lenne.

Tehát ismét egy csudagyermek, de olyan, akit csak nagyritkán hoznak az évtizedek. Nemcsak, hogy virtuóz technikája ezermesterkedő fögására pedig mélyesen érett. Valóban álmélkodnunk kellett: minő esodája a természetnek?!

Már gyakran gondolkodtam a csudagyermek lélektanáról és mindenképpen azon voltam, hogy a lángelmének ehhez a misztériumához közelebb férközzem. És tavaly történt, hogy lelkemből e titokra hírtelen fény esett. Bécsben egy hangversenyen hallottam egy kis svájci csudahegedűst, Geyer Florizét, akinek hírtelen fölöttunt művészete leverte Landi Kamillát. Ekkor történt, hogy az

elkényeztetett szeszélyes primadonna riva fakadt a pódiumon, ahonnan lekiáltotta a hálátlan bécsieknek:

— Adieu, Wien, auf ewig!

A kis Florizel játéka úgy hatott, mint valami kinyilatkoztatás, és ha az ember behunyta a szemét, úgy gondolta, hogy valami felüött kapacitás hegedű-énekét hallja. A műelőzet tökéletes volt.

És mégis!

Az egyes számok elhangzása után valami szomorúság, elégtelenség, keserű utóíz maradt meg a lelkemben, valami diszharmonia, amely mindig nyugtalanít, valahányszor csudagyermeket hallottam.

Igy volt ez ma is.

Ez a szomorúság segített a csudagyermek lélektanának megismeréséhez. Miért nem ad kész gyönyörűséget a te lelkednek ez a kész művészet? — kérdeztem enmagamtól.

Eleinte a szentimentalizmusra gyanakodtam. Van is ebben valami. Istene, egy zsenge gyermeket a pódiumon látni a művészet szolgálatában, amely úgy edzett férfiakat is megőröl, — amint a csillár fényre ráesik munkától lázas arcára, ahol az ártatlanság rózsái pirulnak. Bánt még a jogosult reklám is, amely a gyermeket, az élet költészetét körülzajongja. Bánt a tapsvihar, amely feléje zug olyan órában, amikor láb-ujjhegyen lépve kellene járnunk fehérfüggönyös ágyacsokkája előtt. Bánt a tudat, hogy lángelméjének sikere megrövidíti gyermekekorrát, pedig a gyermekésg nagyobb dolog még a művészetnél, a dicsőségnél is. Mert amint egy költői lelkületű barátom mondja: nem a politika szerint kellene berendezni az egész világot, hanem a gyermekek számára. És aggaszt

az a tény is, hogy vajmi kevés csudagyermek érthette el később az élet nagy sikereit.

De hát mindezt szentimentális beszéd és a zsenge lángelmének is megvannak a maga jogai. Azután kellő pedagógia mellett meg lehet őrizni a csudagyermeket gyermeknek, hiszen Vecsey Ferike is még az, amint ezt egy kollégámnak lapunk mai számában közölt cikke is bizonyítja.

Nem. Elégületlenségem nem éppen a szentimentalizmusból származik. Kell, hogy valami művészi oka legyen.

Nem akarok most megállni okoskodásom minden hatalkővénél, elég, ha röviden elmondom, minő eredményhez jutottam a csudagyermek pszichológiájának tanulmányozásában.

Bizonyos, hogy a művészetek semmiféle ágában se tűnnek föl csudagyermek, csak a zenében. Nem hallottunk gyermekről, aki drámát vagy regényt írta, aki festene vagy aki szobrot faragna.

(Érdekes elmélkedésre szolgáltatna alkalmat, — de nem tartozik ide, — az a körülmény, hogy a matematika terén szintén sűrűn fordulnak elő a csudagyermek, tehát abban az exakt tudományban, amely sok tekintetben összefügg a zenével: „a metafizika nyelvével“.)

A zsenge koru virtuóz tehetsége — hogy nagyon általánosítsuk — két tekintetben nyilatkozik meg: elkáprázat technikai készségével és ámulatba ejt benső művészetével, érett föfogásával, komoly tartalmával.

Aki hisz a lélek vándorlásában és az egyéni élet megismétlődésében, nem jön zavarba és miszticizmusba segedelmével belenyugszik abba a tudatba, hogy a csudagyermek már egyszer valaha élt mint nagy zenei tehetség, amely reincarnációja alkalmából mint föleledt emlékezés benne újból

ségrendeletek örvén belenyul a törvényhozási jogkörbe, s mihelyt akad kisebbség, mely e lépést kisebb jogsérelemnek látja a házszabály bármekkora foku megsértésénél. Persze ahol ilyen szertelenségek történhetnek, mint amilyen ez a kijelentés volt, ott ne csodálkozzunk, hogy az indulatok zajlása közben a kölcsönös érzékenység szinte beteges mértéket öltött. A közönség, mely hűvös távolból nézi e dolgokat, egyformán érthetetlennek fogja találni a mindkét oldalon támadt tumultusok lélektanát. Azt is, hogy miért szisszent fel oly bőszül a többség olyan ellenzéki szövegeken, amiknél százszorta csipősebbekre máskor rá sem hederített. S azt is, hogy az ellenzék mért fogadott ma minden elnöki rendreutasítást viharosabb háborgással, mint annak idején magát a chlopy-i hadiparancsot.

Szertelenségben ez a mai vita odáig fajult, hogy ok nélkül és szükség nélkül, sőt elfogadható ürügy nélkül is belekeverték a disputába Széll Kálmánt. Ez nagyfoku gyűvődöttség s talán ennél is több ama férfival szemben, aki — úgy gondoljuk — rászolgált arra, hogy kicsinyes inszINUÁCIÓKKAL az ő jól megérdemelt nyugalomát meg ne zavarják. Arról volt az uraknak joguk disputálni, hogy a paktumnak mi volt az értelme s hogy a pártközi egyezmény kötelezte-e létrejöttékor s kötelezi-e még ma is a szabadelvűpártot. De hogy Széll Kálmán milyen minőségben vett részt a paktumos alkudozásokban, arról minden disputa jogosulatlan, mert köztudomású, hogy Széll Kálmán elejétől fogva mint *homo regius* folyt be ama tárgyalásokba és soha egyéb jogcímet nem érvényesített. Ezt akkor mindenki tudta, mert nyilvánvaló tény volt, amelyet félhivatalosan is, hivatalosan is köztudomásra hoztak. Csodálatos, hogy ma mégis a pártközi tárgyalások két ellenzéki tényezője sehogysem tudott eme köztudomású tényre visszaemlékezni s hogy egyikük — Rakovszky István — Széll Kálmán nevével kapcsolatosan misztifikációt mert emlegetni. Hogy mely célzattal, az egészen világos. Rakovszky István, aki tegnap újjongva fogadta szövetségstársul gróf Apponyi Albertet, nyilván Széll Kálmánt is maga mellett szeretné látni a harci porondon. Nem hinnék, hogy ilyen uton célt fog érni. Széll Kálmánt nem kell a harcba szölitani; eljön ő oda maga is, mihelyt kötelességtudása erre ösztökéli. De már

érvényre jut és pedig egyszerre, minden átmenet nélkül.

Ezt az elméletet hozta föl nekem komoly meggyőződéssel egy kedves barátom, akinek hitét tiszteltem. Fölhozhat annak illusztrálására, hogy milyen megdöbbentő erővel hat az emberekre a csudagyermek zsenijének megnyilatkozása, ha magyarizátat a misztikumban keresik.

En úgy gondolom, hogy a művészet, amely-lyel a csudagyermek a pódiumra lép, nem egészen az övé.

Bizonyos, hogy lelkében magával hozta a zenei ösztönt, a predispozíciót a technikai eszközök elsajátítására, kitűnő hallást és fizikai hivatottságot is. A gyermeki zseni képes megtanulására mindennek, ami művészetének technikai részét illeti, egészen a legtökéletesebb virtuozitásig, de lehetetlennek tartom, hogy a tökéletes felfogás, a benső művészet az ő lelkéből fakadna. Ki van zárva, hogy egy gyermeki lélek — ha még oly zseniális is — a maga erejéből megérthetné Beethoven vagy Mendelssohn koncertjeit, éppen annyira ki van zárva, mint az, hogy hasonló kora gyermek Hamlet monológját átértett világfájdalommal elsavalhatná.

Ezen a ponton megszűnik reám nézve a csudagyermek zsenijének misztériuma és nem álmodok azon, miképpen értette meg a remekmű mélységét, mert meg vagyok róla győződve, hogy nem érti meg.

Egyszerű utánzásról van szó. A zseniális gyermek előtt a mester eljátszása a műremekot, a kis virtuozban megörögződik — talán egy pillanat alatt, mint valami zenei fotográfia — az előadás, — kivesszi a mester kezéből a hegedűt és gyermeki gyanutlanúsággal meg zsenije erejével eljátszása a legnehezebb kompozícióit, amely telve érzékiséggel vagy világfájdalommal. Aztán meg labdázni megy.

Ahol a felnőt ember visszarettenne a ne-

arra semmi szüksége sincsen Széll Kálmán-nak, hogy bármilyen inszINUÁCIÓVAL szemben megvédje akár a jóhiszeműséget, akár az intelligenciáját. Sokkal magasabb polcon áll ő az országnál s a parlament becslésében, sem-hogy bizonyíthatnia kelljen, hogy sem ő senki nem misztifikált, sem pedig őt senki nem misztifikálta. Ha Rakovszky azt hiszi, hogy Széll helyesen fogta fel a paktumot s hogy a paktum e helyes felfogása a parallel üléseket kizárja, akkor magára vessen, aki Széll Kálmánt megbuktatni segített, ne pedig Széll Kálmánra, akit ilyen inszINUÁCIÓKKAL bajosan fog a parlament sorompói elé idézhetni.

A párhuzamos ülések felé.

Budapest, november 27.

Valamit tegnap óta már elvesztett *Perczel*. A tekintélyét? Talán. De a hangját biztosan. Abba a sok rendreutasításba beleomlanék talán a Szivák Imre hangja is, pedig az egy pár falusi haragot tulkálhatna. Minthogy azonban a *Perczel* hangjára még az elkövetkezendő ülések viharában szükség lehet: kirendelték ma segítségére báró *Feilitzsch* Arthurt, az új alelnököt. Most jött ugyan meg *Ugrár*ól, de a hangjában nem esett kár. S legalább mindjárt ki lehet próbálni, milyen alelnök. *Perczel* tehát ma csak az ülés elején s legvégén elnökölt, egyébként az ódiумot ma *Feilitzsch* vállalta magára.

S az az ódiум nem volt kevés. Mázsás ódiум volt.

Az ülés előtt még meglepően szelíd volt a hangulat. Azt mesélték a folyosón, hogy az ellenzék meddőnek tartja a viharzást s három óran tul nem akadályozza a párhuzamos ülésekre vonatkozó indítvány megszavazását. Sőt olyan optimisták is akadtak, akik arról beszéltek, hogy három-négy párhuzamos ülés elégséges lesz az egész obstrukció megtörésére.

— Hiszen örülnek, hogy kicsavarják kezükből a fegyvert, melyet önként letenniök nem szabad!

Ennek a hangulatnak megfelelően, az ülés eleje nem is volt valami lármás. A jegyzőkönyv hitelesítéséhez ugyan mindjárt esatoltak egy kis manóvert, de a többség új rendezője okosan intézkedett s miután a szabályok szerint a jegyzőkönyvhöz csak négyen szólhatnak: két helyet lefogalt a többségnek. S ha *Kubik* és *Zboray* hosszabban kifogásolták a jegyzőkönyvet, viszont *Vörös László* és *Rosenberg Gyula* annál rövidebbre fogták a monológjukat. Itt nem is volt baj.

hézsegektől, biztos ártalmatlansággal győz. Hiszen fejesekeje eszmekoriától, alig ismer tán száz fogalmat, de egész agyrendszerre a zene befogadására van berendezkedve.

Csupán a gyermekek haladnak el mosolyogva és veszély nélkül a mélységek mellett.

Tessék megnézni a kis *Vecseyt*: vonása, balkeze, még a tónusa is milyen kitűnő kópíja illusztris mesterének, *Habay* Jenőnek. A világhírű virtuóz itt mint diadalmas pedagógus áll előttünk. Milyen különösen hat e gyermek hegedűjéből *Habay* tónusa, az az érzéki zengzet, amely szelíd állhatatossággal izzó, mint a juniusi piros rózsa pirulása!

Nem, ilyen csudák nincsenek. Mert nincs dal könny meg vér nélkül, — nincs bensőséges művészet megéléssel nélkül.

A csudagyermek művészet re-reprodukción.

Es lényegében ez az, ami keserű utóíz, elégtelenséget, valami diszharmoniait hagy az emberben a tiszta művészet után.

Ünneplésben elegendő része volt a kis *Vecsey*nek.

Wieniaszky elegánsul poétikus hegedűkoncertjét előnnal adta elő: az első tételt ragyogó virtuozitással játszotta, a másodikban édes kantilénáját élvezték, a harmadik tételt pedig lüktető ritmussal juttatta érvényre. Mint *Bach*-interpretátor nemes stíljével tűnt fel: *Bach*: *Ajriét* és a d-dur prelűd-jét adta elő. Mesterének, *Habay* Jenőnek gyönyörű *Carmen*-ábrándjával óriási hatást keltett. végül *Paganini*: *Boszorkény-tánc*ánál virtuozitásának tűzijátékával ragadott el.

Kíváncok a csudagyermeknek, hogy a koncert-pódiumról vonuljon vissza a gyermekszobába szép álmai közé és várja be az idők hívását. Akkor embernek boldogabb, művészeknek nagyobb lesz.

Gergely István.

Az első vihart *Lengyel* Zoltán hozta meg. A dolgot azon kezdődött, hogy *Lengyel* hiányosnak találta a naplót. Azt mondta: nincs meg benne a *Kubik* Béla nevezetes közbeszólása. Pedig *Kubik* azt kiáltotta a miniszterelnökre, hogy: *Kapacetyár!* Azonkívül nincs megörökítve a naplóban az sem, hogy *Fáy* István az elnök eljárását röviden gasságnak nevezte. *Lengyel* nagyon komolyan kifogásolta a napló „szépséghibáit“ és gyönyörködve ismételte a zsufolt karzatok előtt, hogy *Kubik* azt mondta: *Kapacetyár!*

Látival volt, hogy itt a kifejezés hatásos megismétlésén van a sulypont.

Főlkelte tehát *Tisza* István.

— Hah, már megint a nagy papírvágó kés van a kezében! — ingerkedett valaki balról.

Tisza ledobta a kést s egy könnyű plajbász vett a kezébe. Ez is elég jó fegyver. Aztán végtelen nyugodtsággal jelentette ki, hogy annyit talán szerénytelenség nélkül is kimondhat, hogy aki őt *Kapacetyárnak* nevezi, önmagát teszi nevetéssé. Majd hűdegen, tölényesen vágta oda:

— Aki akar tőlem valamit, mondja azt nekem a magánérinkezésben.

Kubik érezte, hogy erre a hűdegen provokálásra tartozik egy vágással. Nem is maradt adós.

— A magánérinkezésben nem találkozom a miniszterelnök urral s ennek örülök. A parlamentben érintkezni kell vele s ezt sajnálom.

Ez is snájdíg volt. De nem lehet *Tiszán* telenni. Ajkát elbiggyesztve szölt:

— A valóság az, hogy a képviselő ur érintkezett velem a magánéletben. A jövőre szivesen lemondok erről a szerencseről. *Es nem tudom, melyikükre nézve lesz ez veszteség.*

Ez a kis szóharc derűtlenség és taps közben végződött. Mindössze azt sutogták:

— Ivánkával is, *Kubikkal* is megverekedett. A leghiresbebbektől sa, fél. Kemény ez a legény, de nagyon.

Ehhez képest most egy darabig nyugton is hagyták. Közben *Lukács* pénzügyminiszter be-terjesztette az 1903. évi költségvetésről szóló törvényt s egy dióhéjba szorított expozé is mondott, hogy mért van szükség erre a törvényre, majd *Visontai Soma* és *Barabás Béla* szölkak a házszabályok címén, immár a párhuzamos ülésekről szóló indítványhoz s mindez csöndben ment. *Perczel* átadta helyét báró *Feilitzsch* Arthurnak s az új alelnök alatt is elég sokáig tartott a nyugalom. Hagyták, hogy egy kicsit belemelegedjék. Csak nem zavarják meg a mézes perceit? De *Feilitzsch* nem olyan fából való, aki az elnöki székből pihenni óhajtana s jobbkezt a csengőn nyugtatva, mindig leste, hogy mikor lehet már megmutatni állására való termettségét. Hiába leste. *Barabás* rutinos szónok, aki kemény szavakat is használ, de tud a házszabály keskeny torlaszai között táncolni. Egyszer azt mondta, hogy a kormánypart legszentebb célja az országot osztrák járomba hajítani.

Feilitzsch erre már megrázta a csengőt. Az ellenzék bajt szimatolt s zajongani kezdett:

— Mit akar?

— Mit harangoz?

— Már talán az osztrák járomot se szabad emlegetni?

Az új alelnök katonásan diktálta:

— Figyelmeztetem a képviselő urat...:

Hogy mire figyelmezteti, nem mondhatta meg mindjárt. Talpon termett az egész ellenzék, a folyosó népe is beözönlött, a vihartábor összekerült, s százfelől hangzott:

— Mit mérészel ez az *Über-Perczel*?

— *Hisz ez rosszabb Perczelnél!*

— Azt akarja, hogy visszasiadjuk *Perczelt*?

— *Maga Koeber-szölg!*

— *Gyalázat! Ki vele!*

Feilitzsch egy csomó zajongót hirtelenében rendreutasított s mégis csak figyelmeztette *Barabást*, hogy egy egész országos pártot ne gyanúsítson. De ezzel a szóval idézte fel a nagyobbik vihart. Akik tegnap már berekedtek, ma a padokat verték, s akik tegnap még kimélték a hangjukat, ma berekedtek. Mindenki azt kiabálta:

— *Barabás* igazat mondott!

— Ez nem gyanúsítás, hanem igazság!

Maga *Barabás* szenvedélyesen fakadt ki, hogy hová sulydunk a — *Bach*-korszak óta!

Hiszen akkor legalább sóhajthatott a magyarság s ma már azt se volna szabad elmondani, hogy a kormánypart osztrák érdekeket szolgál? ...

— A képviselő ur megismételte gyanusítását! — dörgött le az új alelnök.

— Ez nem gyanusítás, hanem igazság! — szólt Barabás.

S most a jobbmező lázadt fel. Tiltakozó, fenyegető csoportok szervezkedtek s száz megemelt ököl nyult messziről Barabás felé. A lármból pedig kihangzott Sándor Pál szava:

— Hazudik! Hazudik Barabás!

S mikor egyszerre megmozdult az egész parlamenti kas, Sándor Pál erősebben kiáltott át:

— Hívny ember! Hazudik!

A szélsőbal azt kiabálta: rendre! A harcias vitarendezők lerobogtak a völgybe. Jobbról a testőrség szintén megtette az ellenlépést. Összecsapó táborok képét mutatta a Ház. A karzat szép asszonyai már táguló cimpákkal, lázasan lesték az édes, az izgalmas tettelegességet. De ekkor Feilitzsch rendreutasította Sándor Pált is. Maga Barabás pedig erősen előrehajolva, mint a vágató lovas, aki már messziről is vág, kiáltotta jobbfelé:

— Személyesen akarnak terrorizálni! Olyan nincs! Nem türom, hogy terrorizáljanak!

A terrorizálás emlegetésére az egész jobbmező gunyosan nevetett. Hogy a szélsőbal beszél a mások terrorizmusáról! De nevetésével csak fölingerelte a harciasakat s Rákosi Viktor (ma ugyanis Sipulusz is a politikai ballábával kelt fel s rosszkedvű volt) indulatosan fakadt ki:

— Az az alelnök se terrorizáljon! Az alelnököt is a császár előszobájából küldik?

— Az összes pribékeket onnan küldik! — kontrázott Pap Zoltán.

Rákosi dohogva folytatta:

— Azért, hogy erdész volt, nem fog minket kiirtani. Ez nem faiskola, hanem parlament.

Egy pár rendreutasítás után elhalt a vihar s Gáll Sándornak kellett volna szólásra következnie, de nem volt a teremben. Más szónok pedig nem volt féljegyezve s már-már baj lett volna, de hát mire való Lengyel Zoltán? Elbeszél ő nemcsak addig, míg Gállt előteremtik, hanem addig is, míg Polónyi valahonnan a vidékről megérkezik, a Házba jön, orientálja magát és felválthatja. (Aminthogy ugy is volt. Polónynak még várnia is kellett délután hat óráig.)

Mert féltizenegykor jutott szóhoz Lengyel Zoltán s délután félhatig ő beszélt, vagy róla folyt a vita. Eleinte a házszabályokhoz szólt s miután elkalandozásait a többség glosszákkal kísérte, minden második percben — ha volt értelme, ha nem — emlegette a házszabályokat, csak hogy azt ne mondassák, hogy nem a házszabályokról szól. Mikor kifogyott a tárgyból, okkal vagy ok nélkül néven nevezte a többség egyes tagjait, akik riadtan fordultak feleje, hogy mit akar tőlük, de már ő akkor egészen másról beszélt. Látnivaló volt, hogy kitérőfálja az időt s beleköt mindenki, csak hogy azoknak közbeszólásaira oka legyen reflektálni. Ez félig mulatságos, de inkább unalmas volt. S legjobban unta maga Lengyel Zoltán. Belekötött tehát a miniszterelnökre s ezenközben azt találta mondani, hogy Tiszának családi tradíciója a jogfosztás és alkotmányserzés.

Az alelnök Feilitzsch, aki már a szabadelvűpárt meggyanusítását is lecsöngette, most a családi tradíció emlegetésére kegyetlenül kezdte a csengőt rázni.

Bőszülten ugrott fel az ellenzék:

— A Habsburg-családot szabad kritizálni, a Tisza-családot nem?

— Hát már a történelmi kritika is tilos?

— Hisz ez nem elnök, ez Ráday, akit a szegedi zsidóknak ellen küldtek le.

— Ez komizás!

Feilitzsch rendületlenül rázta a csengőt és rendreutasította Lengyel Zoltánt. Lengyel persze sietett az inkriminált kifejezést megismételni. De már elkapta Feilitzsch és másodszer is rendreutasította. S mikor Lengyel harmadszer is ismételte szavait, Feilitzsch folytonos csingetés közben

Lengyel jegyzőkönyvi megrovását szavaztatta meg a többséggel, azonfelül a szót is megvonta tőle.

Az ellenzék nem látta át mindjárt a helyzetet.

— Mit harangos folyton? — kiáltottak fel az alelnökhöz.

— Harangos ez, nem alelnök! — gunyolódott Kaas Ivor.

De elhült a vérük, mikor Lengyel Zoltán gyanutlanul tovább akart beszélni s most Feilitzsch a hirtelen esőndben értésükre adta, hogy Lengyeltől már megvonta a szót.

— Ah, hisz ezek pusztai betyárok! — fakadt ki Gáll Sándor.

Kubik pedig már futott ama bizonyos ívvel a dobogóra. A völgy addig viharzott, míg az ív Feilitzsch kezébe került, s akkor az alelnök kénytelen volt a karzatot kiüritetni, mert el kellett rendelnie a — zárt ülést ...

* * *

Félháromtól félötig tartott a zárt ülés. Oda-künn arról folyt a szó, hogy igaza volt-e Feilitzschnek vagy sem? Jó memoriájú emberek emlékeztek, hogy egyszer Apponyi is rendreutasított valakit, mert egy híres agrárius gróf családi tradícióját emlegette, szintén nem a legkegyelesebb céllal. Az volt a felfogás, hogy mikor itt van Tisza István, aki helytáll a maga cselekedeteiért, akkor helytelen a családi tradíciókat sértő céllal emlegetni. Azt is felhozták, hogy mikor éppen a házszabályok mértékelen kihasználásának szándékának gátat vetni, legalább is menthető, ha a kritika határait rigorózusan őrzik meg. Normális időkben az is szabad, ami nem jogos; abnormis időkben az se jogos, ami mások szabad volt. Így védtek az egyik oldalon az alelnököt, míg a másik oldalon pálcát törtek ok nélkül való erőszakossága fölött és gunyosan mondogatták:

— Feilitzsch arra kellett, hogy megkivántassa velünk Perczelt!

Maga a zárt ülés sokkal esőndesebb volt, semmint gondolták. Mindössze két érdekesebb momentum volt. Az egyik az, hogy Rakovszky kérdésére a miniszterelnök visszautasította annak gondolatát is, mintha ő házszabály-csinnyel akarná a katonai javaslatokat és az indemnitást keresetül-erőszakolni. A másik érdekes momentum Holló Lajos érthetetlen elszólása volt. Azt mondta a zárt ülésben, hogy ne nyuljanak a házszabályokhoz, inkább álljanak elő — szükségrendeletekkel. Ellenzék és kormánypart egyaránt megrökönyödött e furcsa kijelentésen s Holló Lajos ennél fogva kikorrigálta magát, már ahogy éppen tudta, de elszólása azért még később is élénk diskusziók tárgya volt ...

* * *

Délután van s föltre jár az idő. Polónyi már régen a Házban van. Akik délből indultak el Szegedről, már azok is régen megjöttek. Besötétedett s a villamos lángok sorra gyulnak ki. Ha figyeli valaki Budáról vagy máshonnan: a messzire világító ablakokról tudja, hogy a márványpalotában megint bált ad a felséges obstrukció. Talán éjfél is itt maradunk.

Békésebb ellenzékiek vizsgálatva járják a folyosót:

— Nincs baj. Hamar vége lesz.

Hát hiszen úgy tervezték valóban, hogy hamar vége lesz a zárt ülésnek is, a nyílt ülésnek is. De a fardatuk terveznek s a fardhatatlanok végeznek. Azaz hogy inkább nem végeznek. A nyílt ülésben ki akarták reparálni a Lengyel Zoltán szólásjogán esett sérelmet, de formai okokon a reparáció hajtóerést szenvedett. Feilitzsch ugyanis, kétségtelenül megállapodás értelmében, azt a formát ajánlotta fel, hogy miután Lengyel Zoltánnak a szabályok értelmében joga van az inkriminált kifejezésre nézve mentséget előadni, erre pedig a zajban alkalma nem volt: adja elő most mentségeit s ha a többség azokkal beéri, akkor elesik a jegyzőkönyvi megrovás is, a szövegmonás is. Lengyel Zoltán erre azt felelte, hogy előbb tessék a határoza-

tot megsemmisíteni, akkor előadja mentségeit. Ebből új főké-házszabályvita fejlődött melynek rendjén két álláspont domborodott ki. Tisza s a többség azt fejtegette, hogy közmegnyugvást csak az olyan megoldás hozhat, mely nem jár az elnökség és a többség megalázásával, — tehát előbb halljuk a mentséget s aztán jön a meghozott határozat nullifikálása. Az ellenzék viszont arra az álláspontra helyezkedett, hogy itt nincs megalázásról szó s a logika örök törvényei szerint vissza kell a processzust csinálni odáig, ahol Lengyelnek a szabályok szerint joga lett volna mentségeivel előhozakodni. Minthogy Tisza nem akart hajolni, a végén Lengyel Zoltán így vágta el a csomót:

— Ilyen körülmények közt nem mentem szavaimat!

Maradt tehát a jegyzőkönyvi megrovás s a szövegmonás, amit elvégre még elbir Lengyel Zoltán a hazáért.

S most folytatódott a fő-házszabályvita: a párhuzamos ülések dolgában. Polónyi Géza az ellenzék folytonos tapsai közben rajzolta meg a paktum történetét s ennek keretében a 203. §. aktáit. A bunkója az volt a beszédnek, hogy a párhuzamos üléseket indítványozni se szabad s ez a szabadelvűpárt beszületeshez van kötve.

Mentül hatásosabb volt a Polónyi beszéde, annál élesebb volt Tisza. Már első mondata be-retrávkból volt összerakva:

— Ahány adal, annyi váltótlanság!

Á ellenzék felzudult.

— S ezt nevezik államférfiúnak!

— Mindjárt doronggal jön!

— Polónyi nem is bántotta, mégis így beszél!

Tisza nem enyhítette nyilatkozatát s hidegen jegyezte meg, hogy neki nem kötelessége az ellenzéknek kelemetességeket mondani. S hiven e kijelentéséhez, a legélesebb hangon, a legkiméletlenebb szottizokat vagdosta az ellenzék fejéhez. Legkiméletlenebb pedig ott volt, mikor a becsületkérdést pertraktálta. Határozottan konstataulta, hogy a szabadelvűpárt nem kötötte le becsületszavát s a szabadelvűpárt nem is volt képviselő a paktum-tárgyalásokban. Ettől eltekintve pedig, az az ellenzék, mely hat hónappal ezelőtt megállapodott a béke föltételei iránt Khuennel s aztán tultette magát a megállapodáson, nem igen alkalmas a politikai becsületesz tárgyalásra.

A többség ujjongott és tapsolt. Tisza keményen kivágta:

— Ne merjenek az urak politikai becsületeszről beszélni!

Ekkora ováció talán még a híres Koerber-váltszért se jutott ki Tisza Istvánnak. Percekig tapsolt a többség s legjobban — Khuenn, aki mostanában megint legkitartóbb látogatója az üléseknek.

De a taps-mérgözésből nagyon pikáns és föltöttebb jelentős kérdés bontakozott ki. Rakovszky István a paktum titkos történetéből leleplezéssel rukkolt ki s elmondta, hogy Bánffy Dező a Szilágyi Dező határozott irásos kérdésre levélben jelentette, hogy Széll Kálmán nemcsak mint a korona megbízottja, hanem mint a szabadelvűpárt bizalmi embere vesz részt a tárgyalásokban. Itt egy óriási misztifikáció esett — hangoztatta Rakovszky. És most már emelt hangon kérdezte, hogy hol van ilyenkor Széll Kálmán? Ez a leleplezés valóssággal konsternálta a Házat, de Tisza István a maga részéről rövidesen elütötte a kérdést. Ismételte, hogy a szabadelvűpárt hivatalosan nem volt képviselve a paktum-tárgyalásokban, a pártból az egyetlen Széll Kálmán volt ott s Széll Kálmán majd talál alkalmat, hogy nyilatkozzék, ha szükségesnek tartja.

Már hat óra volt.

Gáll Sándor megpróbálkozott a tegnapi taktikával, hogy engedelmet kért beszédének elhalasztására, azt akartam, hogy így az indítvány fölött való szavazás is elmaradjon: — a taktika nem sikerült.

Tehát szavazni kell.

A szintér most végtelenül szines és izgalmas

Szajpadlás nélküli amerikai műfogak!!

Főlegessé teszik az inylemez használatát. — A szájából kivenni nem kell, nem is lehet. Egy óra idő alatt tökéletesen lehet vele beszélni és rágni. — 10 évi jóállás. — Egyedüli specialista a szajpadlás nélküli műfogak készítésében. **BARNA J.** Budapest, VII. kgy., Kerepesi-ut 26. sz.

volt. A márványosarnok aranyozása csillogott-ragyogott a villamos lángok fényében. A karzatról kipirult, lázas női arcok hajoltak be a völgy látókörébe. Maga a völgy zsufolva, mint még soha. Az elnöki székbe ismét Perczel ült. S a nyüzsgő tábortok szélein csudálatos, sejtelmes alakulások vonták magukra a figyelmet. Balról csöndesen és észrevétlenül próbáltak az elnöki dobogó feljáromához közel jutni *Kubik Béla*, *Fáy István* és *Leszkay Gyula*. Mintha csak úgy véletlenül húzódtak volna arrafelé. De a dobogón figyelve állt lesben az őrszem, a legvállasabb jegyző: az óriás *Dedovich György*. Minden mozdulatot látott s az ő jeladását figyelve, a szébbeli csoportnál párhuzamosan közeledtek a dobogó másik feljáromához: *Pekár Gyula*, *Gajári Géza*, *Szulovszky Dezső*. Az óriásokkal szemben óriások. S jobbról két türelmetlenebb figyelő: a volt nemzetipárti *Drakulics Pál* és a Ház legkisebb *Papp Gézája* már végigsétálta az egész dobogót s átjutott a baloldalra.

Akkor az ellenzék elnevelte magát:

— Mi ez? Hát fél az elnök? Es *Drakulics* is testőr már? Helyre! Helyre!

Helyre? Helyes. De akkor helyre kellett mennie a jobboldali három óriásnak s a baloldali három óriásnak is. Akkor az elnöki dobogó mindenfelé tisztá lett. Csak *Dedovich* állt tovább is őrhelyén, még pedig a balszárnyat védve.

Nem sikerülven a terv (ha csakugyan volt valami terv), most az ellenzék azon gyulodott, hogy micsoda pompás őrszolgálat szervekedett az elnöki dobogó körül. Az óriások, akiknek jobb dolguk nem akadt, legalább óriási hatóval ostromolták a dobogót, az elnököt, a többséget. Mindegy, a vége mégis az lett, hogy a *Ház óriási többsége* (ez is óriás volt) megszavazta *Podmaniczky indítványát*, a párhuzamos üléseket.

— Ellenpróbát! — harsogott *Lengyel Zoltán*.

De mikor az elnök elrendelte az ellenpróbát, az ellenzék viharosan tiltakozott:

— Nem szavazunk! Törvénytelen szavazásban részt nem veszünk! Átengedjük a hazadúlóknak! Hazadúlók! Sehonnaiak! Privékek!

De az indítvány már meg volt szavazva.

Az elnök most a holnapi ülés napirendjére tett javaslatot. Délelőtt tíz órákor legyen. A katonai javaslatokat tárgyalják.

A völgyből *Ugron* és *Polónyi* minden szóra lestek.

Az elnök kihirdette a határozatot.

— *Tehát holnap délután nem lesz ülés!* — kiáltott fel egyszerre ujjongva és szinte táncolva *Ugron* és *Polónyi*. Mámoros nevetéssel fordultak az ellenzéki táborhoz.

Az elnök csodálkozva szólt le:

— *Hissen két ülés napirendjét nem állapíthatjuk meg egyszerre. A délutáni ülésről majd a délelőtti beszélünk.*

Azaz be is rekesztette az ülést.

Az ellenzék pedig módolettet örült és nevette. Az őrmagyarázata az, hogy az ellenzék szerint ilyen körülmények között holnap délután már nem lehet ülés. A folyosó diskurzusaiból ilyenforma okoskodások és ellenokoskodások jegyezhetők fel. Nem lehet holnap délután ülés, mert a szabályok szerint az ülés napirendje az előző napon állapítandó meg. (A válasz ez volt: Ha az előző nap szó szerint volna veendő, akkor hétfőn sohas lehetne ülést tartani, mert az előző nap vasárnap s akkor sohasincs ülés.) Majd azt mondták, hogy nem lehet holnap délután ülést tartani, mert a negyvennyolcadiki törvény értelmében az ülés huszonnégy órával korábban falmagásokon hirdetendő. (A válasz ez volt: Mutassatok rá esetet, hogy a ma délelőtti 10 órára hirdetett ülés plakátja tegnap délelőtti 10 órára már ki lett volna ragasztva. A huszonnégy órát se vették soha percekre kiszámítva.) Végül, mondogatták, azért se lehet holnap délután öt órákor ülés, mert a délelőtti ülést kihúzzuk — félhatig. (Erre meg az volt a válasz: Hát kezdjük hatkor. Hissen a tíz órára hirdetett ülések se kezdődnek tíz órákor, hanem akárhányszor csak tizenegy után.)

Az örvendező pártok nem győzték meg egymást. De mindkét fél örvendett. A többség, mert az indítvány keresztülment; a kisebbség, mert szerinte holnap délután mégse lehet ülés...

Örvendező testőrség kísérte a Házból *Tiszát* is, *Perczelt* is.

Tisza egy szivart kért a környezetétől. *Telegi Sándor*, *Gajári Géza*, *Rosenberg Gyula* s akik ott voltak, keresgéltek, kaparáztak a zsebeikben. Egynek se volt már szivarja.

— *A türelmünk nem fogy el a hosszú ülésekben, de a szivarunk igen.*

Seholse volt egy szivar. Végre *Orczy Dezső* vel találkoztak s ő adott *Tiszának* egy egyszerű britannikát. De *Tisza* talán jobban örült a britannikának, mint az indítvány megszavazásának.

... *Perczel* *Dezső* körül ellenzékiek is voltak. Megfogta *Rákosi* *Viktort* s így szólt:

— *Aki engem ismer, azt nem foghatja rám, hogy gyáva volnék. Ezelősség rólam azt képzelné, hogy védelmemre testőrséget állítottam. De azt hinni, hogy én — *Papp Gézával* védelmem magam: nohát ez már Sijulusznak való ötlet.*

S különös: — a nagy viharból, a felfordulásból mindenki mosolygó arccal távozott. Nevetve, tréfálva vettett el a két tábor a novemberi hideg, sötét utcákban...

A képviselőház ülése november 27-én.

— Kezdele délelőtt 10 órákor. —

Perczel *Dezső* elnök megnyitja az ülést. *Szöts* *Pál* jegyző: Felolvassa a mult ülés jegyzőkönyvét.

A jegyzőkönyv körül.

Kubik Béla: A jegyzőkönyv hitelesítéséhez kért szót. Az elnök a tegnapi ülésen teljesen a házszabályok ellen járt el, minél fogva olyan dolgok kerültek bele a jegyzőkönyvbe, amelyek nem kerülhettek volna oda, ha az elnök szabályszerint jár el. Felpanaszolja, hogy *Ugron* beszédét félbeszakította és szavaztatott.

Eltner *Zsigmond*: Erőszakoskodás.

Kubik Béla: Az elnök tegnap olyan képviselőt utasított rendre, aki nem is szólt. Ez már a legnagyobb visszaélés az elnöki hatalommal. (Ugy van! ba! ba!) Kéri, hogy a jegyzőkönyvből úgy a *Ráth Endre*, mint a *Horváth Gyula* képviselőt vonakozó rész hagyassék ki.

Vörös László: A jegyzőkönyvről nem lehet bírálatot mondani az elnöki eljárás fölött, itt csak azt lehet megítélni, hogy a jegyzőkönyv hű tükröz-e a történeteknek. Szó az az impressziót nyerte, hogy helyes a jegyzőkönyv s épp ezért javasolja, hogy változatlanul hitelesítsék. (Helyeslés a jobboldalon.)

Elnök: Bizonyítja, hogy igenis, amikor tegnap a rendzavaró képviselőkkel szemben eljárta, a házszabályok alapján járt el. (Ellentmondás bal- és szélsőbaloldalon.)

Zboray Miklós: Szintén kifogásol a jegyzőkönyvet. Helytelenül, hogy az elnök tegnap mindjárt az ülés elején betervezte *Podmaniczky* indítványát s a Ház megkérdése nélkül kimondotta erre, hogy föltette a következő ülésen egyszerű szavazással fognak dönteni, valamint kifogásolja azt is, hogy az elnök tegnap, amikor nagyobb zaj volt, az ülést föl nem függesztette. Ha az elnök szót tart a tisztelekre, akkor tarisza be a házszabályokat. (Helyeslés a baloldalon.)

Rosenberg Gyula: Szintén azon a nézetem van, hogy a jegyzőkönyv hitelesítésénél nem lehet az elnök eljárását bírálat tárgyává tenni. Különben is a jegyzőkönyv teljesen megféle s kéri ezért ennek változatlanul való hitelesítését. (Helyeslés a jobboldalon.)

Barabás Béla: Szót kér. (Zaj a jobboldalon s fölkiáltások: Már nem beszélhet! Négyen beszéltek már a jegyzőkönyvhöz!) A házszabályokhoz kér szót. (Zaj.)

Elnök: Mi címen kér szót?

Lengyel Zoltán: A házszabályokhoz mindig szólhatunk!

Kubik Béla: Már megint erőszakoskodik!

Gáll Sándor: Ne beszéljen az elnök! (Zaj.)

Elnök: A házszabályokhoz szólhat.

Barabás Béla: Nincs rendjén, hogy az elnök a jegyzőkönyvhöz megadja olyanoknak is a szót, akiknek semmi kifogásuk sincs a jegyzőkönyv ellen. Pedig a házszabályok szerint a felszólalás jogát csak annak adhatja meg az elnök, akinek kifogása van a jegyzőkönyv ellen. Mert ha olyanok is megadják, akiknek nincs — csak négy szómonk beszélhetné a jegyzőkönyvhöz — az ellenzék fölülvizsgálja joga teljesen illuzóriussá válik. (Helyeslés a bal- és szélsőbaloldalon.)

Elnök: Ó megadja négy szómonknak bármikor a szólásjogot a jegyzőkönyvhöz, ha azok ezt kifogásolni akarják. De ha ilyen nem jelentkezik, akkor, változtatva a jelentkezés sorrendjében, megadja a szót a Ház két oldalának, mint erre volt már precedens. (Helyeslés a jobboldalon.)

Különben nem is jelentkezik többen a jegyzőkönyvhöz.

Holló Lajos: Kijelenti, hogy ő jelentkezik a jegyzőkönyvhöz szózárra.

Elnök: Nem hívhatta fel, ha előbb nem jelentkezett.

Holló Lajos: Ha a jegyzőkönyvhöz nem szólhat, a házszabályokhoz kér szót. Neki is az a véleménye, hogy csak azok szólhatnak a jegyzőkönyvhöz, akik kifogásolják azt. *Kubik* felszólalásából kifejeztette az elnök amaz eljárásának fölemelését, hogy

az elnök a házszabály 255. szakasza értelmében jegyzőkönyvi megrovásban részesítette *Horváth* képviselőt, holott ez csak a 221. szakasz alapján tehető meg.

Felkiáltások balról: Tessék megtartani a házszabályokat.

Holló Lajos: *Ráth Endre* ügyében is helytelenül járt el az elnök. Egy fölbeállítás miatt a mentelmi bizottság elé utasította *Ráth* közbeszólását s ezt a legnagyobb zajban tette, anélkül, hogy a Házat megkérdte volna.

(Az első vihar.)

Lengyel Zoltán: T. Ház! (Halljuk! Halljuk! a szélsőbaloldalon. Nagy zaj jobbfelől.)

Elnök: Mihez kíván a képviselő ur szólni?

Lengyel Zoltán: Kérem, méltóztassék előbb csendet csinálni. (Helyeslés a szélsőbaloldalon. Zaj jobbfelől.)

Elnök: Most teljes csend van. A házszabályokhoz kíván szólni a képviselő ur?

Lengyel Zoltán: Egy bejelentést akarok tenni. (Élénk felkiáltások jobbfelől: Nem lehet! Halljuk! Halljuk! a szélsőbaloldalon.)

Elnök: *Lengyel* képviselő ur bejelentését óhajtván tenni és nem a házszabályokhoz kérvén szót, nekem legelőször is a jegyzőkönyv hitelesítése a kötelességem. (Élénk helyeslés jobbfelől. Zaj a szélsőbaloldalon. Halljuk!)

Lengyel Zoltán: Bocsanatot kérek, én kérem a t. Házat... (Nagy zaj és felkiáltások jobbfelől: Halljuk az elnök! Az elnök ur nem is tudja, hogy én mit akarok mondani!) (Zaj.)

Elnök: Bejelentések megtételére most nincs a képviselő urnak joga! (Zaj.)

Lengyel Zoltán: De méltóztassék engem meghallgatni! (Halljuk! Halljuk! balfelől. Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Ne basáskodjék az elnök! és jobbfelől: Rendre!)

Szólok tehát először is a házszabályokhoz, mivel időközben az elnök ur nekem a szót nem akarja megadni azon a címen, melyen ezt kértem. (Élénk felkiáltások jobbfelől: Ez nem ok! Halljuk! a szélsőbaloldalon.)

Az elnök urnak engem a szólás jogától úgy elűnti, hogy amidőn szólásra jelentkeztem, engem meghallgatni nem akart, nincsen jogában. (Nagy zaj jobbfelől. Helyeslés a jobboldalon.)

Elnök: (Csenget.) De a Háznak van!

Lengyel Zoltán: Sem a Háznak, sem senkinek nincs erre joga. Hanem ha szólásra jelentkeztem, akkor előbb méltóztassék engem a szólás jogától megfosztani s csak azután van joga az elnök urnak a kérdést bármiféle dologban feltenni. (Élénk ellentmondások jobbfelől.)

(A jegyzőkönyv hitelesítése.)

Elnök: Bocsanatot kérek, (Folytatórtó nagy zaj balfelől.) *Lengyel Zoltán* képviselő ur nálam itt az elnöki székben bejelentette, hogy a Ház naplójához bejelentést kíván tenni. Az volt felszólalásának első szava is, hogy bejelentést akar tenni. Ez nem a házszabályokhoz való hozzászólás. Nekem tehát első kötelességem, hogy a jegyzőkönyvet hitelesítsem. (Folytatórtó nagy zaj a baloldalon. Helyeslés jobbfelől.)

Kérem ennél fogva azokat, akik a jegyzőkönyvet hitesíteni kívánják, méltóztassanak felállni. (Megtörténik.) Többség! A jegyzőkönyv hitelesítve van. (Nagy zaj a baloldalon.)

Horváth Gyula: Pimaszság!

Lengyel Zoltán: Én a házszabályokhoz szóltam most. (Folytatórtó zaj a szélsőbaloldalon. Felkiáltások balfelől: Csináljon rendet az elnök, így nem lehet tárgyalni. Nagy zaj.)

Elnök: A házszabályokhoz és a napirend előtti való felszólalások tekintetében éppen a minap kifogásolta *Ugron Gábor* képviselő ur, hogy az elnöki bejelentések nem az ülés elején történtek meg. Két rövid bejelentésem van, kérem azoknak meghallgatását, majd azután megadom a szót *Lengyel Zoltán* képviselő urnak. (Nagy zaj balfelől.)

Hentler Lajos: Ne hamisítsa meg a házszabályokat! (Felkiáltások balfelől: Mindig lehet a házszabályokhoz szólni!)

Elnök: Tessék most már a házszabályokhoz szólni.

Lengyel Zoltán: Én a házszabályok címen kezdem szólni. (Folytatórtó nagy zaj balfelől. Ellentmondások jobbfelől.) és pedig azért, mert az elnök ur nekem az elnöki emelvényen nem adta meg a szólás jogát azon a címen, amelyen kértem. Az elnök urnak tölem előbb a szót meg kellett volna vonni vagy pedig a Ház határozatát kellett volna provokálni ebben a kérdésben, de ő e helyett beszédem közben a jegyzőkönyvet suttymban hitelesítette... (Folytatórtó nagy zaj és felkiáltások a bal- és szélsőbaloldalon: Gázság!)

Ráth Endre: Okirathamítás. (Nagy zaj balfelől. Ellentmondás jobbfelől.)

Lengyel Zoltán: Nekem a házszabályok szerint a naplóra nézve bejelentést tenni bármikor jogom van. Annak ideje nincs megszabva. Többek előbb tudom ezt a jogot megvonni és mikor ettől a jogomtól az elnök ur megfosztott, akkor a jegyzőkönyvet hitelesíteni. (Ugy van! a bal- és szélsőbaloldalon. Ellentmondások jobbfelől.)

A tegnapi ülés folyamán a miniszterelnök ur beszéde közben a következő dolog fordult elő: (Halljuk! Halljuk!) Kubik Béla t. képviselőtársam a miniszterelnökkel szemben a következő kifejezést használta: „Kapobetyár.” Erre az elnök ur öt rendreutasította. Kubik Béla képviselőtársam pedig azt mondta egészen hangosan, hogy „tenntartom.” Ennek azonban semmi nyomát sem találom a naplóban. (Nagy zaj és mozgás a bal- és szélsőbaloldalon.) Később Fáy István t. képviselőtársam az elnök urnak intézkedéseit és a házszabálymagyarázatát gaznak a hazárdúnak nyitványtotta. (Ugy van! a bal- és szélsőbaloldalon. Nagy mozgás jobbfelől.)

Fáy István: Most is fönn tartom.

Lengyel Zoltán: Mindezek a dolgok annyira hangosan történtek, hogy az este még a bécsi lapokban is olvastam ezen közbeszólásokat. (Nagy mozgás jobbfelől.) Bocsanatot kérek, de tisztán hallottam ezen közbeszólásokat. (Ugy van! a bal- és szélsőbaloldalon. Mozgás és felkiáltások jobbfelől: Eláll!)

Eltner Zsigmond: Örülök neki, hogy a miniszterelnököt kapobetyárnak mondták. Annak tapasztalok? (Nagy mozgás.)

Lengyel Zoltán: Mindezek a kifejezések vagy egészen hiányoznak a naplóból, vagy nincsenek így fölveve. (Zaj a jobboldalon.) É kijelentésem úgy történt meg, amint azt előadtam és az illető képviselő uraktól is tudom. Kérem tehát ennek megfelelően ezt az ügyet a naplóbíráló bizottsághoz utasítani... (Zaj.)

Madarász József: Kiigazítani.

Lengyel Zoltán: ... és a Ház naplóját megfelelően kiigazítani. (Nagy zaj és mozgás a jobboldalon.)

Eremits Pál: Szégyeljük magukat! (Nagy mozgás.)

Személyes ügyek.

Gróf Tisza István miniszterelnök: T. Ház (Halljuk! Halljuk!) a jobboldalon.)

Gabányi Miklós: Kés van a kezében!

Gróf Tisza István miniszterelnök: (Leteszi a kezében lévő papírvágó kést és egy ceruzát vesz fel.) Hadd legyen plajbász. (Nagy derűtség és éljenzés a jobboldalon.)

Az hiszem, nem szerénytelenség tőlem azt állítani, hogy aki engem kapobetyárnak nevez, az magamat teszi nevével. (Élénk helyeslés a jobboldalon.) Én azokat a neveltelenségeket, (Igaz! Ugy van! a jobboldalon. Felkiáltások ugyanitt: Izléstelenségek.) amiket a képviselő urak...

Marjay Péter: Amiket ön tegnap itt mondott. (Nagy zaj a jobboldalon. Elnök cseppet.)

Szatmári Mór: Gajári Géza volt tegnap a szalongavallér. (Zaj a jobboldalon.)

Gróf Tisza István: ... azokat a neveltelenségeket — mondom — amelyek a képviselő urak jelenlegi szereplésébe beleillenek és amelyeket itt a Házban jónak látnak elmondani...

Horváth Gyula: Hát ez mi? Ez talán finomabb? (Zaj. Halljuk! Halljuk!) a jobboldalon.)

Gróf Tisza István miniszterelnök: ... azokat mint irreleváns dolgokat nem szándékom figyelembe venni. (Élénk helyeslés és éljenzés a jobboldalon.)

Ha a képviselő urak akarnek velem valamit, sziveskedjenek a magánérinkezés terén ugyanezeket a dolgokat ismételn. (Élénk helyeslés, éljenzés és taps a jobboldalon.)

Elnök: T. Ház! Lengyel Zoltán képviselő ur felszólalására azt jelentem ki, hogy a gyorsírók eskü alatt működnek, mint a Ház rendes alkalmazottai. Soha arra, amit ők irnak, befolyást nem gyakorolnak, mert ők eskü alatt vállalt kötelességüket teljesítik. (Ugy van! jobbfelől.) Azokat a megjegyzéseket, amelyeket Lengyel Zoltán képviselő ur most jónak látott bejelenteni, én nem hallottam. Ha hallottam volna (Zaj és felkiáltások a szélsőbalon: Ezért rendreutasítás is történt!), akkor az illető képviselő urakat rendreutasítottam volna, amit ezennel utólag megteszek. (Élénk helyeslés jobbfelől.)

Rakovszky István: A házszabályokhoz kérek szót. (Mozgás.)

A t. elnök urnak nem volt joga a rendreutasítást alkalmazni, mert e kifejezés benne van a naplóban is és a t. elnök ur tegnap már e kötelességének megtelet.

Elnök: Nekem t. Ház — nem volt időm arra, hogy a Ház naplóját elejétől fogva végig átnézzem és mindezekről magannak sémát szerezzek. Ha azonban ez benne van, annál rosszabb Lengyel Zoltán

képviselő urra nézve, mert ő vezetett engem félre. Ha tehát ebben tévedtem, ez jóhiszeműleg történt. (Ugy van! jobbfelől.)

(Kubik és Tisza.)

Kubik Béla: Személyes kérdésben kérek szót, (Zaj jobbfelől), amennyiben nevem megemlítetett és ahhoz a miniszterelnök urnak valamelyes hozzáfűzni valója volt. Ezzel szemben nekem is van hozzáfűzni valóm, még pedig az, hogy nagyon örülök, hogy a privátéletben nincs szerencsém érintkezheti a miniszterelnök urral (Derűtség jobbfelől.) és nagyon sajnálom, hogy itt a forumon *kénytelen vagyok érintkezni ilyen emberrel.* (Helyeslés és taps a szélsőbaloldalon. Nagy derűtség jobbfelől.)

Gróf Tisza István miniszterelnök: A képviselő ur most legalább — hisz a jövőre nézve szívesen lemondok erről a szerencséről — megelégedett a valóságról, mert évek sora óta igenis volt alkalmam velem a privátéletben érintkezni s így nem tudom, mire való volt ezt most letagadni. (Élénk helyeslés jobbfelől.) Ha jövőre a képviselő ur megváltoztatja a nézetét, nem tudom, melyikünk lesz közülük a vesztes? (Élénk derűség és helyeslés jobbfelől.)

Tallán mandátuma.

Elnök: Bemutatja Tallán Béla, Torontálvármegye törökkanizsai választókerületben időközi választáson 1903. évi november hó 28-án és Hieronymi Károly. Szatmárnémeti sz. kir. város választókerületben (Éljenzés) időközi választáson 1903. évi november hó 24-én megválasztott országgyűlési képviselő megbízó levelét.

Megvizsgálás és jelentéstétel végett kiadtnak az állandó igazoló bizottságnak.

A pénzügyminiszter urnak van előterjesztése.

Az exposé.

Lukács László pénzügyminiszter: Benyújtja a folyó évi költségvetési törvényjavaslatot. (Zaj a szélsőbaloldalon. Egy hang balról: Lemond, vagy mit mond?) Konstatálja, hogy a késelemben mulasztás a kormányt nem terheli. (Igaz! Ugy van! jobbfelől.) Ma már, midőn közeledünk az év végéhez, tulajdonképpen egy előiránnyal foglalkozni bizonyos mértékig felesleges dolog, amennyiben az az idő, amelyre az előirányzat vonatkozik, legnagyobb részében már lelet, a költségvetés pedig rendszeren pro futuro, nem pedig pro praeterito szokott készített. Azonban költségvetési törvényre mégis szüksége van az országnak, szüksége van az adminisztrációnak is, szüksége van a törvényhozásnak is, hogy a kontrollt gyakorolhassa, szüksége van arra, hogy elkészülhessen az 1903. évből az állami zárszámadás, melynek alapját a költségvetési törvény kell, hogy képezze. Ezért dacára annak, hogy a költségvetési előirányzat a Házban még le nem tárgyalott, a kormány elhatározta, hogy a költségvetési törvényjavaslatot az említett okoknál fogva mégis beterjeszti.

Az 1903-ik évre készített előirányzatnak minden egyes tételét nem tartották fenn változatlanul. Így például bizonyos redukciónak tettek a kiadásoknál, azon körülmény folytán, hogy az 1903-ik évi előirányzatba felvett bizonyos kiadások törvény hiányában nem voltak elfoglalhatók és így azok egészen vagy részben estek; bizonyos más tettekkel pedig, melyeknek szüksége az év folyamán felmerült, emelte a kiadásokat, hogy közelebb hozzák a költségvetést a realitás követelményéhez. Ugyanígy járt el a bevételeknél is. Kéri a javaslat kinyomtatását és a pénzügyi bizottsághoz való utasítását.

Elnök: A törvényjavaslat mellékleteivel együtt ki fog nyomtatni, szét fog osztani és előzetes tárgyalás és jelentéstétel végett a pénzügyi bizottsághoz utasítatik.

Mielőtt a napirendre térnénk át, jelentem, hogy Rátkay képviselő ur kért a napirend előtt szót.

Helyreigazítások.

Rátkay László: A mult ülés végén azt mondta az elnöki emelvényen: *nem igazság.* Ez az érzésének kifejezése volt. De elismeri, hogy ezt helytelenül tette fenn az emelvényen, mert ott vélemény-nyilvánításnak helye nem volt. (Helyeslés.)

Horváth Gyula: Tiltakozik Ugron tegnapi beszéde alatt történt rendreutasítása ellen, mert ez nem volt házszabályszerű.

Elnök: Kijelenti, hogy jogos volt az eljárása, miután rögtön intézkedés szükséges forgott fenn.

Gróf Tisza István miniszterelnök: T. képviselőhöz! Én csak azzal egészítem ki az elnök ur előadását, hogy ugyanaz az eljárás követetett szeptember hó 24-dikén Barabás Béla képviselő urral szemben, aki ellen szintén közbeszólás gyanánt elhangzott kifejezésért jegyzőkönyvi megrovás alkalmaztatott. Ezt azt hiszem amint akkor is helyes volt, most is helyes volt. (Élénk helyeslés a jobboldalon. Zaj a szélsőbaloldalon.)

Elnök: A házszabályokhoz szólás címén szót kért Visontai Soma.

A parallel ülések.

Visontai Soma: Tegnap az elnök és a többség megsértették a házszabályt, visszaélték a parlament jóhiszeműségével. Az elnök által idézett 203. paragrafus egyetlen sora sem igazolja azt az eljárást, amellyel az elnök a párhuzamos ülésekre vonatkozó indítványt vita nélkül, egyszerű többséggel elalgodta. Pontyápontra kimutatja a házszabályokból, hogy úgy az indítvány megtétele, valamint az elfogadása szabálytalanul történt. Csupán rabulisztikával lehetett a házszabálynak törvényes magyarázatot adni. Ez azon-

ban veszedelmes jogelmélet. **Az, hogy miért egyszerű szavazással döntötte el az indítványt, az elnök maga sem tudja és nem is tudhatja indokolni.** Bármiként vélekedik is a tulajdon az ellenlék mostani magatartásáról, két szempontot nem hagyhat figyelmen kívül. Az egyik az, hogy az ellenlék ezt hazafias dolgot cselekszik, a nemzet jogainak érvényesítéséért küzd; a másik, hogy ez az ellenlék ma az egyetlen vebástáya alkotmányunknak Ausztriával szemben. (Ugy van! Ugy van! Helyeslés a baloldalon.) Igen veszedelmes dolog, aminek a tulajdon most nyúl, s aminek az elnök ségkedeztet nyújt: a házszabályok kijátszása. A miniszterelnök azt állítja, hogy ő nem a szólás szabadság ellen küzd, hanem védi a szólás szabadságot. De ez nem igaz. Am ne higbye a miniszterelnök, hogy az erőszakos rendszabályoknak valami haszna lesz. Még egy állam! érfi sem ért célt törvénytelenséggel. Példákat emlit erre vonatkozólag. Indítványozza, hogy Ugron Gábor tegnapi indítványát fogadja el a Ház, amely szerint báró Podmaniczky Frigyes indítványa tárgyalás alapjául napirendre tüzessék. (Nagy helyeslés és éljenzés a baloldalon.)

(Feilitzsch debutje.)

Az elnöki széket báró Feilitzsch Artur a lelnök foglalja el.

Barabás Béla a házszabályokból fejtegeti, hogy a napirend tárgyalásának idejét a Ház állapítja meg. Ahhoz tehát bárki hozzászóhat s csak azután lehet fölötte szavazni. Tiltakozik a Podmaniczky-ile indítvány ellen, amely azt kívánja, hogy a rendes tanácskozási időn kívül is tanácskozzon a Ház, mert az nem más, mint a rendes tanácskozási idő meghosszabbítása, a házszabály kijátszása. (Ugy van! Ugy van! a baloldalon.) Azt fejtegeti, hogy itt nem az ülések idejének megváltoztatásáról, hanem az ülések meghosszabbításáról van szó. A tárgyalások idejének ilyen megállapítása annyi, mintha kimondanák azt, hogy az ülések délelőtt 10 órától este 9 óráig tartanak. Nem szól most a képviselő magánügyeiről, amelyekhez a képviselői kötelességeknek tulajdonképpen semmi közük sincs. Vannak azonban a képviselőknél olyan kötelességek is, amelyeket délután kell végezni, ugyanazon időben, amelyben most ülések lesznek. Ilyenek a bizottsági értekezletek, a pártkonferenciák stb. Mikor végezzék el ezeket az ellenléki képviselő, akiknek azoknál a délutánra azért is szükségük van, hogy beszédeikhez tanulmányokat végezzenek. A szóbanfóló indítvány leketlen. (Ugy van! Helyeslés a balról.) De ez káros dolog az alkotmány szempont mellett, mert a dolgot ebből a szempontból kell nézni. Az ellenlék nem akar forradalmat csinálni, ilyesm meg eszeágában sincs senkinek, csak a nemzet jogait akarja védeni. Ebben a kis könyvecskében, a házszabályokban van ma a nemzeti ellenállás utolsó ereje. Ha a hatalom ezt is elkozza, megássa ezzel a nemzeti szabadság, önállóság és függetlenség sirját. Az abszolút rendszer kezd betoakodni országunkba újra. Az utolsó órában arra kéri a többséget, ne hagyják elveszni az alkotmányt. Ha nem védekeznek a tulajdonon is az abszolút rendszer belopódzása ellen, azt kell hinni, hogy osztrák szolgálatban állanak. (Nagy taps és éljenzés balról.)

Nagy vitár.

Elnök: (Csenget. Nagy zaj és mozgás a szélsőbaloldalon.) Csenget kérek! Kénytelen vagyok a képviselő urat figyelmeztetni... (Zajos felkiáltások a szélsőbaloldalon: Micsoda dolog ez! Csenget kérek!)

Rákost Viktor: Percezel vagy Apponyi szellemében fog elnökölni? (Nagy zaj.)

Elnök: Figyelmeztetem a képviselő urat, hogy az elnökséggel szemben ilyen hangot nem szabad használni. (Nagy zaj és felkiáltások a szélsőbaloldalon: Ki vele! Nem kell tünni!) Csenget kérek! Meltóztassék nyugodtan halgatni! (Folytonos nagy zaj a szélsőbaloldalon. Felkiáltások: Ki vele!) Figyelmeztetnem kell Barabás képviselő urat, hogy egy egész pártnak ilyen gyanúsításától tartózkodni sziveskedjék. (Folytonos nagy zaj és mozgás a szélsőbaloldalon.) Meltóztassanak helyeiket elfoglalni.

Molnár Jenő: Az csak a párt dolga, de nem az elnöké. (Zaj.)

Elnök: Figyelmeztetem a képviselő urat az elnökséggel szemben a házszabályok megtartására. **Molnár Jenő:** A pártot nem szabad védeni, a párt maga megvédi magát! (Folytonos zaj.)

Luby Géza: Ki vele, ki vele! (Nagy zaj és felkiáltások a szélsőbaloldalon: Ki vele!)

Ráth Endre: Függeszesse fel az ülést. (Nagy zaj a bal- és szélsőbaloldalon. Elnök többször csenget.)

Luby Géza: Nem hallgatjuk meg! Nekünk magyar elnökre van szükségünk. Ki vele! (Folytonos nagy zaj. Elnök cseppet.) Nekünk magyar elnökre van szükségünk, nem osztrák érdekek védőjére. (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Ki vele! Ki vele! Nem hallgatjuk meg! Folytonos nagy zaj.)

Elnök: (Többször csenget. Halljuk! Halljuk! a jobboldalon.) Figyelmeztetem a képviselő urakat, ne

Méltótlanságok folyton közbeszólni. (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Ki vele! Nem hallgatjuk meg! Elnök cseppet. Folytonos nagy zaj.)

Kérem Barabás képviselő urat beszédének folytatására. (Folytonos nagy zaj.) Méltótlanságok a képviselő uraknak a sort bevárni, ha a képviselő urak fel akarnak szólalni, akkor tessék jelentkezni. (Folytonos nagy zaj a bal- és szélsőbaloldalon. Felkiáltások a jobboldalon: Halljuk Barabást! Folytonos nagy zaj.) Méltótlanságok a házszabályokat megtartani. (Nagy zaj.)

Hellebronth Géza: Ön Koberbernek a szolgája. (Nagy zaj és élénk helyeslés a szélsőbaloldalon.)

Elnök: (Cseppet.) Hellebronth képviselő urat rendreutasítom. (Helyeslés jobbfelől. Folytonos zaj a bal- és szélsőbaloldalon. Elnök cseppet.) Méltótlanságok a szónokot nyugodtan meghallgatni. (Nagy zaj.)

Kabik Béla: Az elnök zavarja meg!

Bakonyi Samu: Ez úgy látszik, a premier. (Folytonos nagy zaj. Elnök cseppet. Felkiáltások a jobboldalon: Halljuk Barabást. Nagy zaj.)

Elnök: (Cseppet.) Csendet kérek t. képviselőháztól.)

Barabás Béla: Az időknék a legszomorubb jele... (Folytonos nagy zaj.)

Bartha Miklós: Várd meg, hogy magyarázza ki magát az elnök.

Barabás Béla: Az időknék a legszomorubb jele t. képviselőháztól, hogy ma már nem szabad az igazságot sem megmondani. (Ellenmondás és zaj jobbfelől.)

A szólásszabadságot hirdetik önök. Emlékeztetem önöket a régi időkre, mikor nem volt szabad szólni a magyar embernek, mikor a fájdalomnak, a keserűségnek a sóhaját is visszazojtották a lelkekben. Most is azt akarják elérni, hogy még csak ne is mondjuk el érzelmeinket úgy, amint az az igazságnak megfelel, mert hiszen ország-világ előtt hirdethetem, hogy a szabadelvűpárt osztrák érdeket képvisel. (Taps a szélsőbaloldalon. Nagy zaj jobbfelől és felkiáltások: Rendre! Rendre!)

Elnök: Másodszor is kénytelen vagyok figyelmeztetni a képviselő urat, hogy egy országos pártot ilyen gyanúsítással ne illessen. (Nagy zaj a bal- és szélsőbaloldalon.) Ha figyelmeztetésem nem használna, kénytelen lennék tőle a szót megvonni. (Helyeslés jobbfelől. Nagy zaj a bal- és szélsőbaloldalon.) Csendet kérek, képviselő urak.

Barabás Béla: Nem tudom, mire figyelmeztetett, nem hallottam! (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Kérdezze meg. Felkiáltások jobbfelől: Halljuk az elnököt!)

Elnök: Nem tehetek róla, hogyha a t. képviselő urak még az elnökséget sem hallgatják meg csendesen és nyugodtan. (Halljuk! Halljuk!) Figyelmeztetem Barabás képviselő urat másodszor is, hogy egy országos pártot ilyen gyanúsítással ne illessen. (Helyeslés jobbfelől.)

Barabás Béla: Ez nem gyanúsítás, ez igaz. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon. Nagy zaj jobbról és a középben. Felkiáltások: Ki vele! Rendre! Rendre!)

Sándor Pál: Barabás harudik! (Zaj.)

Barabás Béla: Ne komizkodjék ottan! (Nagy zaj.)

Sándor Pál: Barabás hitvány ember! (Folytonosan tartó nagy zaj a Ház minden oldalán.)

Ráth Endre: Tessék egy-örma mértékkel mérni! Tessék Sándor Pált rendreutasítani! (Zaj.)

Barabás Béla: Már terrorizálni is akarják az embert! Ezt nem tűrjük! (Szűnni nem akaró zaj.)

Elnök: Sándor Pál képviselő urat inparlamentáris kifejezésért rendreutasítom. (Helyeslés.)

Barabás Béla: T. képviselőház!

Bákosai Viktor: Kérdezze meg az elnököt, hogy miért figyelmeztetett! (Zaj.)

Elnök: (Cseppet.) Tessék türelemmel meghallgatni az elnököt. (Halljuk! Halljuk!) Figyelmeztettem Barabás képviselő urat másodszor is, hogy egy nagy országos párttal szemben olyan gyanúsító kifejezést ne használjon. (Helyeslés jobbfelől. Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Igazat mondott. Zaj.)

Horváth Gyula képviselő urat kérem, ne méltótlanságok az elnökséget zavarni.

Felszólítottam Barabás képviselő urat, hogy ilyen gyanúsító állítástól tartózkodjék. Mikor erre másodszor is figyelmeztetem, a házszabályok 221. §-a alapján arra is felhívom figyelmét, hogy barmadizben kénytelen lennék a szót tőle megvonni. (Helyeslés és taps jobbfelől. Zaj és ellentmondások a szélsőbaloldalon. Elnök cseppet.) Méltótlanságok a szónokot meghallgatni. Barabás képviselő urat pedig beszédének folytatására kérem.

Barabás Béla: T. képviselőház! Én igazán nem tudom, mi volt az...

Marjay Péter: Dolgozik a 8000 forint. (Folytonos nagy zaj a Ház minden oldalán. Elnök cseppet.)

Barabás Béla: Azzal folytatom beszédemet és rövidben be is isogom fejezni. (Halljuk! Halljuk! Elnök cseppet) hogy ne méltótlanságok már annyira elragadtatni magukat, hogy a terrorizálásnak is a terére lépnek. (Mozgás és nagy zaj a jobboldalon. Elnök cseppet.) Mert, engedelmét kérek, ez már még sem járja, ezzel a terrorizálással olt nem fogunk élni. (Ugy van! Ugy van! a bal- és szélsőbaloldalon.) En nem bántom senkinek a tisztességét, nem avatkozom senkinek a dolgaiba, de nem tűrhetem, hogy az én, különben politikai nyilatkozatommal szemben bármiféle terrorizáló közbeiktálás hangozzék el. (Helyeslés a bal- és szélsőbaloldalon.)

Bákosai Viktor: Még az elnököt sem! (Zaj. Közbeiktálás jobbfelől: De azt szabad mondani, hogy kapcsolatban?)

Barabás Béla: En becsületes idealizmussal küzdök, teljes lelkesedéssel, nemzetem jogaiért és igazaiért és hogy ha lelkemből kitör a keserűség szózata, ne igekezzenek azt olyan dolgokkal elfojtani és szavainak oly értelmet adni, amelyet én azoknak nem tulajdonítok. (Hőszentartó, lelkes éljenzés és taps a szélsőbaloldalon.)

Pap Zoltán: Akár tetszik az osztrák politikának, akár nem! (Folytonos zaj.)

Elnök: Pap Zoltán képviselő urat kérem, ne zavarja a szónokot. (Zaj a szélsőbaloldalon.) Méltótlanságok a szónokot nyugodtan meghallgatni.

Bákosai Viktor: Ilyen alelnök kerül ki a császár előszobájából! (Nagy zaj és felkiáltások a jobboldalon: Rendre!)

Elnök: (Cseppet.) Méltótlanságok az elnök utasításait respektálni!

Pap Zoltán: Onnan küldték az összes próbéket. (Nagy zaj a Ház minden oldalán.)

Elnök: (Cseppet.) Másodszor is figyelmeztetem Pap Zoltán képviselő urat, hogy ne zavarja a szónokot.

Barabás Béla: Hiszen azt természetesen kell, hogy talája mindenki, hogy mikor a nemzeti ellentállás ereje utolsó részének megtörésére igyekeznek az önök törekvése, akkor fel kell, hogy lobogjon bennünk az a régi tűz, az az őseinktől örökölt erény, hogy szembeszálljunk önmagunkkal, ahogy tudunk, a törvénynek, a becsületességnek fogyvereivel. (Nagy zaj és felkiáltások a jobboldalon: Nemzeti ellentállás! Elnök cseppet.) Igenis, nemzeti ellentállás! Én lelkemnek teljes, becsületes meggyőződésével azt hiszem, hogy az nemzeti ellentállás (Felkiáltások a jobboldalon: Erőszak!) Lehet, talán tulmegyek ebben a hitemben, ebben a meggyőződésemben, lehet; de tiszteljek bennem az a lelkes, igaz érzelmek, amely nemzetem szentséges érzelmei iránt bennem lobog (Hőszentartó, élénk éljenzés és taps a szélsőbaloldalon.) és nem riadva vissza semmitől sem. (Élénk helyeslés a bal- és szélsőbaloldalon.) Én azt mondom: igenis helyt fogunk állani, megmaradunk helyünkön még akkor is, mikor keserű az élet és kívánatos a halál. (Élénk éljenzés és taps a szélsőbaloldalon. Felkiáltások: Szünetet kérünk!)

Elnök: Gáll Sándor képviselő ur kért szót a házszabályokhoz. (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Szünetet kérünk!)

Lengyel Zoltán: Nem Gáll Sándor képviselő ur, hanem én kérem szót a házszabályokhoz.

Elnök: Felszólított Gáll Sándor képviselő urat, hogy felszólalását tegye meg. (Felkiáltások balfelől: Nincs itt!)

Elnök: Minthogy a házszabályokhoz való szó-lásra több képviselő igénye van, nincs...

Lengyel Zoltán: Én még Perzel elnök urnál kértém szót a házszabályokhoz. Mielőtt azonban ezt tenném, kérem az elnök urat, méltótlanságok a házszabályok értelmében az ülést öt percre felfüggeszteni. (Helyeslés a baloldalon.) A házszabályokhoz való szó-lás címén fölpanaszolja a tegnapi ülésen történt házszabályértéteket.

Elnök: A házszabályok 236. §-a alapján kijelenti, hogy az elnöki intézkedés ellen utólagos óvásnak helye nincs.

Lengyel Zoltán: Nem óvással akar élni, hanem magyarázni a házszabályokat.

Pap Zoltán: Ne történjék többé ilyen disznóság!

Elnök: Pap Zoltán képviselő e kifejezésért rendreutasítom.

Lengyel Zoltán: Az elnöknek akkor nem volt joga Ugront megszakítani és Ráth Endre fölött szavazást elrendelni.

Elnök: Újból kijelenti, hogy az elnökség eljárását utólag bírálni, a házszabályok 216. §-a értelmében nincs joga.

Lengyel Zoltán: A 216. §-a alapján jogom van beszélni.

Elnök: Tessék e szakasz által biztosított jogok keretében maradni.

Lengyel Zoltán: Ráth Endrének a mentelmi

bizottsághoz való utatása törvénytelen volt. Ezért Ráth Endre nem fog megjelenni a bizottság előtt.

Felkiáltások: Hol a jegyző?

Elnök: Jobbról itt van mellettem a jegyző, nem tehetek róla, ha az ellenzéki jegyző nincs itt.

Várady Károly: Hol a jegyző?

Elnök: Várady képviselő urat felkérem, hogy ne zavarja a szónokot.

Lengyel Zoltán: Öt perc szünetet kér.

Elnök: Tessék folytatni a beszédet.

Lengyel Zoltán: Kifogásolja, hogy az elnök a házszabályok 256. §-a alapján tegnap nem függesztette fel az ülést, amikor az ülésben nem tudott rendet csinálni, hanem az ülést határozatkihirdetés után be-rekesztette. Tiltakozik az ilyen becsempesztett határozat ellen.

Elnök: Lengyel Zoltán képviselő urat ezen kifejezésért rendreutasítom.

Lengyel Zoltán: Házszabályértésnek tartja a határozat kihirdetését.

Öt perc szünetet kér.

Elnök: Az ülést tíz percre felfüggeszti.

(Ujabb szcénák.)

Szünet után:

Lengyel Zoltán folytatja beszédét s felhívja Széll Kálmánt, nyilatkozzék, nem paktumsértés-e a házszabály félremagyarázása.

Rakovskay István: Önök is ott ültek a pártban. (Zaj.) Jójön ide!

Lengyel Zoltán: A házszabályok ilyen magyarázata önök előtt már sokszor felmerült. Felmerült azon majdnem háromnegyed évig tartó küzdelem alatt is, amelyet Széll Kálmán miniszterelnök ellen folytatunk, de ő akkor egyenesen és határozottan gróf Apponyi Albert házszabálymagyarázatának alapjára állott és nem engedte meg az ilyen indítvány be-terjesztését, hanem azt mondotta, hogy inkább megbukik de az alkotmány, a házszabályok és a paktum megsértéséhez hozzá nem járul. Széll Kálmán kötelessége tehát most ideállni és megmondani, hogy így volt-e a paktumtárgyalások alkalmával vagy nem, hogy a házszabályoknak az volt-e az értelme vagy nem?

Báró Kass Ivor: Majd Rosenberg megtelefonálja neki.

Molnár Jenő: Talán már meg is telefonálta.

Elnök (Cseppet): Kérem Molnár Jenő képviselő urat, ne méltótlanságok a szónokot folyton zavarni.

Lengyel Zoltán: Mindnyájunknak kötelessége az alkotmány és a házszabályok védelmére sietnünk, mindnyájunknak kötelessége teljes erővel helytállni, de legelőképpen kötelessége ez annak, aki teremője, atyja és védője volt a házszabályoknak, aki az önkénti éni állott az egész időn keresztül és akivel szembe nem helyezkedhetnek, hogyha most is az álláspontot vallja magának, amelyet eddig is magának tartott. En Rosenberg Gyula képviselő ur kétélle lelkismeretét nem ismerem; de ha annak idején Széll Kálmánt támogatta a maga házszabálymagyarázatával, most sem fogadhatja el azt a magyarázatot, amelyet gróf Tisza István javasolt. (Ugy van! a szélsőbaloldalon. Zaj. Elnök cseppet.)

Domahidy Elemér: Hogyan tudják, hogy Széll Kálmán ellene van? Hisz nem lépett ki?

Lengyel Zoltán: Tisza István képviselő ur, aki a paktum tárgyalásában az albizottságnak szintén tagja volt, aki ebeiz szintén hozzájárult... (Felkiáltások a jobboldalon: Nem járult hozzá!)

Molnár Jenő: Nem volt benn, mert azt mondták, hogy ne vegyen részt benne.

Holl Lajos: Nem járult hozzá. De ott állt folytonosan. (Zaj. Elnök cseppet.)

Lengyel Zoltán: Kérem, gróf Tisza István ez idő szerint, talán már nem sokáig miniszterelnök urat (Derültség és felkiáltások a jobboldalon: Olyan olcsón nem adták!)

Holl Lajos: Khuen sem akart menni! A sóhajok híján majd beleesik a bukásba! (Zaj. Elnök cseppet.)

Lengyel Zoltán: ... de aki nem tiltakozott ellene, hanem támogatta azt a kormányt, amely ezt a házszabálymagyarázatot vallotta magának kilenc hónapig keresztül. (Ugy van! a baloldalon.)

Molnár Jenő: Hábaaval a vakoknak beszélni színekrol!

Elnök: Csendet kérek!

Hoek János: Nagyobb csend már nem lehet!

Gróf Zichy Aladár: Még gyakorlatlan! Meg kell boosítani! (Mozgás jobbfelől.)

Lengyel Zoltán: A házszabályok címén való felszólalást és a szólásszabadságot korlátozni eddig sem akarta az elnökség, de azt, amit most beszéde első felében az elnökség s a szabadelvűpárt elkövetett, semmi egyébrenek minősíteni nem lehet. Ezért az eljárásért önöket tesszük felelőssé! (Felkiáltások a jobboldalon: Viseljük is a felelősséget.)

Molnár Jónó: Alig várják, hogy viselhessék, még eddig azonban mi viseljük! (Derűtlenség.)

Lengyel Zoltán: A házszabályokat és a nemzet alkotmányát a pillanatnyi politika korteseszközül odadobni nem engedjük. (Élénk helyeslés és szélsőbaloldalon.)

Elnök ismételtén figyelmezteti a szónokot, hogy a házszabályok keretében mozogjon. (Zaj az ellenzéken.)

Lengyel Zoltán: Ha a többség az öklöjog s az erőszak terére vetemedik, akkor az ellenzék a tettelességgel fog válaszolni. (Zaj jobboldalon.)

Elnök rendreutasítja Lengyel Zoltánt.

Lengyel Zoltán: Az nem lehet, hogy gróf Tisza István miniszter uralma kedvéért kicsavarják a házszabályok nyakát. Ezt teszi a miniszterelnök ur a házszabálysértéssel. (Mozgás jobbról.) Hát önöknek, úgy látszik, tetszik követni a miniszterelnök urat akinek családi tradíciója a jogfosztás. (Ugy van! Ugy van! a bal- és szélsőbaloldalon. Zajos felkiáltások jobboldalon: Rendre! Rendre!)

Elnök (csenget): Csendet kérek, képviselő urak! Lengyel Zoltán képviselő urat ezen durva, sértő kifejezésért, a házszabályok 221. §-a értelmében rendreutasítom és újból is figyelmeztetem, méltóztatásuk a tárgynál maradni, mert különben kénytelen leszek tőle a szót megvonni. (Élénk helyeslés jobboldalon. Nagy zaj a bal és szélsőbaloldalon.)

Lengyel Zoltán: Igenis, ezt a házszabálysértést Tisza Istvának kellett elkövetni. (Folytonos zaj.)

Bakonyi Samu: Ez történelmi kritika, amihez mindnyájunknak jogunk van!

Leszky Gyula: Igaza van Bakonyinak! Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Éljen Bakonyi!

Elnök (csenget): Leszky képviselő urat másodszer rendreutasítom. (Helyeslés jobboldalon. Nagy mozgás a bal- és szélsőbaloldalon.)

Elnök (csenget): Csendet kérek, képviselő urak!

Lengyel Zoltán: T. Ház! Erre a házszabálysértésre egy Tiszát kellett elhivatni, akinek családi tradíciója... (Felkiáltások jobboldalon: Rendre! Rendre! Nagy zaj. Felkiáltások a bal- és szélsőbaloldalon: Ugy van! Ugy van!)

Elnök (csenget): Csendet kérek képviselő urak. Méltóztatásuk a mondat befejezését megvárni!

Lengyel Zoltán: Akinek családi tradíciója a jogfosztás és az alkotmány elleni merénylet! (Ugy van! Ugy van! a bal- és szélsőbaloldalon. Felkiáltások jobboldalon: Rendre! Rendre! Nagy zaj.)

Elnök: Lengyel Zoltán képviselő urat másodszer is rendreutasítom és tőle a szót megvonom. (Élénk helyeslés jobboldalon. Zajos közbeküldések a bal- és szélsőbaloldalon. Hosszantartó zaj.)

Tisztelettel kérem a t. Házat, méltóztatni-e a házszabályok 221. §-a értelmében Lengyel Zoltán képviselő ural szemből jegyzőkönyvi megrovást elhatározni? (Megtörténik. Zaj a bal- és szélsőbaloldalon.) A Ház többsége Lengyel Zoltán képviselő urat jegyzőkönyvi megrovásra ítéli. Ezt határozatképpen kimondom. (Zajos felkiáltások a baloldalon: Ellenpróba!)

Lengyel Zoltán: Miről van szó?

Elnök: A képviselő ur ismételte azt a kifejezést... (Nagy zaj a bal- és szélsőbaloldalon. Felkiáltások: Mire szavaznak?)

Hentaller Lajos: Igazi baromi erőszakot követ el az ur! (Nagy zaj a bal- és szélsőbaloldalon.)

Babó Mihály: Mit csinált?

Nessi Pál: Mire szavaztak?

Hellebronth Géza: Mire szavaztak? (Nagy zaj.)

Elnök: Csendet kérek, t. Ház! (Nagy zaj.)

Várady Károly: Teljesen házszabályellenes dolog zajban szavaztatni. (Nagy zaj. Felkiáltások a jobboldalon: Helyre! Helyre!) Nem adok erre semmitsem. Zajban nem lehet szavaztatni, ez visszaélés, disznóság. Zajban nem hallszik semmi.

Elnök: Kérem a képviselő urat, méltóztatásuk helyét elfoglalni.

Várady Károly: Mondja meg mit csinált! ne magyarazza a házszabályt, hanem becülje meg magát, ha odail.

Elnök: Várady Károly képviselő urat rendreutasítom. (Nagy zaj a szélsőbaloldalon. Felkiáltások: Mit csinált?) Méltóztatásuk a t. képviselő urak csendben lenni; egészen hangosan és érthetően... (Nagy zaj a bal- és szélsőbaloldalon. Felkiáltások: Mi volt? Lengyel Zoltán képviselő urat... Ha csendben lennek, megmondom Ne méltóztatásuk az elnököt folytonos közbeszólásokkal zavarni. (Nagy zaj a bal- és szélsőbaloldalon.) Csendet kérek. (Halljuk! Halljuk! a jobboldalon. Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Mire szavaztak? Beszéd közben nem lehet szavazni!) Csendet kérek, képviselő urak. (Felkiáltások a bal- és szélsőbaloldalon: Jogunk van tudni, hogy mire szavaztak!)

Lengyel Zoltán: Mit csinált az előbb az elnök ur?

Elnök: Tessék csendben lenni és meg fogom ismételni. (Nagy zaj.)

Gáll Sándor: Nem kell ismétlés! Mit csinált?

Elnök: Lengyel Zoltán képviselő urat az általa ismételten használt kifejezésért kétszer rendreutasítottam. (Nagy zaj a bal- és szélsőbaloldalon. Felkiáltások: Miért?) Mert a Tisza-család tradíciójának jeleztette ki a jogfosztást és alkotmányértést. (Nagy zaj a bal- és szélsőbaloldalon.) Csendet kérek, t. Ház!

Lovassy Márton: A történelmet nem lehet rendreutasítani! (Helyre! Helyre a jobboldalon.)

Elnök: Csendet kérek. A házszabályok 221. §-a világosan előírja az elnöknek, hogy abban az esetben, ha a szóoló a Házat valamely tagja ellen durva sértést követ el, (Nagy zaj a bal- és szélsőbaloldalon.) az elnök őt rendreutasíthatja, (Zajos ellentmondások és felkiáltások a bal- és szélsőbaloldalon: Sértés nem volt!), sőt tőle a szót már az első alkalommal is megvonhatja. Ha pedig a szónok az elnöki rendreutasítás után a beszéd folyamán ugyan-ezen hibát ismétli, akkor az elnök a szót tőle okvetlenül elvonja és a Ház az elnök kérdésére egyszerű szavazás után jegyzőkönyvi megrovásban is részesítheti. (Helyeslés jobboldalon. Nagy zaj a bal- és szélsőbaloldalon.)

Lovassy Márton: Beszéd közben nem lehet szavazni, tanulja meg az elnök ur a házszabályokat. (Hosszantartó nagy zaj a bal- és szélsőbaloldalon.)

Elnök: T. Ház! (Nagy zaj.)

Lengyel Zoltán: Most én beszélek!

Elnök: Én Lengyel Zoltán képviselő urtól a szót megvontam. (Szünni nem akaró nagy zaj a bal- és szélsőbaloldalon. Felkiáltások: Zárt ülést!) Husz jelenléd képviselő ur aláírásával zárt ülés kérésén, azt elrendelem. Az ülést felülgyeztem, amíg a karzatok kiürültek.

A zárt ülés.

Ferösz Dezso elnök megnyitja a zárt ülést.

Kossuth Ferenc: A zárt ülést indokoltnak tartja hogy a Ház tisztázza azt, van-e joga az elnöknek a szóoló félbeszakítani és szavazást elrendelni. E miatt már heves jelenetek voltak és nem kívánatos, hogy ezek ismétlődjenek. (Zaj.) Amikor az ellenzéki pártok arra a meggyőződésre jutnak, hogy az elnöki székéből erőszakoskodások történnek akkor a felháborodás természetes. A házszabályok a kisebbség védelmére szolgálnak, így hát érthető, ha féltékenyen örökölnek azok fölött. Tisztázzuk a kérdést, van-e joga az elnöknek szavazást elrendelni beszéd közben? Teljes higgadsággal és meggyőződéssel figyelmezteti a Házat, vigyázzunk a Ház jogaira. (Zaj.) Mert e jogok képezik a nemzet jogainak fellegvárát. (Taps.) Szóoló nézete szerint az elnöknek hatalmat kell ugyan adni arra, hogy a rendre ügyeljen, de csak más jogának sérelme nélkül. A szónok jogát azonban megsérteni nem lehet. Az elnöknek módjában van a rendelleneséget megtorolni akkor, amikor a szónok szavait befejezte. (Helyeslés és éljenzés balról.)

Kubik Béla: El volt készülve újabb törvénytelenségekre és ezért kérte barátait, hogy a zárt ülést kérő ívet írják alá. Magában abban a tényben, hogy szóoló volt elnöknek fölírva, de az elnök mégis Kossuth Ferencet hívta föl...

Ferösz elnök: Kossuth jelentkezett elsőnek.

Kubik Béla: Ezt nem tudtam, de az elnöknek mégis kötelessége lett volna szólozt megkérdezni, átengedi-e a szót. A zárt ülést szintén szükségesnek tartja, mert házszabályellenes dolgokat követett el az elnök. Mi történik itt? A miniszterelnök felint az elnöknek (Zaj) nem egyszer, de számtalanszor, az elnök fel sem teszi a kérdést és kimondja a határozatot. Beszéd közben elrendel szavazást, amiről semmit sem tudunk. Szükségesnek tartja, hogy e dolgok itt tisztáztassanak. (Helyeslés.)

Gróf Tisza István miniszterelnök: A gesztusaimból ne tessék azt a következtetést vonni, hogy az elnöknek intek. Ami az elmúlt incidenst illeti, a miniszterelnök bent sem volt a Házban.

Rakovszky István: Azt talán nem tagadja a többség, hogy szóló a legnagyobb higgadsággal kísérte a napokban a Ház tanácskozásait. Nem akar rekrimálni, de lehetővé akarja tenni, hogy a Ház nyugodtan tárgyalhasson, de amelyet nem teljesítünk, ha a kisebbségben az a gyanus él, hogy itt vele erőszakoskodni akarnak. A miniszterelnök azt mondta, hogy nem dirigálta az elnököt, de szóló maga is azt az impressziót nyerte, mintha a miniszterelnök irányítani akarna az elnöki eljárását. Elismeri, hogy joga van hozzá, de megette a miniszterelnök, hogy az elnök felé kiáltott: Rendre! Rendre! Itt a miniszterelnök nemcsak a képviselő, hanem a miniszterelnöki tekintélyt is látva veti.

Felültsch Artur eljárása a 221-ik szakasz elemi rendelkezéseibe ütközik. Neki, mikor megrovta Lengyel Zoltánt, meg kellett volna adnia a módot mentései adására. Ezt nem tette, hanem eszeveszette

megrázta a csemetyút és jegyzőkönyvi megrovást szavaztatott meg. Ez a határozat törvénytelen. (Zajos helyeslés.) Ha valaki ily súlyos politikai viszonyok között az alelnöki állásra vállalkozik, ismernie kell a házszabályokat, és azzal az elbátározással kell odaülnie, hogy jog, igazság és házszabályok szerint jár el. (Helyeslés.) Felhívja a figyelmet arra is, hogy itt a legnagyobb zajban határozatok mondatnak. Ez a legdurvább megsértése a házszabályoknak. Hisz akkor megtörténhetik, hogy legfontosabb javaslatokat elfogadtatnak jelentenek ki. (Zajos helyeslés.)

Áttér a merítumra. Lengyel Zoltán azt mondta a miniszterelnökről, hogy családi tradícióhoz tartozik a jogfosztás. Minden kiváló szerepet játszott egyént szabad kritizálni. Ha szóló azt mondja a miniszterelnökről, hogy ezzel a mostani indítványával jogfosztást követett el, ezzel nem követett el durva sértést. Lengyel Zoltánon méltatlanság esett, azt orvosolni kell.

Az utolsó pillanatban felkért a miniszterelnököt, lépjen vissza az erőszak útjáról. Tudomására jutott az, hogy ezen *parallel ülés*ek helyett *peremülés* *ülések* tartatnak és hogy tervbe van véve, hogy napirendi indítvány alakjában egyszerű szavazásra tük ki a javaslatokat. *Magá sem hiszi.* Kérdi a miniszterelnököt, igaz-e? (Helyeslés.)

Gróf Tisza István: Sajnálja, hogy ezt a kérdést nem nyílt tésben tette Rakovszky, de így is kijelentheti, hogy ezen *hsvék* *légból* *kapották.* Arról, hogy ezek a javaslatok bármily házszabályellenes csny után hatástanak *keresztül,* *szó sncs.* Az incidensre nézve előadja, hogy bele nem mehet abba, volt-e az alelnöknek joga Lengyel Zoltánt rendreutasítani. A dolog súlyosbított azzal, hogy Lengyel az engedelmességet megtagadta. A parlament méltósága követeli, hogy a házszabály azon szakaszát megtartassanak, melyek az elnöki tekintélyt védik. Ez irányban igen sok panasz hallatszott Apponyitól s ő is azt a kérdést intézi a Ház tagjaihoz, hogy tartózkodjanak az elnök elleni tiszteletlen magaviseletről.

Baró Felültsch Artur: Előadja, hogy az egyéni megítés tárgya, hogy ki mit tart durva sértésnek. A házszabályok erőlyes megtartása az elnök kötelessége s ő az elnöki székben nem néz egyéneket, csak a tanácskozás lehetővé tételét. Lengyel kétszer figyelmeztette, hogy a tárgyhoz szóljon, de ő mindenkül beszélt, csak a tárgyról nem s már ezután megvonhatta volna a szót, de csak akkor tette, mikor nevezett durva sértést követett el s ez esetben is csak a házszabályokat alkalmazta s nem beszéd közben, hanem a szót megvonása után tette fel a kérdést.

Lengyel Zoltán személyes kérdésben szól. A zajban sem figyelmeztetést, sem rendreutasítást nem hallott. Papp Géza nagy örömmel futott a büffébe: Most tudom már mire szavazunk, Szécs Pál mondta a folyosón. A másodszeri rendreutasítás után egy szót sem szólt többé.

Holló Lajos: Ha egy alelnök azt a kifejezést, amit Lengyel használt, durva sértésnek minősíti, akkor az nem való az elnöki székbe. Ebben a Házban sok család tétetett már kritika tárgyává, elsősorban a Habsburg-család. E sors alól a Tisza-család sem lehet kivétel. És erre azt mondja az alelnök, hogy az a családi szentélybe való behatolás? (Felkiáltások balról: Hülyeség!) Az elnöki tekintélyt mindannyian fenn akarjuk tartani, de ahhoz annak is hozzá kell járulni, aki abban a székben ül. Az elnöki tekintélyt örizzük mi, amikor a nélkül, hogy a mentesség előadására alkalmat adna, kérdéseket tesz föl, nem ad alkalmat a kérdés föltevéséhez szólni, suttymban, zajban szavaztat csak azért, hogy jó barátainak szolgálatot tegyen? (Zajos helyeslés.) Mi mindannyiszor házszabályszerű megtorlással fogunk élni.

Ferösz elnök: Babót egy közbeszólásért rendreutasítja. (Nagy zaj. Felkiáltások: Nem lehet!)

Holló Lajos: A miniszterelnök tagadta, hogy ő neki olyanféle tervei voltak, mint amilyenekkel most jönnek. Az elnök is tagadta hogy párhuzamos ülések tartása tervezeték. És ime, most halomra dőlnek ezek a kijelentések. Csak kis dözisokban adják be az erőszakot — nem nekünk, hanem a többségnek. Lépésről-lépésre viszik be a többséget az erőszak rendszerébe. Ne bigyják, hogy ezeket az ideákat a miniszterelnök vagy elnök termeli, hanem egy felsőbb hatalom. A parlamentarizmus formáit adják annak, ami ennek lényegével jellenkezik. E helyett a kormány, ha azt hiszi, hogy az államnak halaszthatatlan ügyeiről van szó, inkább *sükségrendeleteket* *bocsásson* *ki...* (Derűtlenség a jobboldalon. Zajos ellentmondások baloldalon.) Ha meri, és ha lesz, aki végrehajtja, tegye meg a kormány a törvénytelenséget a maga felelősségére, de ne a törvényes formák lézatának felhasználásával. (Helyeslés.) A sérelmek reparálását kéri.

Ferösz elnök: A zajban való határozathozatalra nézve, ha a képviselők csendben lesznek, meg fogják hallani. Az ellenzéki jegyzőket kéri, legyenek

mindig mellette, hogy hallhassák az elnöki enunciaciókat. (Ellentmondás.) Precedenseket hoz föl, hogy Szilágyi még szigorubb volt.

Polónyi Géza: Az elnök nem értette meg a naplót. Más dolog, amikor valakinek *nem adják meg a szót* és amikor valakitől *megvonják a szót*. Hozzá akar járulni a félreértés eloszlatásához. A házszabály megmondja, mikor lehet megvonni a szót, de a Háznak kell módjának lenni arra, hogy az elnök elírását bírálhassa. Az indok, amelyért megvonatott a szó, nem felel meg a házszabályoknak. De a lényeg az, hogy az elnök a zajban szavaztatott és határoztatott. A csendet előbb az elnöknek helyre kell állítani. A parlament méltóságának tartozunk azzal, hogy csendben határozunk. Ha jegyzőkönyvi megrovást akarunk alkalmazni, akkor nem lehet azzal a hipokrizissal előállni, mint Feilitzsch tette, hogy Lengyel nem jelentkezett menségi előadására. Hiszen ha ezt teszi, amikor el volt vonva tőle a szó, akkor beleütközik a 255. §-ba és eviszik a mentelmi bizottság elé. A határozat tehát házszabályszerűt tartalmaz. (Ugy van! balfelől.)

Ezt jóvá kell tenni. Ez a zárt ülés feladata. Lásza be ezt Feilitzsch és szólítsa fel Lengyelt mentési előadására nyílt ülésben. Ha pedig ez így el nem intézhető, akkor ne csodálkozzanak, ha ez a kérdés a nyílt ülésben az elnöki tekintély rovására fog kezelni. (Helyeslés.)

Fercsel Dezső elnök: Ismétli a precedenseket, amelyekkel bizonyítja, hogy már többször megvonták a szót.

Rakovsky István: Felvilágosítja az elnököt, hogy akkor az illetők nem a helyes tételről szólnak től ismétli, az elnök kötelessége csendet csinálni ha nem sikerül, felfüggeszteni az ülést, de semmi joga határozatot mondani ki a zajban.

Kovács Pál: Egy olyan tárgyatban szólal fel, mely nem tartozik a nyílt ülésre, az elnöki tekintély örvé alatt olyan történet Lengyel Zoltánnal, hogy megvonatott a szó a miniszterelnök intése folytán, olyan kifejezéseket hall a miniszterelnöktől, hogy „ez is házszabály” s hasonlatok, ezen ténykedései a miniszterelnöknek befolyásolják az elnököt.

Fercsel elnök: Tagadja, hogy a miniszterelnököt befolyásolná. Többen szólásra nem jelentkezvén, a zárt ülést bezárja.

Ismét nyílt ülés.

Báró Feilitzsch elnök újra megnyitja az ülést. Jelenti, hogy a házszabályok szerint az a képviselő, akitől a szó megvonatott, előadhatja menségét.

Lengyel Zoltán: Előbb a határozat megsemmisítendő, addig ő nem nyilatkozik.

Elnök: A Ház nyílt ülésében egy és ugyanazon tárgyról történt rendutasítás után megvonta Lengyel képviselőtől a szót. Megadja Lengyelnek a jogot mensége előadására s ha a Ház ezt megjelölne tájálta, természetesen, hogy visszavonja a Lengyel képviselővel szemben alkalmazott megvonást.

Polónyi Géza szerint a szövegmonas visszavonása előfeltétele a menség előadásának.

Gróf Tisza István miniszterelnök: Közmeignyugvásra akarja az incidentet elintézni. Ne ragaszkodék az ellenék egy meghozott határozat visszavonásához. Az elnökség és a többség megalkatásához nem járulhat hozzá. Ha Lengyel képviselő ur menségét a Ház megjelölne tájálta, akkor határozni fog a Ház, elfogadja e a menséget.

Lengyel Zoltán még egyszer kijelenti, hogy a határozat nullifikálása előtt semmiféle menséget nem adhat elő.

Polónyi Géza: Átengedi a szólás jogát Rakovskynak.

Rakovsky István szerint megalkatásról itt nincs szó, hanem igazságról. A határozat tévedésen alapszik, tehát el kell tüntetni a tévedést meg kell semmisíteni a határozatot, akkor majd előadja Lengyel a menségét.

Elnök: Előbb említett álláspontját magyarázza.

Babó Mihály hozzászólása után

Elnök: Kijelenti, hogy *nem vonja vissza* a Lengyel Zoltánra vonatkozó intézkedést, mert Lengyel nem adta elő menségét.

Polónyi Géza: A házszabályokra való hivatkozással kér szót s ezután nemcsak a minden képviselőt megillető joggal akar csak élni, hanem bizonyos dolgokról kötelességszerűen akar beszámolni. A Podmaniczky-féle indítvány, véleménye szerint, a házszabályok értelmében nem is tárgyalható. A házszabályok 203. paragrafusának első kikézdése a napirend tárgyalására szánt időről szól, a második kikézdés pedig azt mondja, hogy ha valamely indítvány az ülés idejének meghosszabbítását okozza a meghosszabbítás egy óránál többre nem terjedhet. A Podmaniczky-féle indítvány pedig az ülések idejére vonatkozik s ez csak akkor bocsátható tárgyalás és szavazás alá, ha a harmadik bekezdés korlátai közt történik.

Szó most a harmadik kikézdés megalkotásának történetét kívánja előadni. Az 1899-iki paktum egyik melléklete a házszabályok revíziójára vonatkozó s e revízió előzményeivel tartozik, hogy a pártok bizalmi írfiai küldettek ki. Horánszky Nándor, Györy Elek és Szólo, hogy érintkezésbe lépjenek a szabadelvűpárt megbízottjaival. A szabadelvűpárt Tisza István és Fejérváry Gézát küldte ki. Szólonak, aki a kérdéses ülésen nem volt jelen, Horánszky és Györy egy referátum, hogy Tisza azon kezdte a tárgyalásokat, hogy va jön a klotür alkalmazását el igazdák e

az ellenék bizalmi írfiai s midőn az illetők kijelentették, hogy eről még tárgyalni sem hajlandók, Tisza és Fejérváry ott hagyták az értekezletet és kijelentették . . .

Rakovsky István: Megfordítva! Azok hagyják ott!

Polónyi Géza: Szóval széjjelmentek.

Gróf Tisza István: Abszolúte nem igaz!

Polónyi Géza: Ezután a plénum elő került a dolog, amikor Széll Kálmánnal, a már deznágt miniszterelnökkel tárgyalták a házszabályok kérdését in pléno. És akkor a szöveg, amelyet előbb terjesztettek, úgy szólt, hogy az ütés egy órával meghosszabbítható. Szólo akkor nyílt ülésben kifejezést adott azon aggodalmának, hogy akkor naponként újból és újból egy órával való meghosszabbítás mellett lehetőségessé válik permanens ülések tartása és esetleg egy hazafias kisebbségnek lehetelenné tétetik az elrendezés.

Egyenesen és világosan azon kifejezett céllal telt, hogy a kisebbség ilyen kényserhelyzetbe ne hozassék, és hogy a képviselők fizikai erejüket meghaladó időn túl ülések tartására kötelezhető ne legyenek, proponálta szólo, hogy mondják ki, hogy ilyen indítvány nem ismételhető. Ez aztán bele is került a házszabályokba. Ennek folytán annak a házszabályon azon paktum értelmében világosan az az értelme, hogy az ülések idejét több mint egy órával meghosszabbítani nem lehet, nem szabad, olyan indítványt amely ilyet céloz, sem szavazás, sem tárgyalás alá bocsátani nem szabad. (Helyeslés a szélsőbaloldalon.) A házszabályok első sorban a kisebbségi jogok biztosítását szolgálják. (Mozgás jobbfelől.) A házszabályok 819. §-a megmondja, hogy éppen a tanácskozási időre vonatkozó része a házszabályoknak módosítható, de csak a ciklus végén s a jövő országgyűlésre szóó hatályalva.

Az tehát a kérdés, hogy a szabadelvűpárt, melynek palládiuma alatt ezen házszabály összes módosításával elodagottatott, állja-e azt a becsületével megpecsételt ígératot, amelyet az ellenékeknek tett, igen vagy nem? (Élénk helyeslés a bal- és szélsőbaloldalon. Nagy zaj jobbfelől.) Mikor a házszabályrevízióba belemennünk, a szigorításokba is beegyezünk, végleg abba, hogy a jegyzőkönyvi hitelesséssel többé obstrukciót csinálni nem lehet. Azonkívül belekerült a házszabályokba az a paragrafus is, hogy a napirend megállapítása nékül a Ház nem osztható fel. Mi írfiasan álltunk és állunk ennek konzekvenciát. Azt mondani, amit Dániel Ernő itt közbekiáltásképpen mondott, hogy nincsen paktum . . .

Báró Dániel Ernő: En nem ismerem.

Hock János: Majd bemutatjuk!

Polónyi Géza: A paktum először alá lett írva a pártok bizalmi-írfiai által.

Rakovsky István: Ugy van, valamennyien aláírták.

Polónyi Géza: Azután be lett mutatva minden pártunk konferenciája előtt, Tisza István pedig tagja azon pártunk, mely becsületének védelme alá helyezte a paktumot.

Szólo ezután iparkodik kimutatni, hogy az indítvány ellenkezik az így létrejött paktummal s hogy az indítvány felett szavazni nem is lehet. Az elnök kérdező meg Széll Kálmánt és Apponyit, hogy nem egy értelmeztek-e a házszabályokat, mint ahogy szólo előadta. Gróf Apponyi Albertől szólo megkérdezte, hogy lehet-e a Házban párttal üléseket tartani, mire Apponyi kijelentette, hogy ő ezt a házszabályokba ütközönek tartja s ilyen indítvány tárgyalását meg nem engedje. (Helyeslés a baloldalon.) A házszabály felett nem urakodhatik a többség, nem dönthet felette s az elnöknek kell azt megvédelmezni, akitől elvárna, hogy tiszteletben tartja elődje pártatlan fölfogását. (Élénk helyeslés a szélsőbaloldalon. Mozgás jobbról.) Apponyi azt is kijelentette, hogy ebbeli kijelentését, Széll Kálmán beleegyezésével mondja. (Élénk helyeslés.) Kéri a többséget, hogy legalább az adott szóba vetett hitét ne ingassák meg. (Élénk helyeslés és taps a baloldalon.) Szólo azzal végzi fölszólását, hogy a házszabályt pártatharozattá tették, az elnökséget pedig pártelnökséggé. Az elnök felé jördulva, arra kéri, hogy ne adja magát eszközül ilyen merényletekhez. Egyébként figyelmezteti arra a miniszterelnököt, hogy a házszabályokkal a parallel ülések folyamán léptenyomon ellenkezése jogtuni. Ha csak az a óél, hogy delánt is találkozzanak, az el lehet érné másémt is, de hogy ott érdemben semmit sem fognak élni, azt higgyék el olyan óreg obstrukciósának. (Derűltség és taps a baloldalon.) A házszabály olyan noli me tangere, melyet büntetlenül beomsokolni nem lehet. (Percekig tartó taps és élénzés a baloldalon.)

A miniszterelnök beszéde.

Gróf Tisza István: Van szerencsém a t. Ház idejéit . . .

Pap Zoltán: Kár a beszédért. (Nagy zaj a jobboldalon. Halljuk! Halljuk! Felkiáltások jobbfelől: Terrorista!)

Gróf Tisza István: És azért zavarban vagyok, hogy mennyi részére terjeszkedem ki azon valótlanságoknak, amelyek előttem le szólat a képviselő urak előadásán elejétől végig keresztülhúzódnak. (Nagy zaj és mozgás a szélsőbaloldalon.)

Lengyel Zoltán: Rendre! (Halljuk! Halljuk! jobbfelől. Folytonos nagy zaj és közbeszólások a szélsőbaloldalon.)

Elnök: Kérem a képviselő urakat, méltóztatásnak csendben lenni. A képviselő urak zajongásokkal az ellenérek meghallgatását egyenesen lehetelenné teszik. (Halljuk! Halljuk! jobbfelől.)

Gróf Tisza István: A t. képviselő urak többször azt állították, hogy a házszabályok a kisebbség részére készültek. A házszabályok mindnyájanok részére készültek, de elsősorban készültek „a nemzet részére, hogy garanciáink mellett a nemzeti akarat ér-

vényesülhessen. Azután kijelenti, hogy elsősorban a kisebbségek áll érdeketben órködni a felet, hogy a házszabályok megtarthatók legyenek. Hogy Polónyi Géza beszédének számos részében feltárt az igazságot, arra, ugymond, csak szemelvényül hoztam föl azt, hogy felhívotta azon tételt, hogy a házszabályoknak a tanácskozási rendre vonatkozó határozmányai csak a jövő ciklusban lépnek fel. (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Ez csak tévedés volt!) Az a szent paktumos házszabály mikor lépett életbe! (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Kigunyolja azt is! Folytonos zaj.) 1899-ben két évvel az általános választások előtt, ugyanazon országgyűlésnek gondolom 4. és 5. ülészakára nézve. Ami már most a paktumos tárgyalásokot illeti, amennyiben én tudok róltuk, de amit tudok, kijelentem, hogy azt mondatom, hogy nincs egy mozzanat, ahol fedné magát a t. képviselőúrlársam előadását. Először a szabadelvűpártnak megbízottja e kérdésben a többi pártokra való tanácskozára nézve soha nem volt. Bánffy akkori miniszterelnök kívánt érintkezni a többi pártokkal s miután a személyes érintkezésre nézve nehézségek merültek fel, báró Bánffy Dezső bizta meg báró Fejérváryt és engem, hogy a házszabályokra vonatkozólag mint az ó megbízottai tárgyaljunk boldogult Horánszky Nándorral és Györy Elekkel. A közös tanácskozás azzal kezdődött, hogy kifejezést adtunk báró Fejérváry és én annak, hogy habár a klotür behozatalát az adott viszonyok közt teljesen indokoltan tartanók, mégis a pártok közötti rejtőre lebeg szemünk előtt, tehát a klotür-kérdést előljük. Kezdték tehát a részletes tárgyalást a házszabályok egyéb pontjairól. Ezek a tanácskozasok vezettek oda, hogy egyes pontokra nézve a végleges megegyezés létre öit köztünk, más pontokra nézve konstatáljuk azt, hogy kardinalis nézeteltérés merült fel köztünk. A többiekre nézve pedig kilátás mutatkozott az egyetértés helyreállítására. Meg nem szakadtak ezek a tárgyalások; maradtak azért, mert közebejött azon tény, hogy báró Bánffy Dezső lemondását beadta, ó felsége azt elfogadta és Széll Kálmán bizta meg a kormány a akításával. Ettől fogva misszióink be volt fejezve. En azon jegyzőkönyvet, amelyet ezen gyűlésről készítettek, Széll Kálmán rendelkezésére bocsátotam és azután az ellenéki pártokkal a tárgyalást Széll Kálmán deznágt miniszterelnök vitte a nékül, hogy abban a szabadelvűpárt bármind más megbízotta résztvevett volna. Amennyire emlékezetem terjed, maga az a paktum vagy pártközi megegyezés a szabadelvűpárt határozatának tárgyat soha nem képezte. (Zaj és ellentmondások a szélsőbaloldalon. Igen! Ugy van! jobbfelől.) Széll Kálmán miniszterelnök előterjesztése nemcsak programját, de tájékoztatta a pártot az iránt, hogy micsoda javaslatok elfogadására nézve egyeztet meg ő az ellenéki pártokkal. A szabadelvűpárt ezt magáévé is tette és kijelentette, hogy azokat a javaslatokat kész elfogadni. De azután semmiféle pártközi tárgyalások, pártközi megállapodások, a szabadelvűpárt mint ilyen s a többi pártok között létre nem jött és így egyáltalában semmi más obgő a szabadelvűpárra obból nem származhatott. (Helyeslés jobbfelől. Ellentmondások a szélsőbaloldalon. Elnök cseppet.)

De különben is már elleneknek minden komoly politikai akció lehetőségével, minden komoly politikai kötelességérzetével, hogy bármind idegen faktorokkal szemben olyan örökös obgő-kötelezettséget vállaljon, hogy azután bármely adott pillanatban egyebet tekintessen zsinórmértéknek, mint az országának jól lététök érdekét. (Helyeslés jobbfelől.) Hogy a t. képviselő urak is napirendre tértek azon szituáció felett, amelyben a paktumot megkötötték, hiszen annak néhány év óta már élő tanni vannak. (Igaz! Ugy van! jobbfelől. Mert mi volt a pártközi megállapodásoknak alapfogalata? Biztosítási a pártok közt lojárás érintkezésével a parlamenti tárgyalások rendes menetét. Nagyon furcsa véleménynyel vannak a képviselő urak a mi belátásunkról, ha ilyen viselkedés után, ilyen politikai szituációban azt várják tőlünk, hogy mi bármind tekintetben megkötöttnek érezzük a kezünket ilyen megállapodások tekintetében (Élénk helyeslés a jobboldalon. Nagy zaj a szélsőbaloldalon.) amely megállapodásoknak és amely szituációknak a képviselő urak a halalos dölést régen megadták. (Nagy zaj és felkiáltások a szélsőbaloldalon: Jó, nincs házszabály! Nincs becsület! Elnök ismétellen cseppet.) Anynyit hallom a „becsület” szót emlegetni. Tartom azt, hogy politikai kérdésekben is kötelező a becsületesség. (Egy hang a baloldalon: De az ám!) De a szabadelvűpártnak nincsen talán egyetlenegy tagja sem, akit ebben a kérdésben bármind becsülető ma is kötne, és Magyarországon a politikai becsületőszórol (Nagy zaj a bal- és szélsőbaloldalon. Halljuk! Halljuk! a jobboldalon. Elnök cseppet.) bizonyos óvatossággal volna tanácsos nyilatkozni olyanoknak, akik a közelmutban egy ünnepevényen elváltak kötelezettséget minden örfügynélkü megszegték. (Hosszszantartó, élénk helyeslés és taps a jobboldalon.) A képviselő ur engem arra hív fel, hogy lépjek a pártközi egyezmények terére. Erre a térére lépett egy kormányelnök ezéidőt há hónapja. Mi volt a közsöznet benne? (Folytonos nagy zaj és ellentmondás a szélsőbaloldalon. Elnök cseppet.)

Olay Lajos: Visszaautasítom! Kikérem magamnak! Visszaautasítom! (Folytonos nagy zaj a Ház minden oldalán.)

Elnök: Olay Lajos képviselő urat rendutasítom!

Horváth Gyula: A függetlenségi párt becsületéről ne beszéljen! Az mindig becsületesebb volt, mint a szabadelvűpárt.

Elnök: (Cseppet.) Horváth Gyula képviselő urat figyelmeztetem, hogy ne zavarja a szónokot. (Folytonos nagy zaj.)

Gróf Tisza István miniszterelnök: T. Ház! En magamra nézve és gondolom a szabadelvűpárt is magára nézve egyéb kötelezettséget nem ismer, mint azt, hogy . . . (Nagy zaj a szélsőbaloldalon.)

Fap Zoltán: Bárscak maradhatott volna Khuen! Horváth Gyula: A Tiszák becsületéről beszéljen, ne a függetlenségi pártról!

Elnök (csenget): Horváth Gyula képviselő urat másodsor figyelemzetem, hogy ne zavarja a szónokot. **Gróf Tisza István:** ... én más kötelességem nem látok, minthogy a 208. paragrafust a legjobb meggyőződésünk szerint megtartjuk és alkalmazzuk. (Nagy zaj a bal- és szélsőbaloldalon. Halljuk! Halljuk! a jobboldalon.)

Várady Károly: Utasítás rendre a miniszterelnököt! (Nagy zaj a jobb- és baloldalon.)

Gróf Tisza István: Tegnap kifejtettem azon indokaimat, amelyeknél fogva abban a meggyőződésben vagyok, hogy az előterjesztelt indítvány, miután a tanácskozási idő megváltoztatását előzoza, nem pedig az ülés meghosszabbítását, a 203. §. világos értelmében bírálandó el. (Helyeslés a jobboldalon. Zaj a baloldalon.) Mit kérünk mi ezen indítványban és mit kívánunk a képviselő uraktól? Azt, hogy az ország égetős sürgős közügyeinek elintézését tegyük lehetővé. (Nagy zaj a szélsőbaloldalon. Helyeslés a jobboldalon.)

Ugron Gábor: Magyar nyelvet! (Halljuk! Halljuk! a jobboldalon.) **Gróf Tisza István:** ... mondom, hogy az ország égetős sürgős szükségének intézésére naponta 9 órai munkára szánják el magukat. (Zaj a baloldalon. Helyeslés a jobboldalon.)

Eitner Zsigmond: Az ország érdekében fogunk tölteni is dolgozni! (Zaj a jobboldalon és felkiáltások: Nem látunk semmit!)

Gróf Tisza István: Menjenek el és magyarázzák meg annak a népek. ...

Ugron Gábor: Magyar nyelvet! Magyar nyelv nélkül nem engedjük! (Élénk helyeslés a baloldalon. Felkiáltások a jobboldalon: Vízet nekik! Elnök csenget.)

Elnök: Tessék nyugodtan meghallgatni a szónokot (Felkiáltások a baloldalon: Nem lehet! Halljuk! Halljuk! a jobboldalon.) A házszabályok értelmében mindenkit meg kell hallgatni!

Gróf Tisza István: Menjenek és magyarázzák meg a népek, amely 10-12 órai keserves munkával keresi meg kenyérét, magyarázzák meg azt a jákiáltásukat, amelynek semmi egyéb oka nincs. mint az, hogy kilencórát munkát kérünk a képviselő uraktól. (Zaj a baloldalon.) Ebben nincs erőszak ebben nincs a szclásszabadság megsértése, ez egyszerű felhívás a kötelesség teljesítésére, a munkára (Zaj a baloldalon. Halljuk! Halljuk! jobboldal.) és ha erre a képviselő urak azzal fognak felelni, hogy százféle csinynyel megakasztják az ország kerékét, hát ott leszünk mi is, tudni fogjuk kötelességünket mi is és ha másképp nem megy, százféle csinynyel megküzdvé, százféle csinyt legyőzve és megtörve teljesíteni fogjuk kötelességünket (Sünni nem akaró zajos éljenzés és taps a jobboldalon és a középén.)

Fap Zoltán: Megkezdődött a bukás!

(Polónyi válasza.)

Polónyi Géza: A miniszterelnök meggyőzte őt, hogy erőszakos nemcsak eszközben, de érveiben is. **Egy hang balról:** A Herbert!

Polónyi Géza: Várta szíj, hogy mi az a valótlanság, melyet ő mondott, de erre nem adott magyarázatot a miniszterelnök, csak azt mondta, hogy Bánffy megbízásából tárgyait a paktumról. De hát akkor, mért adta át jegyzeteit Széll Kálmánnak? (Taps a baloldalon.) Szólv ezután hivatkozik Héderváryra, aki ...

Fap Zoltán: Egyenesebb ember volt. (Nagy derűlés.)

Polónyi Géza: Héderváry tanusíthatja, hogy az ellenzéki tárgyalások nem folytak kötelességem mellett. Ha a miniszterelnök azt mondja, hogy a paktum nem volt a szabadalvüpart előtt, akkor itt vaami nagy huncutság készül s ezt számon fogják kérni Podmaniczkytól. (Nagy zaj.)

Gall Sándor: Keltsék föl Podmaniczkyt! Hozzák be az öreget!

Polónyi Géza: Az ki volt köve, hogy a paktumot be kell mutatni a pártoknak. A miniszterelnök, aki szent paktumról beszél, jó ténné, ha szent meggyőződéséről kérne most tanácsot. Egyébként szóló nem Tiszához, hanem az elnökhez intézte szavait, akinek, ha nem őrzi a házszabályokat, a személyen fognak elégtételt venni. (Helyeslés a baloldalon.)

Gróf Tisza István miniszterelnök: Polónyi kevesellette azokat a ténybeli tévedéseket, amiket előhozott. Ez guszdos dolog. Lehet, hogy ami neki kevés, az szólnak nagyon sok. Hanem hasonlitsa össze a Polónyi ur az ugynevezett paktum kérdésében általa mondottakkal azzal a rövid kijelentéssel, amit szíj tett: a hány szó, annyi rektifikáció! Nem úgy kaptam a megbízást, nem azt mondta a költőre nézve, nem annyiszor tárgyalta, nem vettett össze a költőre felett, a szabadalvüpartban nem úgy folyt le a dolog, mint ahogy Polónyi előadta. Hogy pedig jegyzeteit Széll Kálmán desigálnál miniszterelnöknek átadta annak magyarázata egyszerűen az, hogy szolgálatot vélt tenni ezáltal az ügynek.

Polónyi Géza: De Bánffy nem köszönte meg ugy-e? Pedig az volt az ő megbízója.

Gróf Tisza István: Ez azután egészen privát dolog bár Bánffy között és közöttem. (Zaj baloldalon.) Végeztül csak azt ismétli, hogy ő igen ezt a házszabályt elodagát, ennek a házszabálynak tartalmához köve vannak, a házszabályt úgy, ahogy annak a szövege szól, becsületesen végre fogják hajtani.

(Rakovszky a paktumról.)

Rakovszky István: Kötelességem, mint azok egyikének akik aláírták a paktumot, a miniszterelnök ur előadásában levő tévedést rektifikálni. (Halljuk! Halljuk! a szélsőbaloldalon.) Mikor ezt tesztem, nem akarok ugyanazzal a fegyverrel élni, amellyel a miniszterelnök ur élt, midőn azt mondta, hogy a t. kép-

viselőársam valótlanságot mondott, hanem én el akarom binni és elhiszem, hogy a miniszterelnök ur tévedett annyival inkább, mert máskülönbén vagy a miniszterelnök ur, vagy mi, akik ebben a paktumban résztvettünk, egy őrási misztifikáció áldozataivá váltunk. (Egy hang a jobboldalon: Szegények!) Igaz nekem, vagy a miniszterelnök urnak nincs igaza abban, hogy a szabadalvüpartnak nem lett volna ott képviselője, aki résztvevett ezekben a tárgyalásokban. Nem egy egyetlen volt ott (Felkiáltások a jobboldalon: Mi nem küldtük ki!) és aki volt, az Széll Kálmán nem mint desigálnál miniszterelnök, mert arról tanuskodhatom és hivatkozhatom Széll Kálmánra, hogy én kérdeztem, nem e desigálnál miniszterelnök, kérdeztem mikor legelőször megjelent és kijelentette nekem, hogy ő nem az. Egy nagyon érdekes dologról kell a leplet levonnom (Halljuk! Halljuk!) és hivatkozom azokra, akik ott ütek nemcsak az ellenzéki részéről (Halljuk! Halljuk! hanem hivatkozom azokra is, akik a kormánypart részéről éleiben vannak, hivatkozom gróf Csáky Albinra és gróf Andrássy Gyúára.

A dolog így történt. Midőn Széll Kálmán legelőször megjelent a mi paktum-gyűléseinken és amikor be lett jelentve, elővigyázatos voltam, a dátumot is megmondhatom, mert felirattam, de a jegyzeteim nincsenek itt mint tegnap, felvettem a kérdést, boldogult Szilágyi Dezső, gróf Andrássy Gyula és gróf Csáky Albin jelenlétében, mint mi vész részt Széll Kálmán. Akkor Szilágyi Dezső nekem azt felelte, mint a szabadalvüpart bizalmi férja. (Elmondás a jobboldalon.)

Sztréte Alfréd: Nem! (Zaj a szélsőbaloldalon. Felkiáltások: Vízet! Vízet!)

Rakovszky István: Kérem, kérem, levél van arról.

Gróf Tisza István: Lehet, de még sem igaz. (Mozgás és zaj. Elnök csenget.)

Rakovszky István: Én meg nem nyugodtam a feleletben és azt kérdeztem boldogult Szilágyi Dezsőtől, aki vezette a tárgyalásokat, nem mint a korona megbízottja vesz-e részt Széll Kálmán? Erre Szilágyi Dezső azt felelte: A koronától megbízása erre nincs. Ez volt az egyik napon. A dátummal szolgálhatok a következők üléseben, mert mondom, megvannak a jegyzeteim. (Halljuk! Halljuk!) Másnap elkerestem Széll Kálmán képviselő urat és kérdeztem, hogy mily minőségben vesz részt a tárgyalásokban? Erre azt felelte nekem: mint a korona megbízottja. (Mozgás a jobboldalon.) A korona egyes megbízásából. (Mozgás a jobboldalon. Felkiáltások: Ugy! Ugy!) Kérem uraim, hátra van a tekte leves. (Halljuk! Halljuk!)

Ugron Gábor: Sargatekte leveles!

Rakovszky István: Akkor elsiettem az ülésebe, együtt voltunk délelőtti és elmondtam Szilágyi Dezsőnek azt, hogy az ő tegnapi nyilatkozata Széll Kálmán má nyilatkozatával nem fedi egymást. Erre Szilágyi Dezső a legnagyobb méltatlansággal odatorodott gróf Csáky Albinhoz, odatorodott gróf Andrássy Gyúához elmondta nekik, hogy ő megkérdezte Bánffy Dezsőt az iránt, hogy mily minőségben vesz részt Széll Kálmán a tárgyalásokban és akkor azt a választ nyerte báró Bánffy Dezsőtől, hogy mint a szabadalvüpart megbízottja.

Ugron Gábor: Mint mind a kettő.

Rakovszky István: És az tette hozzá, (Zaj a jobboldalon. Felkiáltások: Nem tudunk róla!) szavahibédősegre lényt vetett. Mondom, hogy valaki misztifikálva van. Lehet, hogy mi voltunk akkor becsapva. Szilágyi Dezső akkor ezt mondta: Ezt most én magamé teszem, ezt a dologt majd én rendbe fogom hozni. Nem is érintke-ett akkor Bánffy Dezsővel személyesen, hanem a másik két urnak, Csáky Albinak és Andrássy Gyulanak aláírásával és a saját a írásával is előtáve egy levelet intézett az akkori miniszterelnök urhoz, báró Bánffy Dezsőhöz, melyben őt felhívta, hogy igazolja magát, mi az igaz, az-e amit ő állított, hogy nincs a koronától megbízása Széll Kálmánnak, hanem ő csak mint a szabadalvüpart megbízottja volt jelen, avagy volt-e megbízása? Ekkor jött báró Bánffy Dezsőtől egy sajtókezűleg irt levél, amely valamennyiünk kezébe került, mely ott fel lett olvasva, amelynek szövegéből én egy-mást feljegyeztem és a mai napig is megvan a jegyzeteim közt a szószentri idézet, melyben báró Bánffy Dezső kijelenti, hogy Széll Kálmán képviselő ur mint a szabadalvüpartnak megbízottja és egyszerűen a koronától nyert felhatalmazás alapján vett részt ezen tárgyalásokban. Kérdem azokat az urakat, akik résztvettek, ugy volt-e, amint én előadtam? A miniszterelnök ur tehát rosszul volt értesülve, a t. miniszterelnök ur misztifikálva volt akkor, mikor nem is tudta, hogy a szabadalvüpart részéről egy megbízott vett részt. (Felkiáltások jobboldal: Valamennyien misztifikálva voltak!) Kérdem a t. képviselőházt, ha egy miniszterelnök, ha Tisza István miniszterelnök ur hozzáam jön egy politikai ügyben és azt mondja nekem: Én a szabadalvüpartnak megbízásából, mint annak vezére, mint miniszterelnök érintkeztem önökkel, ézt állok hogy vonhattam azt kétségbe, hogy ő akkor igazat mondott? Épp ugy, amint ő nem kételkedhetik a mi szavaink igazságában, ugy mi sem kételkedünk akkor sem, ha nem lettünk volna annyira elővigyázatosok hogy ezt a kérdést tisztázzuk. Hát t. képviselőház, járja az most, hogy mikor a szabadalvüpartnak megbízásából vett valaki ott részt (Zaj és ellentmondás jobboldal) mikor a miniszterelnök azt írta egy bizottságnak, si bona fide, elhisztük, mikor írásban látjuk magunk előtt, mikor látunk három olyan férfit, mint volt Szilágyi Dezső, gróf Csáky Albin és gróf Andrássy Gyula, akkor nem mondhatja senki, hogy a szabadalvüpart nem volt megbízottal képviselőve, mert nem bíráto, hogy mi ott félre lettünk volna vezette az akkori miniszterelnök által. (Zaj.)

T. képviselőház! Es még egyet kell hogy ki-mondjak szívennek egész keservével: nem értem, hogy hol van Széll Kálmán. (Mozgás.) Azt kérdem, odatorozdik-e a politika becsületességhez: egy pártot, egy ellenzékét bele vinni ilyenbe és a legelső kritikás

momentumban a tömegeket felizgatni. Olyan ember maradjon otthon, de ne jöjjön a politikába. (Éljenzés és taps a baloldalon.)

Kossuth Ferenc: Arra hívja föl a Ház figyelmét, hogy a paktumra sokszor történt már hivatkozás a Házban, de soha a többség tagjai között nem tett ellene kifogást senki. Ha áltana az a tény, hogy Széll senki nevében nem tárgyal, akkor a szabadalvüpartból már rég fölszólat volna a paktum ellen valaki.

Gall Sándor: A házszabályokhoz szíj akar, de kéri, hogy beszédet holnap mondassa el.

Elnök: Ehhez a képviselő urnak nincs joga.

Gall Sándor: Kéri, hogy az elnök ezt mutassa ki a házszabályból.

Elnök: Fölolvassa idevonatkozó rendelkezéseit a házszabályoknak s megmarad álláspontra mellett mely szerint Gall Sándor holnap nem szíjhat.

Gall Sándor: A házszabályokból iparkodik kimutatni, hogy iga van ahhoz amit kért.

Elnök: Vátoja a maga álláspontjának helyességét.

Gall Sándor: Nem járulhat hozzá az elnök magyarázatához.

Elnök: Kíván-e valaki szíjani? (Nagy zaj. Drakulos az elnök emelvényre megy föl. Nagy zaj. Menjen onnan! Le vele! Felkiáltások balról: Helyre! Helyre!)

(A szavazás.)

Elnök: Polónyi hivatkozott rá és családi tradíciójára. (Zaj balról.) Mindég hazafias érzések vezették, családja pedig a becsületesség mintaképe volt. Most is lelkiismerete szerint járt el.

A mai ülés végén a Ház határozata értelmében szavazni kell Podmaniczky indítványa felett. (Nagy zaj.)

Ugron Gábor: A tegnapi határozat nem jött létre szabályszerűen. (Nagy zaj.) Az elnök nem tette föl a kérdést s elnöki erőszakkal mondta ki, hogy ma szavazunk a Podmaniczky-féle javaslat lelett.

Elnök: A jegyző föl fogja olvasni az ezen részre vonatkozó ma hitelesített jegyzőkönyvet. Megtörténik.

Elnök: A hitelesített jegyzőkönyv szerint tehát igazam van. A mai ülés végére a szavazás van kitűzve.

Holló Lajos: A házszabályokhoz szíj szíj azt vitatja, hogy az indítvány felett szavazni sem lehet.

Elnök: A dolog tisztán áll. Megfelel a házszabályoknak. (Fölkiáltások: Nincs házszabály.) Fölteszen a kérdést. Elhogadja-e a Ház Podmaniczky indítványát igen vagy nem?

Leugyel Zoltán: Kéri, hogy az eredeti indítványt olvassák föl.

Szűcs Pál: Olvassa az indítványt. (Egyre tartó zaj.)

Elnök: Ujból fűteszi a kérdés. (A jobboldalon föllélenek, a baloldal viharosan zúg: Nem lehet! Hazaarulás! Ellenpróbát! Arulás!)

Elnök: Elrendeli az ellenpróbát. (Fölkiáltások balról: Nem szavazunk! Nincs házszabály!) Podmaniczky indítványát tehát a Ház többsége elodagta.

Ezek után megállapított a Ház holnap napirendjét. A legközelebbi ülés holnap délelőtti tíz órakor lesz, melynek napirendjén van az ujonctörvény folytatásos tárgyalása. (Nagy zaj.)

Polónyi Géza (Ülgorvra): E szerint holnap délután nincs ülés. (Egyre tartó, nagy zaj.)

Ugron Gábor: A délutáni ülések nincs napirendje.

Elnök: Egyszerre két ülés napirendjét nem állapíthatom meg. (Egyre tartó zaj.) Az ülést bezárom. Ülés vége esti hét órakor.

BELFÖLD

Tisztelgés az új alelnöknel. Báró Feilitzsch Artúr, a képviselőház új alelnökénél ma délelőtti tisztelgett a képviselőház tisztviselői kara Andor Gyula elnöki tanácsos vezetésével. A tanácsos üdvözölő beszédében örömet fejezte ki a föltöltött, hogy olyan új alelnököt kaptak, aki maga is hosszabb időt töltött a hivatalnoki pályán, annálgyova ismeri az adminisztrációt, ismeri a hivatali viszonyokat és méltányolni tudja a hivatalnokok helyzetét. Az új alelnök jóindulatát kérte a hivatalnoki kar részére. Báró Feilitzsch Artur az üdvözölésre így felelt:

A hosszú hivatalnoki pálya, amelyet nagygyrészen mint főnök töltöttem, győzött meg engem arról, hogy a tisztviselői kar amelylyel együtt kell, hogy dolgozzék az ember, munkáját áldozattal az anyagiakban, áldozattal a szemleiekben, önteláldozással a hazaszeretben, csak úgy végzi igazán jól és végezheti lelkesedéssel, ha főnöke részéről bizalomban, tisztelgésben és szeretetben részesül. Nekem mindig az volt az elvem, az lesz itt is, hogy a bizalom tisztelgést kell, a bizalmatlanság az ellenkezőjét. En teljes bizalommal egytől-egyig mindegyikük iránt kérem a tisztelt urakat, hogy ugyanazzal a bizalommal, ugyanazzal a kollégialis szeretettel tiszteljenek meg engem is. (Élénk éljenzés.) Az én atjóm, az én szívem, az én fülem mindig mindenkinek nyitva áll. (Lelkes éljenzés.) Addig, amíg én ezt a bizalmat adom és élvezem, hiszem, hogy közöttünk soha léleértés nem lesz és hogy sohasem vonjak meg tőlem azt az erős jóakaratu támogatást, amelyre énnekem elsősorban éppen az urak részéről van szükségem, hogy a jelenlegi nehéz és súlyos, terhes viszonyok között is eladatomnak csak félig-meddig is megtehessek; hiszem és reménylem, hogy az az igazán szeretetteljes, őszinte, egymás iránti teljes bizalomtól koszoruzott viszony fog közöttünk fönnállni,

amelyet én tarentani, főntartani és ápolni óhajtok. (Tetszés és éljenzés.)

Az alelnök ezután sorra kezelt fogott a megjelent hivatalnokokkal.

A módosított költségvetés. Lukács László pénzügyminiszter a képviselőház mai ülésén az előző évi költségvetésről szóló törvényjavaslatot és idevonatkozó jelentését. Az 1903. évi költségvetés, mint a jelentés hangsúlyozza, a múlt évi októberben terjesztette be a pénzügyi bizottság már le is tárgyalta, de a bizottság jelentését a képviselőház nem tárgyalhatta. Ennek következtében az a kivételes helyzet keletkezett, hogy az 1903. évi költségvetés iránt az év végén kell intézkedni, amikor a költségvetés, mint az államháztartás rendje a jövőre jellegűt már elveszítette és most már nem tekinthető egységnek, mint 1903. évre szóló zárszámadás törvénye alapjának. Az előbb betervezett költségvetést a mai tényleges állapotnak megfelelőleg kellett átalakítani és az állami kiadásokat a takarékoság rideg szemmelárasával kellett megállapítani. A bevételi előirányzat is lényegesen változott. Így a pénzügyi tárcaánál a törvényen kívüli állapot miatt asztalani kellett az egyes adóknál és a jogilletkeknél a kérdéselméleti kamatozást, az adóbehajtási illethekeket és költségterítvényeket a posta-távíróknál és a telefonnál. Az állami költségvetés így végső eredményében a következő eltéréseket tünteti föl:

A pénzügyi bizottság által megállapított 1.000.695.099 korona rendes kiadás leszállított 998.059.580 koronára, a rendkívüli kezelésben: az átmeneti kiadások leszállítottak 46.651.500 koronáról 45.776.090 koronára, a beruházások pedig 43.146.872 koronáról 40.240.762 koronára; az összes kiadások tehát 1.090.463.270 koronáról 1.084.106.422 koronára szállottak le. Viszont a rendes bevételek leszállítottak: 1.051.555.204 koronáról 1.046.856.204 koronára, a rendkívüli bevételek pedig 39.381.270 koronáról 37.491.270 koronára; az összes bevételek tehát 1.090.936.474 koronáról 1.084.347.474 koronára. Így állott elő a rendes kezelésnél a fentebb már kimutatott fölösleg. A rendkívüli kezelésnél ellenben 86.016.842 korona átmeneti és beruházási kiadással 37.491.070 korona rendkívüli bevétel áll szemközt, vagyis 48.525.772 korona hiány mutatkozik. Egybefoglalva a rendes és rendkívüli kezelést, 1.084.106.422 korona összes kiadással 1.084.347.474 korona bevétel áll szemközt, vagyis végeredményben 241.062 korona fölösleg mutatkozik, mely fölösleg 202.152 koronával kisebb az 1903. évi állami költségvetésnek a képviselőház pénzügyi bizottsága által 443.204 koronával megállapított fölöslegénél. A rendes kiadások összesen 998.059.580 koronára rúgnak. A bevételek összege 1.046.856.204 korona. Így állott elő a rendes kezelésnél a 48.766.624 korona fölösleg.

A törvényjavaslat szerint a költségvetés mérlege így alakul: 998.059.580 korona rendes kiadással szemközt 1.046.856.204 korona rendes bevétel, vagyis a rendes kezelésnél 48.766.624 korona fölösleg mutatkozik. Ez a rendkívüli fölösleg akként állott elő, hogy az 1903. évi költségvetésbe fölvetett beruházások és egyéb előirányzat nagyobb összegű kiadások költségvetési törvény hiánya miatt effektívhatók nem voltak. Ez a fölösleg azonban igen csekély összegre olvadt le a rendkívüli kezelésnél mutatkozó 48.525.772 korona hiány miatt, úgy hogy valóságos fölösleg csupán 241.062 korona, tehát 202.152 koronával kisebb az 1903. évi állami költségvetésnek a képviselőház pénzügyi bizottsága által 443.204 koronával megállapított fölöslegénél.

A helyzet.

☞ A Budapesti Napló tudósítójától. ☞

Budapest, november 27.

Mára éjjeli ülést vártak és akkora felfordulást, amilyenre még a mostani válságnak vihárakban gazdag krónikájában sincs példa. Hogy egyik sem következett be, ebből a kormány táborában messzemenő következtetéseket vonnak le a helyzet kedvező alakulására nézve. Igen nagyra társalják azt az eredményt, hogy a párhuzamos ülésekre vonatkozó indítványt aránylag kevés emócióval keresztül tudták ma hajtani, és erre azt a további reményeséget építik, hogy esetleg a párhuzamos ülésekre már nem is lesz szükség nagyon sokáig. Hogy ebben a reményességben mennyi a reális számítás és mennyi a korai optimizmus, azt ma még bajos megállapítani. Egyelőre a szabadalvópárt tele van triumfussal és ma este lelkesen ünnepele a miniszterelnököt, valamint Perczel Dezső házelnököt és báró Feilitzsch Artur alelnököt is, aki mai első elnöki működése alkalmával a legnagyobb viharás közben szilárdul megállította helyét.

A holnapi napra a prognózis az, hogy az ellenzék meg fogja akadályozni minden lehető módon a második ülést, amiből esetleg az lehet, hogy egyfolytatlan lesz kettős ülése a Háznak. Azonban a prognózis mostanában sohasem megbízható, amint a mai nap története mutatja.

A kilépettek.

Ugy látszik, gróf Apponyi Albert hívei lezárták a szecesszió listáját. Ma huszonkilenc képviselő együttes levélben jelentette be a pártból való kilépését. A levél így szól:

Nagyméltóságú elnök ur!
Kegyelmes urunk!

A házszabályok 203. §-ának értelmű rendelkezésével szemben 1903. november 25. napján hozott azon párthatározat, mely szerint a képviselőház delután üléseket is tartson, — pártkérdéssé tételét — tisztelőteljesen bejelentjük az országos szabadalvópártból való kilépésünket.

Budapest, 1903. november 25.

Szentiványi Árpád, Gulner Gyula, Bogay Máté, Felsőhelyi László, Erreth János, Ságly Gyula, Várnach Péter, Kende Péter, Blaskovich Ferenc, Pattányseky Elek, Miksa Imre, gróf Bathányi Tivadar, Steiner Ferenc, Günther Antal, Bernáth Béla, Hammersberg László, Szabó Ferenc, Wittmann János, dr. Issekutz Győző, Keczer Miklós, Pintér Sándor, dr. Samassa János, gróf Erdődy Gyula, Seiklay Ede, Szentiványi Gyula, Urmánczy Nándor, báró Sennyey István, Bözörményi Sándor, gróf Bethlen István.

Apponyi és az agráriusok.

A nemzetipárti szecessziót ma suiyos csapat érte. Gróf Károlyi Sándor, az agráriusok vezére, az 6 leghivatalosabb organumában, a leghivatalosabb formában megüzenni gróf Apponyi Albertnek, hogy az agráriusok nemcsak nem tartanak vele, hanem egyenesen helytelenítik lépését, a parallel üléseket pedig szükségeseznek tartják. Az üzenet így szól:

A napisajtóban elterjedt az a hír, hogy gróf Károlyi Sándor a szabadalvópártból kilépett s őt az agráriusok is követni fogják. Illetékes helyen tudakozódva, kijelenthetjük, hogy gróf Károlyi Sándor és a vele együtt gondolkodók nem határozta el a kilépést, kerülni óhajtván minden olyan bonyodalmat előidézését, mely a politikai válságot még jobban kiélesítheti s annak káros következményeit fokozhatja. Bennmaradásukat mindenesetre abbéli feltételekhez határozott megerősítésnek kell tekintenünk, hogy az obstrukció hamorodortól eltiltsék az obstrukciót megerősítő osekeményektől még olyan indokok mellőzésé árán is tartózkodnak, amelyek normális viszonyok között őket is a kilépésre kényszerítenék. Az agráriusok az idő szerinti magatartása az általános kormányzati programm és kormányzati osekemények, különösen pedig a kormány közgazdasági politikáját illető véleményekre s követendő magatartásukra nézve semmiféle megkötés erővel nem bírhat, hanem mindössze annyit jelent, hogy az agráriusok érzéven át legjobban a válság és az obstrukció miatt szenvedett közgazdasági károsodásokat: a parallel ülések tervehnek, mint a törvényes rend visszaszállítását célzó törekvésnek ők nem állanak útjába.

Miért nem adott Tisza halasztást?

A képviselőházban tegnap azzal vádolták a miniszterelnököt, hogy a parallel ülésekről szóló indítványt meglepetésszerűen adta be. Voltak, akik azt mondták, hogy ha a miniszterelnök nem állt volna elő most az indítvánnyal, hanem még egy utolsó békekísérletet tett volna, rend és csend volna a Háznak. Felhozzák azt is, hogy gróf Tiszát több ellenzéki férfiú tegnap arra kérte, hogy halasztás el indítványát négy-öt napra. A halasztást azért kérték, hogy ez idő alatt létrejöhsen a béke, mert az ellenzék inkább abbagyja az obstrukciót, semhogy a miniszterelnök a kettős ülésekkel „áttörje az alkotmányt”. Erre a miniszterelnök kijelentette, hogy ő nem halaszt el semmit, ő beadja az indítványt. Az e miatt tett szemrehányásokkal szemben a Magyar Szó a következő, autentikusnak látszó értesülést közli:

Értesülésünk szerint való igaz, hogy tegnap jártak a miniszterelnöknel ellenzéki férfiak, hogy indítványa elhalasztására kérjék a béke megőrzésének céljából. A miniszterelnök azonban ezt a kérelmet nem teljesítette, azért, mert a múlt héten más ellenzéki férfiak jártak nála ugyanez ügyben s egyhét halasztást kértek. Tisza ugyanis már egy héttel ezelőtt akarta betervezni indítványát. A miniszterelnök akkoriban engedett a kérsékek, de órálaul mert a kibontakozás a múlt héten sem következett el. Hogy most nem engedett, annak oka az, hogy célitánnak tartotta az

újabb halasztást s vesztegelésre tovább magát kárhözváltani nem akarta.

A Kossuth-párt értekezlete.

A Kossuth-párt ma delután hat órakereteket tartott. Kossuth Ferenc jelzi, hogy a mai ülés tárgya a helyzet megbeszélése és a párt álláspontjának meghatározása. Az első felszólaló Bedőházy János, aki a párt tegnapi értekezletén betervezett indítványt fenntartja, amelyben kéri a pártot, hogy a kormánynak, különösen a tegnapi ülésen tanusított erőszakos álláspontjával szemben a párt a legerősebb ellentétést határozza el.

Barta Ödön azt mondja, hogy a pártnak állást kell foglalnia a házszabályok erőszakos kijátszásában rejülő alkotmányserítés ellen. A párt taktikai magatartására nézve pedig napról-napra határozandó, e végből a pártértekezlet permanenciában maradjon és a párt tagjai Budapesten maradjanak.

Polányi Géza kijelenti, hogy ha volt valamikor pillanat, amikor a függetlenség pártjának azonnal a cselekvés terére kellett lépnie, úgy ez a pillanat most elérkezett. Lehetett közöttünk esetleg eltérés arra nézve, hogy mely után haladjunk a kibontakozás felé, azonban a házszabályok oly erőszakos megsértése, mint amiről a legutóbbi két nap alatt egészen sereg példa akadt, kell, hogy mindenkit egyesítsen. A házszabályok csak akkor védendek, ha az elnök, a maga méltóságát tartva szem előtt, nem elegendik a pártok küzdelmébe. Mert ha ez az eset bekövetkezik, mint most, úgy a házszabályok dacára is védetlenné vágnak. A történekezt az elnököt terheli a legnagyobb felelősség. Az az eljárás, hogy a Ház megkezdése nélkül a benyújtott indítványról kimondotta a határozatot, elég bizonyíték arra, hogy az elnöki pártatlanság megszűnt és az elnök egyenesen a többség szolgálatába szegődött. Indítványozza, hogy a párt fölháborodása jelöl bízalmatlansági indítványt nyújtson be az elnök ellen és hogy a párt küldjön ki vitarendező-bizottságot. Ő a haroban a legerősebb fegyvereket is megokoltaknak találja.

Olay Lajos hozzájárul Polányi indítványához és reméli, hogy a párt győzni fog.

Krassnay Ferenc szerint a helyzet objektív megítélésénél a legutóbbi képviselőházi események s kivált a házelnök viselkedése a döntő. Nyilvánvaló, hogy a képviselőház elnöke összejátszik a miniszterelnökkel, akinek utasításai által vezetteti magát esetről-esetre. Akik eddig nem nyeltek a békek kibontakozás sikerében, lássák be, hogy törekvésük kubaesett! Tisza István nem akar bekülni és nem is következetes. Beszédében a nyitástagot hangoztatta folyton, most tetteivel ezt megoafolja. Oly sérelem történt, amely egyérte mű az anarchiával. Nincs elnöki pártatlanság. Hozzájárul az indítványhoz és megtoldja még azzal, hogy a változott helyzetről a párt tagjai értesítsék a kerületeket.

Pöbster Győző indítványozza, hogy a párt jelezze ki tiltakozását a házszabályok megsértése ellen, úgy, hogy ennek nyoma legyen a Ház naplójában.

Többen az a véleményen vannak, hogy ezt a célt a párt már Polányi indítványa révén is elérte.

Elnök fölteszi a kérdést, elfogadják-e a párt Polányi indítványát. A párt az indítványt egyhangulag elfogadta. Majd indítványozza az elnök, hogy a bízalmatlansági nyilatkozat megszerkesztésével az indítványozó Polányit bízzák meg és ugyancsak ő terjeszse azt a párt nevében a képviselőház elé. Az értekezlet ezt rövid vita után elhatározta azzal, hogy a bízalmatlansági nyilatkozatot a párt tagjai írják alá.

Az értekezleten ötvenötven vettek részt. A vitarendező az eddigiek maradtak: Kubik Fáy és Leszky.

A kúszó ellenzék.

Ma Feilitzsch Arthur volt napirenden. A vacsorázó ellenzéknek nem győztek eléggé méltatlankodni az új alelnök erőszakosságai miatt s ha tegnap minden haragjukat Perczel Dezső ellen forralták, ma Feilitzsch Arthur fejevételét sürgettek. El is határozta, hogy a holnapi napot az új alelnök mai dolgainak megbeszélése használják föl s addig nem nyugosznak, amíg báró Feilitzsch Arthur az elnöki székből lehetetlenné nem teszi. Az elnökség ellen egyébként bízalmatlansági indítványt adnak be s minden erővel azon lesznek, hogy a disszidenseket is rábíriák az indítvány aláírására. Tiltakozni kívánnak az ellen, hogy az elnökök úgy viselkedjenek, mint a szabadalvópárt expozitúrái.

A volt nemzetipártiak is együtt töltötték a mai estét. A kilépettek pártjához ma csatlakozásukat jelentették ki Ivánka Oszkár, gróf Zichy Jenő, Hock János, Bethlen István, Noss Gyula és Lenárd Adolf. A vitában nem fog résztvenni ennek a csoportnak egyik tagja sem, de gróf Apponyi Albert valószínűleg még egyszer föl fog szólalni a házszabályokhoz és az alkalommal beszélni fog gróf Bathányi Tivadar is.

Az ellenzék körében, amint ezt egy alkalmi tudósító közli velünk, nagy örömet keltett egyik politikusi azon híre, hogy ő ma delután tele-

fonon beszélt Széll Kálmán volt miniszterelnökkel, akit arra kért, hogy a paktum védelmére rögtön jöjjön föl Budapestre. A tudósító eme híréhez csak egy megjegyzésünk van. Az, hogy Széll Kálmán egyik politikai barátja, még az ülés folyama alatt, a képviselőház telephelyén iparkodott Széll Kálmánt értesíteni arról, hogy a paktum-kérdéssel kapcsolatban az ő politikai szereplését is belevonták a vitába. A telefonos kérdés-közlésre azt felelték, hogy Széll Kálmán nincs Rátóton, hanem a környék egyik falujában időzik, ahonnan csak holnap reggel jön haza.

Az ellenzékiek közt nagy visszatétést keltett Tisza Istvánnak az a kijelentése, hogy a politikai besúrlékról ne beszéljenek. Az elkeseredés amúgy is nagy s nem találták okát, hogy Tisza miért mérgecsigit el a helyzetet még jobban ilyen kijelentésekkel.

A vacsorázó társaságnak ma egy érdekes vendége is volt, gróf Baththyány Tivadár, aki élénk eszmecserét folytatott a házszabályok magyarazata dolgában s annak a meggyőződésének adott kifejezést, hogy a mai indítvány az ő véleménye szerint is súlyosan sérti a házszabályokat.

Amily örömet keltett a küzdők között Baththyány megjelenése, akiben egy bizonyos politikai kör képviselőjét látták, épp oly visszatétést keltett köztük Hodossy Imre szereplése, aki — amint mondták — ma valóságos hévvel exponálta ma magát a sérelmes indítványért.

Ráth Endre mentelmi ügye.

A képviselőház mentelmi bizottsága ma délelőtt tíz óra körül ülést tartott a Ráth Endre képviselő ellen fölmertült ügy elbírálása végett. Ráth Endrét a Ház az elnök ellen tanúsított engedelmesség miatt utasította a mentelmi bizottság elé november 26-iki ülésén.

Szivák Imre elnök megnyitván az ülést, a bizottság Mayer Károlyt választotta előadójává. Az előadó fölolvasta a képviselőház elnökének átiratát és a napló idevonatkozó részét, aztán kihallgatták Ráth Endre képviselőt, aki kijelentette, hogy a naplóban foglalt kifejezéseket a felett való fölbáborodásában használta, hogy nézete szerint a Ház elnöke megsértette a házszabályt. Az előadó tekintettel arra, hogy kétségtelen, hogy Ráth Endre köztér való rendreutasítás után sem engedelmessékedett a Ház elnökének, indítványozza, hogy a 255. §. alapján javasolja a bizottság, hogy Ráth Endrét ünnepies megkövetésre kötelezze. Olay Lajos és Sebess Dénes ezzel szemben azt vitatják, hogy míg a Ház elnöke nem teszi jóvá az elkövetett házszabálysértést, addig a bizottság ne mondjon ítéletet. Gróf Zichy Aladár a Ház elnökének magatartását nem tartja itt elbíráhatótnak, ha lehetne enyhébb határozatot hozni, ő ahhoz hozzájárulna, tekintettel az igazolt hangulatra, de miután ez nem lehetséges, elogadja az előadó javaslatát. Maróthy hozzájárul az előadói javaslatához. A bizottság nyolc szavazattal kettő ellenében elfogadta az előadó javaslatát. Sebess Dénes és Olay Lajos különvéleményt jelentettek be.

A szászok a szabadelpártban.

Nagy-Szebenből táviratozzák: A vezető szász politikusok értekezlete ma délután elhatározta, hogy az összes választókerületek szász választóinak ajánlani fogja, hogy járuljanak hozzá ahhoz, hogy az eddigi pártkonkurrív szász képviselők beépjenek a szabadelpártba.

As obstrukció ellen.

Temesvárról táviratozzák: A kereskedelmi és iparkamara mai ülésén lovag Vest Ede elnök indítványára hosszabb vita után tulajdonok többségük kimondotta, hogy aggodalommal látván, mint vetettek kockára az ország legbecesebb érdekei a végzetes parlamenti helyzet végtelen elodázásával, minden kilátás nélkül, hogy a kitűzött célhoz egy lépéssel közelednénk; és hogy az ex-lex állapot már eddig is óriási károkat okozott, hazafias aggodalomból csatlakozik az Országos Iparegyesület obstrukcióellenes mozgalmához és hasonló kérvényt intéz az országgyűléshez az ex-lex állapot megszüntetése iránt.

Szekszárdon, Tolnavármegye székhelyén, ahol 1867. óta mindenkor függetlenségi képviselőt választottak, 26-án nagy népgyűlést fognak tartani, melynek tárgya és célja az egész vármegye választópolgárainak az obstrukció ellen való tiltakozását pártkülönbség nélkül dokumentálni. A népgyűlésre való meghívót a szabadelpárt, függetlenségi és néppártok tartozó választók egyaránt aláírták.

As országgyűlést gyorsítók sérelme.

A főhivatalos Budapesti Tudósító jelenti: Az országgyűlési gyorsítók ma délelőtt tíz óra előtt Fenyvesy Adolf gyorsítófonók vezetésével testülettel megjelentek Perczel Dezsőnél, a képviselőház elnökénél, hogy védelmét kérvényezik oly támadások ellen, apinóknak az iroda tagjai tegnap, a Ház ülése folyamán hivatalos

munkájuk közben egyes képviselők részéről ki voltak téve. Az elnök részletes jelentésteleire hívta fel a gyorsítófonókat, hogy ennek alapján további intézkedéseit megtehesse.

KÜLFÖLD

Szerbia és Bulgária. A Szerbia és Bulgária közti viszony napról-napra rosszabb lesz. A két kormány sajtója vehemensül támadja egymást. A szerb félhivatalos lapok nyíltan helyeslik a bolgár ellenzék eljárását, a bolgár félhivatalosak pedig egyenesen a szerb királyt támadják. Ezt a porta kibaszálja s Szerbia semlegességét igyekszik biztosítani arra az esetre, ha tavaszra Bulgáriával harca kerülne a dolog. A szerb kormány azonban nem hajlandó a portával ez irányban tárgyalni.

Ausztriaellenes tüntetések Olaszországban. Az innsbrucki egyetemen olasz egyesületének beírása miatt egész Olaszországban döttön-nő az elkeseredés Ausztria ellen s veszedelmes tüntetések fájul. Tüntettek Rómában az egyetemen, az osztrák-magyar nagykövetségi palotája előtt; tüntettek Torinóban, Milánóban, Bolognában s tüntetni fognak holnapután már osztrák területen, Triestben is, hol az olasz egyetemi hallgatók tiltakozó gyűlést fognak tartani az innsbrucki események dolgában. A római és torinói egyetemeket már be is zárták, valószínűleg a többire is rákerül a sor, mert Giolitti mint belügyminiszter nagy szigorúsággal jár el a zavargókkal szemben.

A legutóbbi zavargásokról a következő részleteket közölhetjük:

Tegnap este majdnem az összes nagyobb olasz városokban osztrákellenes tüntetés volt. A bolognai Duse színházban az egyetemi hallgatók zajos tüntetése miatt abbamaradt az előadás. Velencében a községtag-nás gróf Grimani elnöklésével az innsbrucki események nagy sajnálatát fejezte ki. Génában óriás néptömeg csoportosult a magyar-osztrák konzulátus előtt s egy óra hosszáig gyalgatta az osztrákokat. A szomszédságban lakó francia konzul osztrákokat a tömeget s arra kéri, hogy ne kövessen el meggondolatlan-ságot. Mára majdnem az összes olasz egyetemek tiltakozó gyűlést hirdettek. Miután a római és a torinói egyetemet már bezárták, a kormány azt az utasítást adta, hogy további rendzavarás esetében az összes egyetemeket zárják be. A kormány a most kétszeresen alkalmatlan mozgalmat minden áron el akarja fojtani. A *Popolo Romano*, Giolitti félhivatalosa, azt írja, hogy a kormány semmi körülmények közt sem tűrheti a szövetséges hatalom ellen való tüntetést. Ezzel szemben a *Giornale d'Italia* élesen megátadja a kormányt, amely szerinte meg nem érdemelt szolgálatot tesz Ausztriának.

Tegnap este Milánóban megújult az osztrák-ellenes tüntetés. Este kilenc órákor több ezer ember, köztük számos egyetemi hallgató, csoportosult a magyar-osztrák konzulátus előtt, ahol óriási lármát csapott, gyalgatta az osztrákokat és azt kiáltotta: Vesszen Ausztria! Éljen Triest és Trento! A rendőrök közbeléptek és több tüntetőt letartóztattak.

Róma, november 27.

Az egyetemen ma megújult a tüntetések. Körülbeül ötszáz egyetemi hallgató, amikor Gubernatis nem jött el, benyomult Schrapfer tanártermébe és követelte, hogy hagyja abba előadását. Közben a tüntető diákok szidták Ausztriát és egy fekete-sárga zászlót elégettek. Az egyetemi hallgatók aztán az utcára töltöttek s ott akarták folytatni a tüntetést, de csendőrök állották útjukat s ők kénytelenek voltak visszavonulni az egyetemre. A csendőrök követtek őket, mire dulakodás támadt köztük. A tüntetők székekkel támadták meg a csendőröket. Mikor a nyugalom helyreállott, a diákok gyűlést tartottak. Többen szónokoltak Ausztria ellen, köztük egy triestit és egy dalmát diák is.

Triest, november 27.

A községtagok között Zanolla választmányi tag azt a javaslatot teszi, hogy az innsbrucki olasz diákok iránti szeretet és szimpátia jeléül az olasz szegény diákokat segélyező innsbrucki egyesület számára 1000 koronát szavazzanak meg és hogy Ausztria összes olasz községeinek képviselőit hívják meg, hogy a legújabb események következtében Innsbruckban teremtett helyzetről együttesen tanácskozzanak. A javaslatot nagy többséggel fogadták el.

Angol képviselők Párisban. Százhetvenhat angol parlamenti képviselő és 80 hölgy, akik a francia kamarai tagok londoni látogatását visszasaadni mentek Párisba, Calaisből üdvözölt távirattal küldtek Loubet elnöknek. Párisba érve, megismerkedtek a várost s végignézték a kamara ülését is.

Az angol képviselőket tegnap délután fogadta Loubet elnök s fényes uzsonnát adott a tiszteletükre. Az uzsonna alkalmával Loubet beszédet is mondott, sajnálván, hogy vendégei nem oly kellemes időjárást értek Párisban, mint amilyen akkor volt, amideőn ő Londonban időzött. Ha esőnek és hideg időnek befolyása volna a fogadás szíveségére, akkor, ugymond az elnök, oka volna nyugtalankodni. De bizonyos a felől, hogy érzelmeiket az eső semmiképpen sem hűtötte le. Ha nem így állana a dolog, akkor újra meghívna a társaságot, hogy jobb időben jöjjön el ismét s fölcsólitatná polgártársait, hogy olyan időben fogadják a vendégeket, amideőn napfény és virág megkönnyítene föladatukat.

Loubet elnök beszédének utolsó része így hangzott: A hágai békekonzferencián inaugurált mű most kezd csak általános helyeslésre találni. Európa két nagy nyugati nemzete örvendiet azou, hogy elsőnek irta alá a választott bírósági szerződést és ezzel példát adott, amely, úgy hiszem, sok utánzóra fog találni. Meg vagyok győződve arról, hogy e mozgalom nem fog megakadni és bizonyos vagyok a felől, hogy úgy az önk, mint az én polgártársaim érzelmeit tolmácsolom, ha azon kívánságomnak adok kifejezést, hogy közösen kezdett munkánk hamar érvényesüljön.

A macedon reformok. A Konstantinápolyban székelő európai diplomaták a porta választás-jegyzékét a diplomáciai ügyesség remekművének mondják. A szultán elfogadta az összes program-pontokat, de kikötötte, hogy kivételüket tárgyalás előznie meg és hogy két esztendő lefolyása előtt egyetlen reform se valósuljon meg.

Szófia, november 27.

Vilmos császár Ferdinánd fejedelem anyjához, Klementina kőburgi hercegnőhöz rendkívül bizelgő tartalom levelet intézett, melyben részvétének ad kifejezést a szerencsétlen menekülők sorsa iránt és a részükre gyűjtött alapoz 2000 frankkal hozzájárul, melynek kifizelésére a szófiait német diplomáciai ügyvivőt utasította.

A keletázsiai események. Mint a *Times*-nek jelentik Tokióból, a helyzet semmitsem javult. Japán még októberben megküldte Oroszországnak a követelési minimumát, de Oroszország még mindig nem felelt rá, ami nagyon rossz benyomást kelt. Attól tartanak, hogy ha a megegyezésre nem találnak alapot a japán parlament összehűlése (december 6.) előtt, akkor az ügy kisklik a diplomácia kezeiből.

A japán miniszterelnök kijelenti, hogy képtelen az ügyek békés megoldására föllelősséget vállalni. A japán rendőrség több oroszellenes társulatot fölcsólitott. Nem igaz, hogy Japán intézkedéseket tett a Keletázsia tartozó orosz hadihajókat fölartóztatni, de a helyzet annak dacára rendkívül veszedelmes.

Ceili kivételével tizenhárom kínai tartomány alkirálya és kormányzója fölajánlotta a kínai császárnak, hogy idegen tiszteket által kiképzett 90.000 emberből álló hadsereget fognak küldeni, hogy az oroszok ellen Mandzsúországnak megkezdjék a harcot.

A Reichsrathból.

Bécs, november 27.

Az osztrák képviselőházban ma sok szó esett a nagyméretű Stein tegnapi előtti közbeküldésairől, hogy a cseh-radikális Fresl óratolvai. Előzőleg a kizárólag rosszaló-bizottság tartott ülést. Ott mindenekelőtt Fresl hallgatták ki.

Fresl kijelentette, hogy ő fényleg volt a régi konokban, de természetesen nem vitt el onnan semmit, arról sem tud, hogy mások viték-e el bármit is. Stein beismeri, hogy közbeküldésével messzire ment és hajlandó kijelenteni, hogy információit szerint Fresl sem őt, sem más tárgyat nem vitt el a konokból.

Mandl újságíró kijelenti, hogy több tanut tud megnevezni, akik meg fogják értesíteni, hogy a konokból több idegen emléktárgyakat vitt magáva.

Ma délelőtt két újságíró, akik egyuttal tartalékos tisztek, Mandl nevében provokáltak Klofoc és Sehnal képviselőket. Klofoc nem bocsátkozott velök tárgyalásokba, Sehnal pedig csebul kijelentette, hogy hozzanak az urak magukkal egy tolmácsot, akkor aztán tárgyal velük. A meghívottak erre eredménytelenül eltávoztak.

A képviselőház ülésének megnyitása után az elnök keményen elítélte a parlament előcsarnokában előfordult tegnapi incidens és sajnálatát fejezte ki azon, hogy a képviselők a józslés követelményeit ennyire szem elől tévesztették. (Közbeküldések és közboszolás a cseh radikálisok padján.)

Klofoc képviselő tiltakozik az elnök szavai ellen és kijelenti, hogy a tegnapi jelenetek alkalmával csak mint néző szerepelt és az elnök ellen a rosszaló bizottság eljárását kéri. Szóló kijelenti hogy respektálja a szurnalistákat, de semmire sem becsüli egy újságírók beállítását és csócséleket. Utal arra, hogy őt és Sehnal képviselőt Mandl újságíró nevében két katonaiestti egyenruhában lévő újságíró párbajra

hívt, azonban ő csak tisztességes katonatisztek beoszlását, nem pedig tiszti karriátlátást, és azt kérdi az elnöktől, vajon ki akarja-e dobálni ezen tiszti egyenruhát viselő urakat.

Előző rendreutasítja Kiofacot a katonatisztek ellen használt nyilatkozatáért és azt hiszi, hogy Kiofac képviselőnek személye ellen rosszaló bizottság kiküldetésére vonatkozó kivánságának helyt nem adhat, mert fegyelmi jogának gyakorlása közben szökött.

Plaj képviselő jelentés tesz a rosszaló-bizottság nevében a Fresl- és Stein-ügyben és indítványozza, hogy a ház Stein képviselőnek közbeiktatásáért rosszalását jelezze ki. Stein képviselő kijelenti, hogy miután megtette az ismeretes közbeszólást, belátta, hogy túllépett a célon, amidőn örölapásról beszélt. Hajlandó kijelenteni, hogy azon tárgy, amelyet Fresl képviselő emlékképpen vit magával, nem volt óra. Kijelentette, hogy hajlandó Freslnek minden elégtételt megadni, ha ártatlanságát bíróság megállapítja, miközben megnevezte bárom belgrádi bizaimiférfi nevét és állását, kik hajlandók bíróság előtt igazolni, hogy a konakból egyes tárgyakat ellopott. Miután a rosszaló-bizottság e bízaimiférfiakat nem hallgatta ki, annak határozatát el nem fogadhatja.

Fresl képviselő kijelenti, hogy a konakból a legesélyesebb dolog, még egy emelet sem vit magával. Amíg őt tegnap Stein képviselő „örölapással” vadolta, addig ma csak „emlékről” beszélt.

Stein képviselő sajnálja, hogy az általa hivatkozott belgrádi tanukat nem hallgatták ki.

Pernerstorfer képviselő kijelenti, hogy Stein képviselő típusa a nem-gentleman embernek, aki az immunitás örve alatt rágalmoz. (Közbeiktatások a nagynemzetek részéről)

Az előadó zárása után elhatározza a képviselőház, hogy Stein képviselővel szemben rosszaló-szavazást ad kifejezésül.

A ház azután áttér a napirendre és a kormány nyilatkozata feletti vitát folytatja.

Morsey képviselő megelőzéssel konstátálja, hogy a magyar miniszterelnök előbbi nem korrekt nyilatkozataival szemben tegnap sokkal elfogadhatóbb jormát talált. A mostani magyar miniszterelnök megérdemli, hogy parlamentünk támogassa őt mert nagyon nehéz helyzetben áll a korona rendelkezése és az obstrukcióval bírtan szembeszáll. A szónok azután a hadsereg kérdésével foglalkozik és utal Tisza katonai programjának azon agályos pontjára, hogy a korona a hadseregbe vonatkozólag iontartott jogait Magyarországon csak alkotmányos úton gyakorolhatja. A hadsereg egységének rendheltétlenség tekintetében semmi jelentősége sincs annak, ha az osztrák és magyar törvények között valamely eltérés előtér van. Az uralkodó, aki a világnak első legitimitása házából való, kétségkívül azon alkotmányjogi meggyőződésben van, hogy a korona jogai a vezényleti nyelvre vonatkozólag fennmaradtak maradtak. Épp ezért egészen jelentéktelen körülmény az, hogy a magyar törvényben az „alkotmányosan” szó előfordul. Beszéde továbbá folyamán Morsey kifejti, hogy minden hazafit fájdalommal kell hogy érintsen az, hogy ő felségétől oly sok szerencsétlenség után és magas kora mellett engedményeket igyekeznek kicsikarni. A magyar tisztek szaporítása következtében attól kell tartani, hogy magyar nemzeti sovínizisa szellem hatol be a tisztikarba. A kiegyezés létrejöttét a szónok elsőrangú állami szükségességnek mondja, de tiltakozni kell az ellen, hogy Ausztria kiegyezést, mely mind a két államra nézve egyaránt szükséges, mintegy kiközdülni legyen kénytelen. Pártja politikai okokból a kiegyezés mellett van és meg van győződve, hogy Magyarország a különváltás következményei révén többet szenvedne, mint Ausztria.

Hrubý Vencel a magyar obstrukciókat az osztrák-nemet baloldali obstrukció leányának mondja és azt állítja, hogy a németek és a mostani kormányrendszer a főoka a magyar és az osztrák bajoknak, és a hadsereg kérdése ártóval kijelenti, hogy a csehek is erős egységes hadsereget és erős monárkiát kívánnak de szellemileg és erkölcsileg legyen az erős, nem pedig az elnémetesítésben.

Schachtner a hadsereg közönsége mellett foglal állást. A hátrányok dacára, amelyeket a kiegyezés Ausztriára nézve maga után von, a szónok pártja és roméli, a többi pártok is a közös baza iránti szeretetből a kiegyezés mellett fognak szavazni.

A tárgyalást ezután félbeszakították. A legközelebbi ülés kedden lesz.

Bécs, november 27.

A Ceski klub új alapszabályai alapján megalkult és elnökké dr. Pacak képviselőt, első alelnökké dr. Stranskit és második alelnökké az elhunyt Brzord helyébe Kramart választotta. A parlamenti bizottságba kiküldték Herold, Kafan, Sileny és Zacek képviselőket.

BUDAPESTI NAPLÓ. November 30-án új előfizetési nyílók a Budapesti Naplóra. Kérjük azokat a tisztelt olvasóinkat, akiknek az előfizetése ezen a napon lejár, méltóztatassanak a megújításról idejekorán gondoskodni, hogy a lapot akadálytalanul küldhessük tovább.

HIREK

Budapest, november 27.

— Vilmos császár betegsége. Berlinből jelentik, hogy a *Kreuzzeitung* szerint Vilmos császár *Leitold* vezértörzsorvos indítványára betegségenek utólagos kezelését masszázsszal és hanggyakorlatokkal *Spiegs* Gusztáv majna-frankfurti orvosra bízta, ki a gége- és orrbetegségekről irt műveivel nagy hírnévre tett szert.

— Merénylet az olasz királyi pár vonata ellen. Ujabb hírek szerint nem is merényletről, hanem merényletekről van szó az olasz királyi pár útjában. A *Tribuna* értesülése szerint Arles és Tarascon között szintén merényletre készültek a király vonata ellen. Három anarkhista, akik közül kettő olasz és egy spanyol ember. Mind a hármat letartóztatták s lakásokon temérdek kompromittáló iratot találtak. — Egy párisi telegramm jelenti, hogy a hadügyminisztériumban azt állítják, hogy az a Diot nevű katona, aki kövekkel rakta meg a sineket az olasz udvari vonat előtt, gyöngélméjű. Azt mondja, hogy csak azért rakta a köveket a sinekre, hogy lássa a belőlük kipattanó szikrákat. Amikor letartóztatták, sírni kezdett.

— A Gajári-Bartha-ázer. Bartha Miklós és Gajári Géza országgyűlési képviselői segédei ma délelőtt tanácskoztak a képviselőházban s békésen intézkétek el az ügyet. Gajári Géza segédei ugyanis kijelentették, hogy felük abban a hitben, hogy Bartha az ő politikai vezéré, a miniszterelnököt megsértette, kiáltotta oda neki a *Magyar Szó*-ban megjelent sértéseket. Most azonban ki eleinteit sajnálja és visszavonja. Az ügyet ezzel be ejették.

— Magyar püspök a pápánál. Rómából jelentik, hogy X. Pius pápa ma küldön kinevelgatonos tolgadta Radu Demeter nagyváradi görög katolikus püspököt.

— Vészi József felolvasása. A kiskereskedők és kisiparosok központi csarnokának tegnap sikerült felolvasó-est volt. Az estén Vészi József országos képviselő *Politika és a divat* címen tartott szabad előadást. Szellemeesen fejtegette, hogy a férfidivának rendszerint politikai, még pedig nemzeties irányu háttére van, míg a női divat mindig nemzetközi jellegű. A nagyszámú hallgatóság, melyben sok hölgy volt jelen nagy tetszéssel fogadta az előadást. A felolvasónak Gál Károly, a csarnok elnöke, lekes beszédben fejezte ki a kiskereskedők és kisiparosok hálátát. A felolvasást lakoma követte, amelyen Vészi József a kisembereket és külön vezérüket, Gál Károlyt köszöntötte fel. Beszédét mondtak még Gál Károly, Pál József ügyvezető alelnök, dr. Nagy Gyula útkár, dr. Liehner Samu és Révész Izorné a hölgyek nevében.

— A várkert látogatása. A királyi várkert öntöző-utcai kapuja decemberét kezdve a téli időszak alatt zárva lesz. A kertbe való bejuthatás e miatt csak a várból lehetséges.

— A megszőkött hercegnő. Párisból jelentik: *Schönburg-Waldenburg* Alice hercegnő Soriban, a *Moresco*-világban lakik. A hercegnő a *Benedetti* nevet vette föl. Testvére *Jaime* herceg, aki most nála van, megeadja a hercegnő botrányos eltűnéséről szóló hírt. A hercegnő családjának tanácsára választotta mostani tartózkodóhelyét s elutasításra oka csak az, hogy férje őt mint asszonyt és anyát mélyen megbántotta. — Rómából táviratozzák, hogy a *Secolo* egy munkatársa a *Rivierán* meg akarta interjúolni *Alice* hercegnőt, *Schönburg-Waldenburg* herceg valóféiben levő nejt, de a hercegnő nem fogadta. A hercegnő már júniusban odahagyta *Drezdát* és azóta csak egyszer fordult meg ott, hogy ügyvédjével a válópörrel tanácskozzék.

— A Dunántúli Közműve ödszi-Egyesület rendezte közgyűlést vasárnap délelőtt 11 órakor tartja meg *Örgöf Pallancini* kdsz elnöklete alatt a váci-utcai új városbana tanácsstermben. A közgyűlésen *Rákosi Jenő* a D. K. E. mszdelőnöke szabad előadást fog tartani a magyar nyelvéről.

— Odilon asszony beteg. *Innsbruckból* jelentik, hogy *Odilon* Helén asszonyt, a bécsi Deutsches Volkstheater ünnepelt művésznőjét ott széthűdés érte. *Odilon* Helén az innsbrucki színház igazgatójának meghívására vendégszerelésre utazott Innsbruckba. *Odilon* asszony első férje egy ismert bécsi színész volt, akitől azonban elvált, s néhány évvel ezelőtt egy magyar kamarásnak lett a felesége. Mint éjjeli jelentik, a beteg művésznő állapota a délután folyamán oly rosszra fordult, hogy orvosai a katasztrófától félnek.

— Elemből — elem Egy londoni telegramm jelenti, hogy *Romsay Vilmos*, a híres vegyész a tudományos társaságban felolvasást tartott a rádiummal folytatott kísérletéről s elmondta, hogy a rádiumból állandóan sajátságos fojtó gázak áramlanak ki s a rádium átalakul egy új elemmé, *heliummá*. Egyik elem tehát átalakulhat teljesen új elemmé. Tehát az aranycsinálás mestersége nem is olyan képtelenség, amilyennek ezideig hitték.

— Légrády Károly halála. *Malomszegi Légrády* Károly volt országgyűlési képviselő, a *Pesti Hírlap* megalapítója és volt főszerkesztője ma reggel 70 éves korában Budapesten meghalt. *Légrády* Károly már évek óta betegeskedett, de ennek dacára egyre dolgozott. Cukorbetegség gyötörte, amelyből kig. gyógyult, de szervezete már tönkre volt téve. Pár héttel ezelőtt vesebaj támadta meg, amely mintegy tíz napja ágyba döntötte. A beveget *Herzl* tanár és háziorvosa dr. *Hermann* kezelték, de minden igyekezet hiába való volt ma reggel fél nyolckor meghalt. A holtestet még ma ravatalra tették a *Pesti Hírlap* Váci-körtúri palotájában. A temetés vasárnap, november 29-én délután 3 órakor lesz nagy gyászpompával a kerepesi-temetőben levő családi sírboltba.

Légrády Károly 1834-ben Budapesten született. Középiszkolait és az egyetem filozófiai kurzusát a fővárosban végezte, majd a bécsi műegyetemen tanult. 1858-ban Budapesten könyomdat alapított, amelyhez könyvnyomdati sztereotípait és könyvközzétet is csatolt; válalatai sorába csakhamar bevonta a *Hírlap*-és könyvkiadást is. Előbb az *Ellenőr*, *Földművelési Érdekeink* és a *Falusi Gazda* című lapok kiadója volt. Ő alapította a *Pesti Hírlapot*, amelynek hosszabb ideig főszekesztője volt. 1871-ben megválasztották a budapesti kereskedelem és váltó-törvények szavazóbizottságának és ez alásában szerzett érdemeiért 1878-ban a király a kereskedelmi tanácsosi címmel tüntette ki. 1872 óta tagja volt a fővárosi bizottságának. 1880 óta a budapesti kereskedelmi- és iparkamara, 1888 óta az országos ipartanács tagja volt. 1895-ben szabadelvű programmal országos képviselővé választották *Akostalván*; az 1901-iki képviselőválasztáson *Makkai Zsigmonddal* szemben kisebbségben maradt. Társadalmi és gazdasági téren is élnék tevékenységét fejtette ki. Ő volt hazánkban a halottégetés eszméjének megpendítője s végbéli egyesületet is akart alapítani, de a kormány nem adta meg erre az engedelmét. 1899-ban a király a III. osztályú vaskoronarenddel tüntette ki.

A Pesti Hírlap szerkesztősége az alábbi gyászjelentésben tudatja *Légrády* Károly elhunytát:

A *Pesti Hírlap* szerkesztősége mély megdöbbenéssel és fájó szívvel tudaja, hogy úr. *Légrády Károly* ur. a *Pesti Hírlap* megalapítója és hosszabb időn át főszerkesztője, meghalt. Emlékeztvén rá, hálás kegyelettel adózik szeretetéről és jószágért, amelyrel irányában mindenkor viseltetett. Budapesten, 1903. november 27-én. Nyugodjék békevel!

A Budapesti Újságírók Egyesülete, mely *Légrády* Károlyban legelső alapítótágnak egyikét gyászolja, a váratlanul bekövetkezett haláleset alkalmából részvétíratot intézett a gyászoló családhoz és a *Pesti Hírlap* szerkesztőségéhez s azonkívül a gyász jeleül feketé zászlót tűzettek ki az egyesület helyiségének erkélyére. A temetésre küldőtséget meneszt, mely korszorut helyez a ravatalra.

— A pestvidéki tanítók kérése. A pestvidéki állami tanítók, mintegy százan, tegnap délelőtt gyűlést tartottak a Magyar Tanítók Ouhonában. A tanítók súlyos anvagi viszonyok megjavítása ügyében kérték annak a drágasági pótléknak a kiutalását, melyet *Ujpest*, *Kispest* és a közeli falvak állami tanítói régen élveznek. A gyűlés elnökét *Ormay Antal* pest-bídegykúti tanítót választották meg, jegező *Kovács Gábor* tököli igazgató volt. Az előadó: *Nádás Sándor* tököli állami tanító ismertette a pestvidéki tanítók súlyos anvagi viszonyait, reámutatott arra hogy a főváros nyaraló közönsége, a főváros környéki népnek a fővárosban értékesített terményei mennyire megrágtják az élelmiszereket, mily drágává teszik a lakásokat, ugy hogy a tanítók kénytelenek a fővárosban vásárolni, ami időbe és újabb kiadásokba kerül. A gyűlés tagjaiból bizottság alakult, mely december 3-án járni küldöttséggel *Berevicsy Albert* miniszter elé. A gyűlés tagjai *Verner Jenő* solymári igazgató vezetésével *Tóth József* királyi tanácsos, pestmegyei tanelügyelőnél tisztelegtek, aki azt az ígéretet tette, hogy a magyárosodást oly híven teljesítő tanítói kar igazán méltanyos kérését melegen pártolni fogja.

— Ingyenes eselődkövetítés. A *Budapesti Márta-Egyesület*, mely egy évized óta fáradozik a eselődügy fontos kérdésének megoldásán, ma *Neuschloss* Marcell királyi tanácsos, elnök, dr. *Neumann* Arminné, *Zipernovszky* Károlyné és még számos fővárosi előkelőség jelenlétében oly intézményt adott át a közhasználatnak, amely előreláthatólag hatalmas lépést jelent a fővárosi eselőd bajok megszüntetésére. Ma

Keleti-szőnyegek

nagy választékban, olcsó, szabott árak mellett

Agóbián és Adorján IV., Váci-utca 36. (Klotild-palota).

nylt meg a Királybazar épületének fölételelén a társadalmi muzeum szomszédságában a Márta-Egyesület díszesen berendezett helyisége, mely a cselédekkel *talajesen ingyen helyezi el* s amelyben gazdákna is, cselédeknek is külön-külön váróterem áll rendelkezésére. Az egyesület kitűtöt nem tart, házhöz cselédet nem küld, hanem megfelelőleg berendezett helyiségekben mutatja be a gazdáknak a helykeresőket.

— **Terefero.** Az a legenda, hogy Eitel Frigyes herceg, Vilmos császár második fia magyar király akar lenni, eljutott Amerikába is és pedig a *New York Herald* berlini tudósítója révén. Azt írta meg a newyorki újság, hogy Magyarországon széles körben foglalkoznak azzal az ideával, hogy a Hohenzollern-gyerekből magyar királyt csinálnak, s a herceg arcképeit ezerszámra hozzák be Magyarországra, hogy jó előre ismerjük meg a jövődi királyt. A félhívtalos *Post* most erélyesen kikel ez ellen a híresztelés ellen. Azt írja, hogy legyen vége a tereferének s ostobaság az egész szóbeszéd. A *New York Herald* tudósítója nagyon kevére taksálhatja a publikumát, ha ilyen olvasmányt nyújt. Szóval: a cseleket erélyes és gorboma. S ezek után remélhető, hogy csakugyan megszűnik a bolond terefero.

— **A kivándorlási kongresszusok eredménye.** A Magyar Közgazdasági Társaságnak mai ülésében, amelyen *Láng Lajos* valóságos belső titkos tanácsos elnököt, *Hegedűs Loránt* folytatta előadását *A kivándorlási kongresszusok eredményéről.* A fölolvastatás ma is nagyszámú és előkelő közönség hallgatta végig.

Mai előadásában *Hegedűs Lőrinc* a kivándorlási kongresszusokan iparipolitikáját és hitelügyi javaslatát vette bírálat alá. Kimutatta, hogy a munkabéreknek a kivándorlásra való hatása egészen elhanyagolt. Legnagyobb súlytalán támadta ezután a kongresszusok földirtok-politikáját és különösen a köztűt középirtokra vonatkozó halászatot. Kimutatta, hogy mennél több birtokot kötnek le örökösül, annál kevesebb reménye lehet a parasznak; annál ő, vagy nemzedéki földet szerezhesenek; annál maróbb lesz a földésné és — annál nagyobb lesz az állandó kibajodás. A középirtokosi hitbizományok terével az országos kongresszusoknak az áramlata, mely reirográd irányba törtetett, tetejéig jutott. Mert ezt az áramlatot nyomoztuk, eredetét kezdve; most látjuk, hogy a hullám elérte taraját. Ismét lefelé bukik és törvényszerűleg visszaelő fog folyni az ár. Ez a visszafordulás pedig, amelyet várunk, amelyet követelünk, ugyanabban a jegyben fog megtérni, amelyben itt beüszteztett. A köztűt birtok jegyében. Azt értem alatta s mást nem értelek, hogy a kivándorlás legmélyebb kútjéit csak a földésné jogos kielégítésével szüntethetjük. A paraszot tehát csak úgy tarthatjuk meg, ha ott ahol a kivándorlás szükségessé teszi, megadjuk a jogi jelentőségét annak, hogy a köztűt birtok s elsősorban a hitbizomány fölbontassék. Érdeke ez a tulajdonosoknak is. Érdeke, vágya ez a parasztnak is. De érdeke mindenekelőtt annak a magyar államnak, mely nem vérezhet el retentó kivándorlást veszteségben, mely másként meg nem tartja a népét a nemzetközi áramlatok vonzása között s melynek egyetlen kivándorlási politikája az lehet, hogy mennél több új existenciának nyisson szabad boldogulást. Az érdekes előadást a hallgatóság nagy tetszéssel fogadta.

— **Budapest a világgörögben.** A külföldi nagy hajózási és vasuti vállalatok ezideig Magyarország részére is Bécsben tartották főgyűnéseiket. Ez volt az oka annak, hogy a messzebb földről érkező utazási jegyei csak Bécsig szóltak és Budapest vagy egyáltalában nem, vagy csak mint osztrák vidéki város szerepelt az internacionális világgörögben. Sőt a magyarok is, ha hosszabb külföldi utra, főképpen, ha a tengerentútra indultak, bécsi közvetítéssel jutottak utijegyüköz, noha erről nem igen volt tudomásuk. Igen örömdetes tehát, hogy újabban e téren is kedvező változás állott be. A központi menetjegyiroda a külföldi nagy közlekedési vállalatokkal közvetlen összeköttetésbe lépett és ma már a bécsi képviselők mellőzésével szolgált ki utijegyeket a világ bármelyik pontjára, mint például Norvégia, Kairó, Bombay, Észak- és Délamerikába, Kínába, Japánba, Ausztráliába és így tovább. A magyar utazóközönség tehát nemcsak saját érdekeit cselekszik, hanem egyuttal hazafias szolgálatot is teljesít, ha a nagy utakra szóló jegyeit itthon váltja meg, mert ezáltal Budapestnek a világgörögben való közvetlen bekapcsolását is elősegíti. A forgalmi vállalatok köztűt szerződésével kapcsolatosan a központi menetjegyiroda külön bankosztályt szervezett, amely a külföldi nagy bankokkal szövetségben *chequet* és *hitellevelet* ad a világ bármely pontjára. E *cheque* és *hitellevelet* előnyös rendszerűknél fogva lehetővé teszik a pénz elvezetését vagy ellopását és kizárják az ártólyamvesztéseket. A központi menetjegyiroda bankosztályában termé-

szetesen külföldi pénz is váltható. A tengerentuli forgalom szempontjából nem érdektelen berendezkedése, hogy a pénzt szükség esetére sürgönyileg is utalványozhatja.

— **Éjféli látogatás.** Kellemetlen éjszakája volt tegnap özv. *Kormos Józsefné* máv. hivatalnok özvegyének Rottenbiller utca 12. számú lakásán. Ugy éjszaka 12 óra tájban meghallotta, hogy a másik szobában valaki járkal. Ijedtében elköltötte magát:

— Ki az?

Feleletet nem kapott, e helyett azonban egy toprongyos alak lépett a szobába és ráivalat a megrémült asszonyra:

— Hallgasson, mert baj lesz!

Ezzel megfordult és kiosont a lakásból. *Kormosné* most nagy lármát csapott, amire elfogták a betörtöt, aki a lépcsőházban rejtőzött el. A rendőrségen *Jalaska Vilmos* 41 éves géplakatosnak mondotta magát. Egy csomó lopott holmit találtak nála. Hat tolvajkulcs, 18 más kulcs, drótrugók és tolvajlámpa volt a betörtötél, aki veszedelmesnek látszik.

— **Haláloszás.** *Láng Ferencet*, a m. kir. zálogházak főpénztárnokát stuyos csapás érte. Felesége szül. *Bernihaller Mária* tegnap este 10 órakor meghalt. Halálát férjén kívül leánya, dr. *Horváth József* királyi járásbíró felesége gyászolja. Terméte s hó 28-ikán délután fél 4 órakor lesz a tisztviselőtelepi Hédeváry-utca 22. számú házól.

Adler Sándor, győri magánzó, aki hosszú évtizedeken át előkelő szerepet vitt a győri kereskedővilágban s kiváló emberszerető szívevel széles körök rokonszenvét hódította meg, tegnap, hetvenhárom éves korában, Győrben meghalt. Az elhunytat, akit nagyszámú, előkelő család gyászol, e hó 29-én viszik örök nyugalma helyére a győrszigi sírkertbe. *Adler Sándor*ban, *Adler Károly* győri nagykereskedő édes atyját, idősb *Adler Károly* volt *Gschwindt-gyári* igazgatója pedig testvérét gyászolja.

— **A nyomor halottja.** *Nagy-Kamiaszról* táviratozzák: Ma este *Mikó József* 27 éves kőművesegéd 15 éves kedvesét, *Kiss Terézt* fölölte, azután önmagát lötte agyon. A leányt halokölva vittek a kórházba. Semmitéle iratot nem hagytak hátra. Tetűtűket közös elhatározásból a nyomor miatt követték el.

(x) **Dr. Kovács közpásztaja** három nap alatt minden kezét gröggedé és fehérre varázsol. Egy tégely 120 K. Főraktár: Dr. Kovács gyógytára, Budapest, Gyár-utca 17.

FŐVÁROS

(*) **A főváros költségelőirányzata.** Ma délelőtt tárgyalta a főváros közgyűlése az 1904. évi költségelőirányzatot. A napirend előtt az *előnök* főpolgármester bejelentette, hogy *Gonda Dezso* virilista bizottsági tag erről a tiszteről lemondott, mivel a szabadon választottak közé választották, az ő helyébe *Hecht Bernát* pótlag lép. Ugyancsak lemondott *Sorecz András* virilista tag is, akinek a mandátuma különben az év végén lejárt volna s így a helyettesítéséről nem kell gondoskodni.

Fájdalommal jelentette be az *előnök* *Légrády Károly* elhalálozását, aki az irodalom téren s mint fővárosi bizottsági tag is nagy érdemeket szerzett. Indítványozza, hogy *Légrády Károly* emlékezetét jegyzőkönyvileg örökítsék meg. s a gyászoló családhoz részvétíratot intézzenek. (Általános helyeslés.) A bizottsági tagsági helyének betöltése iránt intézkedés nem szükséges, mert ő 97-ben választott tag volt, s a mandátuma most lejárt volna, de különben sincs ezidőszertir rendelkezésre álló pótlag.

Kasics Péter azt indítványozza, hogy — mivel a bizottsági tagoknak nem volt idejük a kelő előkészültre — a költségvetés tárgyalását halasztsák el december elsejére, vagy legalább is november 30-ikára.

Az *előnök* rövid megjegyzése után a többség az azonnal való tárgyalás mellett nyilatkozott.

Az általánosságban való tárgyalásnál elfogadták a pénzügyi és gazdasági bizottságnak azt a javaslatát, hogy a Poliklinika javadalmazását emeljék 100.000 koronára, az izr. egyházközösségét pedig 60.000 koronára s elfogadták több kisebb tétel módosítását a részletes tárgyalásnál. A költségvetés így alakul:

A rendes és rendkívüli bevételek összege 38.192.569 korona, a kiadások összege 28.131.144 korona. Tehát mutatkoznék 8575 korona hiány, amde az elfogadott javaslatok után a kiadások emelkedtek 46.000 koronával, és csökkentek 37.136 koronával, tehát a hiádnál a tiszta emelkedés 8864 korona, ellenben a bevételek emelkedtek 20.000 koronával s így a *budget javult* 11.136 koronával. Ebből levonva az előirányzott 8575 korona deficitet, marad tiszta plusz 2561 korona.

A költségvetés általános és részletes tárgyalását háromnegyed 5 órára befejezték.

(*) **A tükértartásról áldozatoknak.** A Párisi Áruház tüzesése alka mából szerencsétlenül jártak köztűt szétosztják meg a következő összegeket: a há-

rom Spira-testvér kap 1500 koronát, a két *Márkus-testvér* 1000 koronát, *Özvegy Reichner Hermann* 250 koronát, *Beer Ignác* 250 koronát, *Reichmann Gyula* 250 koronát, *Weinberger Lajos* 250 koronát, *Bodini Anna* 250 koronát, *Mátyás Gizella* 250 koronát.

SZÍNHÁZ, ZENE

** **Menyecskek.** (Bemutató előadás.) Hogy a dolgozók érdemelték kezdjük el, a *Népszínházban* ma este megérdemelt, szép sikert aratott három kis egyfelvonásos, népies darab. Közös címük *Menyecskek*, szerzőjük *Verő György*, ez a tudatosan dolgozó jeles szinpadíró kit mindig jól esik hallanunk a szinpadon előadástól dilettantizmus mai korában. Darabjait a *Nemzeti Színház* számára írta, de ott, úgy mondják, terminusbeli aggodalmi voltak s ezért költözött három egyfelvonásosával és velük *Blaha Lujzával* a *Népszínház* szinpadára. És nagyon okosan tette. Mert darabjai pompás, összévágó előadásban kerültek színre s láttain engedték a színház egy pár kiváló színészt, kik az operettekben szintén elvesznek, Yalmi nagy, különleges jelentősége egyik darabnak sincs, de mind a három magán hordja a sok sikert látott szerző egyéniségének irodalmi bélyegét s különösen a másodikban, melynek címe *Mária elém*, finomabb hangokat pendít meg s a közönség viselkedése, a szeretet, melylyel a finomabb részeket fogadták, arra a konzekvenciára engednek jutni, hogy a *Népszínház* közönségének se kell csak trük vagy sirkuzi produkció, hanem tisztességes munka és irodalom. Az első darab: *A bíróné* és a harmadik: *A menyország*, egy-egy kedves anekdota, mely szinpadra öletesen, úgyesen van feloldozva, míg a *Mária elém* című nagyobb lélekzetű s kissé átsuhog rajta a szinholizmus hideg szellője is. Ennek volt a legitimezvebb sikere. Ez a szivket fogta meg, míg a másik kettő megkacagtatott. A szimpatikus szerző az egyes darabok után zajos tapsok szöktetők függöny elő s ő is meg lehet elégedve sikerével, éppen úgy mint a színház. Hogy *Blaháné* mily rajongó lelkesedéssel, szeretettel és hődoialtal fogadták, azt nem kell hangsúlyozni. Az utolsó darabban előforduló szatirikus tánc, amely a *cake-walk* hóbortnak adja meg egy rózsatövissel a kegyelemelőfést, elragadó volt. És ő utána hadd szóljunk *Szabó Antalnól*, a *Népszínház* s kiváló, oszlopos, régi tagjáról, ki szerepében egyszerűen remekelt s a szinjátászs legnagyobb magaslatait emelkedett, mert *Czinte*, igaz és természetes volt. Nyílt színen, hatalmasan megtapsolták. *Szirmai Imre* mindegyik darabban más-más alakot és jellemet mutatott be, de mindig egyenlően volt: a mindig lelkiismeretes, mindig kész, ambiciózus művész, aki sose lép készületlenül a szinpadra s mindig komolyan veszi a művészetet. Kedvesen hatott az ügyes *Pintér Imre* is, ki a színház nagyon hasznos tagja lesz. A hölgyek közül kiváltak a kis *Patiaryé*, ki bár elfogult volt, de nehéz szerepében máris eltalált egy-egy igaz tónust és alaposan megrikatta a közönséget. *Szentmiklóssy Irén* kedves és üde volt, mint mindig. Próbált szerepekben *Balás Olga*, *Siposné*, *Nagy Margit* jeleskedtek, a férfiak közül pedig *Kiss Mihály*, aki különösen a harmadikban volt rendkívül jó, *Kovács* és *Nyárai*. A szinpad mindenkor szép és élettelen volt. (p. á.)

** **Király-Színház.** Ma adták a Király Színházban huszonötödösör *Husza* és *Martos* operetjét, az *Aranyvirágot*. Ott elszáka az első szereposztásban ment és a közönség sokat tapsolt az előadónak, különösen Fedák Sárának, Szamosi Elzának, Ferenczinnek, Vécsőinek és Gyöngyinek.

** **A Népszínház pályadíja.** *Pozsolt Kálmán*, a Népszínház igazgatója újabban, mint már említettük, pályadíjat tűzött ki a nemzeti érzés fejlesztésére érdekében. E pályadíjak részletes feltételeit most teszi közzé a következőkben:

A nemzeti érzés fejlesztésére alkalmas, hazafias szindarab, amely tárgyát a magyar történelem bármely szabadságharcából meríti s az egész estét betölti, 100) korona pályadíjat kap. Egy a magyar életet híven visszatűrtűztető, egész estét betöltő népszinmű jutalma: 1000 korona. Egy magyar népdal szövegének és zenéjének pályadíja: 500 korona. Az idegen kézírással írt, bekötött s a szerző nevét rejtő jellegű levéllel ellátott pályaművek a Népszínház titkára hivatalához küldendők. A beküldés határideje 1904. június hó 30-ika. A pályázatok eredményét október 1-én hirdetik ki.

** **Uránia-Színház.** *Róth István* darabjának, *Az éjféli nap országának*, holnap lesz az Urániában a huszonötödik előadása. Három hét alatt érte meg ez a darab jubiláris előadását.

“AGRARIA” magyar gépforgalmi részvény-társaság a szab. osztrák-magyar államvasut-társaság resiczai mezőgazdasági gépgyárának vezérigynöksége.

Mezőgazdák különös figyelmébe. Tiszta acélnyag saját hámoralkból. Előretűtellen tégelyacélelekefej. Páncélaacél-kormánykelez. Magasított acél-ekofej. Porvédő kerekék Acél gerendely. Csak kitűzött nyeregterekkel bíró találatok szállítunk. Kérjük árjegyzékét. mivel ez az összes találmány-gépek terjedelmében ismereti és egyáltalán a talaj alapos megmunkálására terjedelmes, szakszerű és minden gazdának értékes felvilágosítást nyújt — és díjmentesen küldetik. Eközváltás terén legelső-rangú magyar gyártmány, felülmúlja még a legnevezetesebb idegen gyártmányokat is. Rövidített levélcim: „Agraria” Budapest, V., Váci-út 7. Sürgönycim: „Agraria” Budapest.

**** Nemzeti Színház.** Shakespeare klasszikus tragédiáját, *Macbethet*, holnap, szombaton ismét előadják a Nemzeti Színházban. Vasárnap délután *Onnet Vasygyrosa* körül előadásra. Este *Rutkai György* nagyszerű drámájának lesz a tizenegyedik előadása.

**** Színésziskola előadás.** A *Vigszínházban* holnap, szombaton, két előadás lesz. Délután a színészegyesületi színésziskola rendez vizsgálati előadást a következő műsorról: *Tónka és Tinke*, vigjáték egy felvonásban. Robmzonok, vigjáték egy felvonásban. Eljegyzés lámpafénynél, operett egy felvonásban. Az operettet *Kun László* zenéjével mellett egész zenekarral játszzák. Az előadást rendkívül mérsékelt helyreállítások rendezik. Este negyedszer adják *Gavault* és *Beer* nagyszerű darabját, a *Flirt nagysámat*.

**** A vakok Dankó-estje.** Világtalan zenészek a Royal szálló nagyertermében december 1-én megtartandó hangversenyükön *Dankó*-nótákat játszanak. A hangverseny iránt oly nagy máris az érdeklődés, hogy a *Vakokat Gyógyító Országos Egyesület* azt december 16-án meg fogja ismételni. Jegyek mindkét hangversenyre a vakok boltjaiban (Király-utca 72. és Kaplony-utca 1.) kaphatók.

MŰVÉSZET

□ **Az első magyar művész szalon.** A *Könyves Kálmán* Magyar Műkiadó Részvénytársaság jeles magyar festők műveiből a fenti cím alatt ma megnyitotta képkiallítását Nagymező-utca 37-39. szám alatti helyiségében. Első pillantásra nem is tekinthető át, hogy az intézet ezzel mekkora szolgálatot tett a művelt magyar közönségnek s praktikus intézkedésével mennyire egyengeti útját a művészet terjedésének. Ezen túl jeles magyar művészek eredeti alkotásaihoz még a kevésbé tehetősek is hozzájuthatnak, részletfizetésre is, s hozzájuthatnak bármikor, mert a *Könyves Kálmán* kiállítása állandó és ingyenes lévén, mindenkinek hozzáférhető. Ez intézkedésnek hasznát látja a közönség is, mely lassan elszokik majd a teljesen művésziellen másfajlami októl és selejtes reprodukcióktól, de anyagi hasznát látják a magyar művészek is, akik a kiállításokon el nem adott, vagy pedig nem a tárlatok részére szánt festményeiknek a *Könyves Kálmán* szalonjában becsületes közvetítő közegre lelnék.

A kiállítás a szó szoros értelmében megérdemli a művészi szalon elnevezést, mert hiszen *Kernstok* Károly és *Spiegel* Frigyes rendezték szíves izléssel. A falak tele vannak nevezetesebb festőink alkotásaival, *Munkácsy*, *Skuteczky*, *Thorma*, *Tolnai*, *Ujvári*, *Vajda*, *Zemplényi*, *B. hary*, *Keményffy*, *Fényes*, *Vágó*, *Vaszary*, *Kernstok*, *Festzy*, *Csók*, *Márk* olajképeivel, *Honti* Nándor két pompás rajzával, *Teles* és *Róna* szoborműveivel, melyeken mindjárt rajta van az eladási ár is. Egytől-egyig nemcsak tetszetős de művészi becsü alkotások, melyek karácsonyi ajándéknak is nagyon alkalmasak.

A megnyílt művészi szalon iránt dr. *Berzeviczy* Albert közoktatásiügyi miniszter is élelnek érdeklődéssel viselkedik s a mai megnyitásra személyesen ment el *K. Lippich* Elek miniszteri osztálytanácsossal, a művészeti osztály előadójával. A minisztert dr. *Beckhor* Károly egyetemi tanár elnök, *Horváth* Géza vezérigazgató dr. *Rajner* Béla és *Révai* Ödön igazgatók fogadták. Az egyik üdvözlő beszédére a miniszter igen elismerőleg nyilatkozott a vállalat hazafias törekvéseiről. A minisztert *Ujváry* Ignác festőművész kauciólta végig a kiállításon, amely igen meggyőzte a tetszését s távozásakor újból elismerőleg fejezte ki. A megnyitáson valóságos vernisszageközönség gyűlt egybe a fényesen kivilágított és virágokkal ékesített szalonban. A kiállítás a Nagymező-utca 37-39. szám alatt van s egész nap megtekinthető díjtalanul.

TÖRVÉNYSZÉK

§§ **A kuleszák mögött.** *Feld* Mátyás, a Városligeti Nyári Színház sok sikert aratót bohózatírója, egy próba alkalmával rendreutasította *Almásy* Izát, a társulat segédszínészét, aki a rendreutasítást nem fogadta néman. A keletkezett szóharoljait *Feld* Mátyás a színházi bíróság elé idéztette *Almásy* Izát. A színházi bíróság előtt letolyt tárgyalás igen viharos volt. Ugy *Feld* Mátyás, mint *Almásy* Iza erősen sértő szavakkal illeték egymást. A bíróság, miután nagy nehezen helyreállította a csendet, kibírdette ítéletet, amely *Almásy* Izát elbocsátással sújtotta. A színész azután becsületért tett feljelentést a büntető járásbírósnál *Feld* Mátyás ellen. Ma tárgyalta ezt az ügyet a büntető járásbírósnál *Kapdebo* bíró. A tárgyaláson *Feld* Mátyás viszonyát emelt a színész ellen azokért a kifejezésekért, amelyekkel a szóharobban az őt illette. A kihallgatott két tanúnak, *Bihari* Bélának és *Palotai* Gyulának vallomásaiból kiderült, hogy a sértetések kölcsönösen voltak. Ez alapon a bíró mindkét vád-

latot bűnösnek mondta ki ugyan a becsületsértés vétségében, de mivel nyomban viszonzott kölcsönös becsületsértés esete forgott lenn, úgy *Almásy* Izát, mint *Feld* Mátyást felmentette a büntetés alól. *Feld* Mátyás megnyugodott, *Almásy* Iza felebbezett az ítélet ellen.

Nyíltér.

Övja az egészségét!

Ezerrel több kiváló orvos ajánlja!

Arjgység kívánatra mindenhol díjmentesen küldetik. Vidékre 25 vagy 50 áruvegget küldik; a fuvardíjat oda és az úras áruveggetet vissza fizeti a SZT. LUKACSFÜRDŐ KUTVÁLLALAT BUDÁN.

Ideal IRÓGÉP

azonnal és állandóan látható írással! Prospektust és írásmintát küldenek:

Schott H. és Donnath Budapest, VII. Erzsébet-körút 1. Telefon 62-45.

Alólírottak megtört szívvel jelentik felejtethetetlen jó férj, édes atya, após, testvér, nagypapa és rokonnak

ADLER SÁNDOR

urnak, magánzó

f. hó 26-án, áldásdus életének 73-ik évében történt elhunyt.

A megboldogultnak hűt tetemei e hó 29-án délelőlt 10 1/2 órakor fognak a gyászházba, a gyűszögi isr. sírkertben örök nyugalomra helyeztetni. Győr, 1903. nov. 27-én.

Áldás és béke poraira!

Özv. Adler Sándorné szül. Haan Lina, mint neje.

Klementin, férj. Reichenfeld Arnoldné, Adler Károly.

Adler Ernesztin, férj. dr. Heumann Józsefné, Adler Paula, férj. dr. Heumann Miksa, mint gyermekei.

Reichenfeld Arnold, dr. Heumann József, dr. Heumann Miksa, mint vők.

Adler Károlyné, szül. Grünfeld Klára, mint menyec.

Adler Károly.

Özv. Mészáros Antalné, szül. Adler Lina, Justitz D. I-né, szül. Adler Róza, mint testvérek.

Az összes unokák és rokonok.

(Az e rovat alatt közlötöknek sem tartalmáért, sem alakjáért nem felelős a szerkesztőség.)

TÁVIRATOK

Bécs, november 27. Ö felelőgének az olasz királynál és a pápánál a közeljövőben Rómában teendő látogatásáról szóó híresletés francia lapokból átvett mende-monda, mely minden alapot nélkülöz.

Belgrád, november 27. Az első belgrádi takarékpénztárban, még pedig a biztositási osztályban 60.000 frank sikasztást tedezték fel. Három hivatalnokot gyanasítanak.

Belgrád, november 27. Üszkübi jelentések szerint a beteg Firmilian metropolita állapota rendkívül kritikus. A metropolita orvosi segítséget szándékozik igénybe venni Belgrádban vagy esetleg Bécsben.

A cárné fülbaja.

Pétervár november 27. A cárné állapotáról ma kiadott orvosi jelentés így szól. A hőmérséklet tegnap este 37,3, az érverés 63 volt. Ma reggel a hőmérséklet 37, az érverés 64 volt. A cárné egészen kielégítően aludt. Fájdalmait nincsenek. A genyikiválás normálisan folyik tovább. Szubjektív állapota jó.

Amerikai orvososság a német császárnak.

New-York, november 27. Amint *Roosevelt* elnök ma a templomból kilépett, hozzá lépett egy ember, akinek a rendőri intézkedés dacára sikerült az előtérbe jutnia, és egy irást nyújtott neki át, amelyben azt mondja, hogy van egy gyógyszer, amelyet a német császárnak kellene elküldeni. Amíg az elnök az iratot egy rendőrnök át-

nyújtotta, az embert elfogták. Az elfogottnál, aki *Lingnek* nevezte magát, semmiféle fegyver nem volt. Ugy látszik, hogy egy egész ártatlan rajongó ember. Kihallgatásánál nagy bőbeszédűséggel vallott.

A portugál király Délafrikában.

Fokváros, november 27. (Reuter.) A *Delagoa-öböl* területén hirt, hogy a portugál király 1904. márciusban meglátogatja Délafrikát.

Venezuela és Spanyolország.

Washington, november 27. A spanyol kormány megette az első lépést arra, hogy Venezuelával való viszonyát megszakítsa. A külügyminisztériumhoz az a hivatalos jelentés érkezett, hogy a spanyol kormány a Spanyolországban levő összes venezuelai konzuloktól megvonja az *execuaturt*. Spanyolorzágnak ez a lépése a venezuelai spanyol követet és a lagunayri spanyol konzullal szemben tanúsított kicsinylő bánásmódra vezethető vissza.

Szerződésünk Olaszországgal.

Róma, november 27. Az Ausztria-Magyarországgal kötendő ideiglenes kereskedelmi szerződések tárgyalására kiküldött megbízottak a következők: *Malvano* szenátor a külügyminisztérium főtitkára, *Nikola Miroglia* volt földmívelésügyi főigazgató, *Bono* a földmívelésügyi és kereskedelmiügyi minisztérium hivatalnok, *Buska* vámfőigazgató, *Calligari* kereskedelmi és ipari főfelügyelő, *Cusani-Consolconeri* mári budapesti főkonzul és *Lucioli* igazgató, a vámfőigazgatóság osztályfőnöke. A kormány ezeken kívül egy kiváló politikai személyiséget hívott meg Sziellából, hogy a tárgyalásokon részt vegyen, és most várják az erre vonatkozó választ. A tárgyalás a külügyminisztériumban lesz és holnap vagy hétfőn kezdődik. Épp úgy mint az 1898. és 1892 évi tárgyalásoknál, a tárgyalások folyamán esetleg szükségessé válhat intézkedések számára egy miniszteri bizottságot alakítottak, amely a miniszterelnökből, a külügyminiszterből, a kereskedelmi miniszterből és a kincstári és pénzügyminiszterekből áll.

A szerb kegyelet.

Belgrád, november 27. A *Tegovirski Glasnik* megtámadja azt a hatósági rendeletet, hogy *Sándor* király és *Draga* királyné képein kívül *Milos* és *Mihály* fejedelemek és *Milán* király képeit is el kell távolítani a hivatalos helyiségekből, mert az utóbbi három épp annyi érdemet szerzett az ország körül, mint *Kara György* fejedelem.

Közgazdasági táviratok.

Bécs, november 27. (A *Budapesti Napló* telefonjelentése.) Eladott: *Buza*: Tiszavideki 8.30—8.75 K. Marosi 8.25—8.50 K. Bányási 7.30—8.35 K. Mosoni 7.25—8.10 K. *Rozs*, tót felvidéki 6.90—7.05 K., pest-megyei 6.25—7.— K. *Tengeri* (magyar) régi: 6.35—6.55 K. (új) 5.35—5.60 K., magyar *Zab*: 5.60—6.20 K. Válogatott 6.65 K.

Bécs, november 27. (A *Budapesti Napló* tudósítójának telefonjelentése.) A *deüidai magánforgalomban* a zárlatok a következők voltak: *Osztrák hitelrészvény* 680.50. *Magyar hitelrészvény* 754.75. *Angol-Osztrák bank* 281.50. *Bécsi bank* 512.— *Union bank* 536.— *Länderbank* 435.— *Osztrák-magyar államvasút részvény* 672.50. *Déli vasút* 89.75. *Kibavölgyi vasút* 424.—. *Északnyugati vasút részvény* —. *Dobányrészvény* 361.—. *Rimamurányi vasút* 482.50. *Alpes bányarészvény* 405.25. *Májusi járadék* 100.50. *Magyar koronajáradék* 98.55. *Lőrök sorsjegyek* 143.25. *Német birodalmi márká* 117.21—117.25. *Napoleon* 9.08.

New-York, november 27. (Terményfőssé.) (Zárlat.) *Gyapot*: New-Yorkban helyeion 11.85 (11.30). Nov-re 11.11 (11.01). *Febnár* 11.20 (11.12). *New-Orleans* ban helyben 10.15/16 (10.15/16). — *Petroleum*: *Stand white* New-Yorkban 9.50 (9.50). *Stand white* Philadelphában 9.45 (9.45). *Raffined in Cases* 12.20 (12.20). *Credit Balances* at *Oil City* 1.82 (1.82). — *Zsír*: *Western steam* 6.85 (6.85). *Rohe* és *Brothers* 7.20 (7.25). — *Tengeri irányzata* állandó. — *Decemberre* 49.1/2 (49.1/2). — *Márc-ra* —, (—), — *Májusra* 47.1/2 (47.1/2). — *Buza irányzata* szilárd. — *Piros ószi helyben* 83.1/2 (83.1/2). — *Dec-re* 83.1/2 (87.1/2). — *Márc-ra* —, (—), — *Májusra* 84.1/2 (83.1/2). — *Juliusa* —, (—), — *Gabona* szállítási díja *Liverpoolba* 1.1/4 (1.1/4). — *Káv*: *Isir Rio T.* sz. 6.1/2 (6.1/2). — *Nov-re* 5.80 (5.50). *Február* 5.85 (5.80). — *Liszt*: *Spring Wheat* clears 3.60 (3.60). *Cukor*: 3.1/4 (3.1/4). *Ón*: 25.75—26.25 (25.55—25.65). *Béz*: 12.50—, (12.50—13.—). (A zárójelben lévő számok a tegnapi árakat jelzik.)

Chicago, november 27. (Terményfőssé.) (Zárlat.) *Buza* irányzata szilárd. *Dec-re* 80.1/4 (79.1/2). *Márciusra* —, (—), — *Tengeri* irányzata állandó. *Decemberre* 41.1/2 (41.1/2). — *Zsír*: *Január* 6.22 (6.27). *Májusra* 6.32 (6.37). — *Szalonna* snort clear 7.43 (7.43). — *Sertészsír*: *Január* 10.75 (10.—). — (A zárójelben lévő számok a tegnapi árakat jelzik.)

KÜLÖNFÉLÉK

Libanoni cédrusok.

Azurkék az ég fölöttük,
Úgy, mint sok, sok ezer éve.
Mást is hull a napból rájuk
Milliónyi sugárréve.

De az erdő nincsen sehol.
Nem szól madár, nem száll lepke,
Itt-amott egy fakósin fa
Megtépzáva, porlepleve.

Megtépzáva, széjjelezörva,
Mint Izrael fáradt népe.
Mintba lombja veszett volna
Valami nagy forgószélbe'.

És körülte semmi zöld síncs.
Csupa homok, csupa szikla.
Hegyek orma, hasadéka
Kavicsokkal beborítva.

A halotti néma csöndet
Nem zavarja semmi, semmi.
Árnyék nincsen, nem tér ide
Fáradt vándor elpiheni.

De estére, hold fényénél,
A hegyormon szellő ébred.
Suttogás kél a lombok közt,
Vajjon miről is mesélnek?

Talán régen mult időkről,
Mikor itt még erdő zúgott
S madár dala, virágillat
Töltött be még minden zúgot.

Lehet, tán a zaidó népről,
Melynek egykor itt volt sátra,
Régi, régi dicsőségéről,
Melynek húnycs fényét látta.

Avagy tán a böles királyról,
Aki itt a zöld berekbe'
Maizott, sétálgatott,
Madarakkal beszélgetve?

Ki tudja, hogy miről stg most
Az elhagyott cédrus-berek
Olyan búsan, oly szomorún,
Hogy, ki hallja, könnye pereg.

Feléki Sándor.

+ Vilmos császár gyermekkorából. A németek temperamentumos császára; gyermekkorában is nagyon élénk volt és nem egy mulattató csintalankodását jegyezték fel pici herceg korából. Mikor Edvárd angol királynak, aki tudvalevőleg II. Vilmos császár nagybátyja, az esküvője volt Londonban, a kis Vilmos herceg is jelen volt a szertartáson. Az élénk kis fucska nem maradt egy pillanatra sem nyugodtan a

hosszu szertartás alatt és a oonnaugthi herceg, aki mellette állt, ugyancsak felhasználta a nagybátya jogát, hogy a jövőendő császárt téken tartsa. Alaposan meghuzta a fülét, mire a kis herceg hirtelen lehajolt és majdnem beleharapott volna a nagybácsi lábikrájába, ha az el nem kapja a lábát. Az esküvő képmék megörökítésében nem csekély része volt Vilmos császárnak. Mikor Frith festő Windsorbau a képen dolgozott, a kis Vilmos folyton a műterembe rotott és addig-addig zavarta a festőt, míg az egy esetet és festéket adott a kezébe és megengedte, hogy a vászon alján egy négyzetlábnyi területen mázolhasson, mialatt a festő a vászon felső részén dolgozott a festményen. Kis idő múlva az egyik udvarbölgy hirtelen felkiáltott:

— Nézzé csak, mester, a herceg arcaát!

A festő oda nézett és megrémülve tapasztalta, hogy az arca mindenféle színű festékekkel van bemázolva; a kis herceg ugyanis paletának használta az arcaát. Minden pillanatban várták már a herceg szüleit és az angol királyi ház tagjait és a festő úgy segített a dolgon, hogy terpentinnel alaposan lemosta a herceg arcaát, aki egy ideig nyugodtan tűrte ezt a műveletet, de mikor egy csepp terpentint a szemébe került, felugrott és kis kezével olyan csattanó ütést mért a festő arcára, hogy annak szikrázott a szeme tőle. Ezekután ordítva rohant a királyi sülvény egy asztal alá és addig zokogott ott, míg csak bele nem fáradt. Az igazatosság már a tetőpontjára hágott a teremben, amikor az ajtó hirtelen fel pattant és valaki csengő hangon így kiáltott fel:

— Ó fensége a porosz trónörökös és a királyi család!

A kis Vilmos herceg erre hirtelen előbujt rejtekhelyéből és szüleit semmit sem vetek észre.

+ Az egészségtelen cári paloták. Oroszországból érkező megbízható hírek szerint a cárné betegsége, valamint a kis hesszeni hercegnő halálának oka az volt, hogy a cár moszkvai palotája rendkívül egészségtelen. A cár gyermekeit hirtelen Pétervárra szállították vissza és időzben választották őket el anyjuktól. Ugyanezek a hírek azt is jelentik, hogy csak nagyon kevés orosz palota épült a modern egészségtan szabályainak megfelelően. Dr. Ozakharin, a híres moszkvai orvos már az előbbi cár halála alkalmából is kijelentette, hogy betegségét az egészségtelen lakás okozta. Rámutatott arra, hogy azok a helyiségek, melyekben a cári család tagjai tartózkodnak, rendkívül nedvesek.

+ A meghatározott időben való felébredés. Nagyon sok ember, ha másnap reggel bizonyos időben fel kell kelnie, csakugyan felébred a meghatározott órában. Egy francia orvos önmagán és még harminchárom emberen kísérletezett, hogy milyen mér-

tékü az éberségük az alvás ideje alatt. Az összes kísérleti emberek ötnek a kivételével már a meghatározott idő előtt felébredtek. A harminchárom ember közt voltak örültek is, akik a többiekét majdnem mind egy negyed, de egypáran egy fél vagy egy órával is megelőzték a felébredésben. Érdekes, hogy a legelőbbben az alvók közül annyival korábban ébredtek fel a meghatározott óránál, amennyi időkülönbség volt a rendszeres felébredési idejük és a meghatározott idő közt. A felébredés módja a kísérleti alvóknál különféle volt. Az egyiknél hirtelen felébredés történt meg, miközben azt hitte az illető, hogy elmulasztotta a meghatározott időt; egy másik éppen olyan nyugodtan ébredt fel, mintha a rendszeres időben kelt volna fel, anélkül, hogy az előző éjszakai emlékeztet volna. Mások már egy órával hamarabb elkezdtek nyugtalanul hánykolódnálni és ezenközben arról álmodtak, hogy elaludtak a kiűzött órát. Legpontosabban alacsonyabb műveltségi fokkal bírók, parasztok, cselédek ébredtek fel. A műveltebb osztály emberei és az idegesek már kevésbé pontosan ébredtek fel. A meghatározott időre való felébredés egyébként egy neme az autoszugeszióknak. Ahogy egy hipnotizált embernek szuggesztálni lehet azt, hogy bizonyos időben megtegyen valamit, éppen úgy önmagának is szuggesztálhatja az ember, hogy meghatározott órában felébredjen.

+ A válogatós gyermekek. Egy bécsi, nevelésügyi foglalkozó lap érdekesen felel arra a kérdésre, hogy vajjon célszerű dolog-e az, ha a szülők kényszerítik gyermekeiket arra, hogy minden ételt megegyenek, ami az asztalra kerül s egyáltalában helyeselhető-e az, ha a gyermekeket kényszerítjük az evésre. A nevezett lap nemmel felel erre a kérdésre és több, nyomós okkal bizonyítja a szülők ilyenféle gondolkodásának helytelenségét. Mert ez a kényszer legtöbb esetben csak ártalmára szolgál a testi egészségnek. Inkább egyiket kevesebbet a gyermek, az éhség jobban rászoktatja őt a rendszeres étkezésre, mint a szülők szigorúsága. Bizonyára minden háznál van mindig tej, vaj, tojás, kenyér és több efféle mellékétel, ha tehát a gyermek nem akar enni az éppen feltálat ételből, csillapítsa éhségét olyan ételekkel, melyeket inkább szeret. A lap azt ajánlja, hogy vigyázzanak inkább arra a szülők, hogy gyermekeik ne étkezzenek rendetlenül, azaz akkor, mikor éppen kedvük támad. Ha csak a szokott időben esznek, úgy válogatóság sem lesznek.

+ Új gyorstávírókészülék. A berlini elektrotechnikai intézetben Siemens előadást tartott tegnapi a Siemens és Halske-féle gyorstávíró-készülékről. A készülék percenként 2000—2800 jelet tud továbbadni. Az előadás után még egy másik, rendkívül érdekes készüléket is bemutatott. Poulsen dán tudós:

REGÉNY

Egy férj regénye

Írta: SALVATORE FARINA

(39)

Nem tudom, miért töltötte el lelkemet bánattal az ő boldogsága.

Volt valami lázas, türelmetlen ki nem elégtett vonás korábbi szomorú, de nyugodt arcán.

Sokszor eszembe jutott Anselmo komor természet és e nőben láttam bajának ellenszerét, rábeszéltem, hogy keressen magának egy jövő némes szerelmet, reméltem, hogy meg is fogja találni, most azonban fétettem őt. Az új érzés az első szerelem ellenállhatatlan erejével hatolt még szűzies szívébe; csak hogy a helyett, hogy a képzelődés határozatlan vágyait az önzés homályos tetszelgését találta volna meg, oly szívemen erős verésével találkoztam, amely hevesen sovárogtat a szenvedély és vér harcának kizűzésére, ez a szerelem, amely mint gyermek fejtellenül hatolt keblébe, egy gigász bölcsőjét találta benne.

Nem kételkedtem benne: tartózkodása, szótlan-sága, a máskor tőle idegen bizalmatlanságot, amely félt a barátság vizsgáló szavától, a veszedelem tudata keltette föl benne, mert már szívében oltó-kélve volt, hogy szerelmének mindent feláldoz és félt, hogy a barát tanácsa, intelmei csak akadályozni, lékezni fogják szerelmének merész rohamában.

Oh igen, boldognak kellett lennie, de boldogsága szájalomraült volt. Lelke, amely csak akkor keresett bebecsátást az élet titkába, nem engedett árnyékok; egyenesen, sietve, fényes nappal akart a szerelem egyenetlen útján haladni célja felé.

Képtelen lévén készülni, várni, titkolózni,

hogy esellel gyorsabban lerombolják a sáncokat, amelyeket a nők emelni szoktak szívük és ama vágy kielégítése köré, hogy szerettessenek, nem ismerve azt a hadicselt, amely óvatosan nyomul előre, hirtelen rohamot és hirtelen futást színel, hogy a nőt tartózkodó álláspontjából a sík mezőre kényszerítse, Anselmo türelmetlen, kedvetlen lett és nyíltan mutatta türelmetlenségét, kedvetlenségét, szerelmét.

A kielégített hiúság első érzésétől az álmatlan éj kinos harcáig számtalan apróság van, amit csak a szerelmek értenek meg, kölcsönös dacolás, versenyezés, jelentéktelen ígéretek, apró gyötrelmek. Anselmo mindebből semmit sem ismert; sovárogtat a szerelem után, ahogy az ő lelkében élt, szenvedélyesen türelmetlenül.

Signora Albruzzi úgy viselkedett, mint egy unatkozó szép asszony, aki nagy barátságából szeretettnei engedi magát. Anselmo, aki nyilván azt hitte, hogy a szép nő kegyében nagyon előrehaladt és emésztette a vágy, hogy még tovább jut-hasson; a legnagyobb mértékben kibeszálta az engedményeket; szenvedélyesen csillogó szemei követtek a szép asszony minden mozdulatát, mint a toladókoldusok egy alamizsnájértedve. Úgy vettem észre, hogy ebben az alamizsnában ritkán volt része; de valahányszor közeledett feléje, ez a szíren készen tartotta némán azt a behizelgő mosolyt, amely az ímént még az én hiúságom leg-szelső bört érintette; azt az édes, epedő mosolyt, amelyt mindannyiszor csodálatos bájosan esalt elő, olyan kéjesen, ahogy a divatfiak a nyakken-dőjüket kötik.

Ha közönyös szemekkel másodszor látta az ember e nő mosolyát, ha ugyan lehet közönyösen nézni egy szép asszonyt, akkor volt e mosolyban valami mesterkélty, számító, hideg vonás; ugyan mily szemekkel nézhette e szegény Anselmo ezt a mosolyt?

Ez csakugyan olyan nő volt, aki el tudta forgatni a fejét! Inkább Vénusz, mint nő, foly-vást megostromolva az imádók seregétől, aligha szentelhette magát egészen egy férfinak, ha sze-

rette volna is Anselmot, végzetes szépsége folytán minden férfi csudaláté volt. Ha e nő szeretett, úgy kellett cselekednie, mint egy királynának, aki szenvedélyeibe belefekteti hatalmának tudatát; azt a benső, alázatos, szinte rettegő adhatást, ezt a mondatot: „a tied vagyok”, amelyet a nő ajkai sokkal őszintebben suttognak, mint a férfijakk, azt az önkéntes odasimulást a szeretett férfi lábaihoz, fejét ráhajtvá a férfi térdéire, szemeit ráemelve, a zsarnoknőnek ezt az uralmát, amely a rabszolganő alázatossága mögé rejtőzik, mindezt nem ajándékozhatta signora Albruzzi. Azt akarta, hogy diadalai mindenüvé kövessék őt, hogy szerelmosának szemei is lebilin-cselő szépségét tükrözzék vissza.

De ez a nő nem szerette őt. Hiúságának hízlegése közt, az együgyű udvarló-sereg tömjén-füstje közt is tud valamit az igazán szerető nő a szívéből küldeni, amit szívében hord, ahová a hízlegés édességei, a tömjénfűst köde nem hatol, egy tekintetet, különbözött attól, amelyet imádóinak csapata felé szór, egy mosolyt, amely nem a diadal mosolya. Anselmo hiába fáradozott a formák, tolették és barátkozások fényzése alatt megtalálni az imádott nő szívet; talán szem-bezűjt volna a bókók és rajongás konvencionális dözsölésével, amely e nő körül folyt, és megmenteni keblében az igazi érzelmot, amely elmerült a semmiségek áradatában. De képes volt-e rá? Az őszön, amely láttatni engedte nyomorúságát, hiába küzdött a szerelem ellen. Így tehát érezte a vad feltékenység minden kínját a viszonzott szerelem édes megnyugvása nélkül és sokkal erősebb volt, semhogy panaszoknál tudott volna miatta, és sokkal gyengébb, semhogy önmagát megvetve visszavonuljon. És lelke a vágy és szerelem szálaiból mindennap a remény és képzelgés hamar muló hálóját szőtte.

Szívének ezen reménytelen munkájáról csak később értesültem, amidőn ő a hiába küzdeésben kifáradva a baráti vizsgálat szükségét érezte.

(Folytatása következik.)

nak telegrafonját. Es a késülék a telefonba mondott szavakat ezer és ezer mérföldnyire szállítja, a hanghullámokat aztán egy elektromágnes reses acélmegre, majd dróthuzalra viszi át. Egy második teleomban ezeknek a hullámoknak jegyeit még évek múlva is meg lehet aztán újra szoláltatni.

KÖZGAZDASÁG

A körletti betegségyelő-pénztárak országos központi bizottsága november 27-én délután az Országos Iparügyesület helyiségében ülést tartott. Szontágh Jenő ügyvezető főjegyző bejelentette, hogy a baleset-biztosítási törvénytervezet tárgyában tervezett betegségyelő-pénztári országos kongresszust parlamenti szavak miatt eddig megtartani nem lehetett, mert a jelen viszonyok között a kongresszus nem volna képes maga iránt és határozatai részére érdekelt és illetékes körökben figyelmet kelteni. A bizottság megbizta az elnökséget, hogy alkalmas időben hívja össze a kongresszust.

A központi bizottság azután tiszteltet az új kereskedelmi miniszternél; a küldöttségért gróf Serényi Béla államtitkár fogadta. A küldöttségben részt vettek: Berger Jenő (Debreczen), Szontágh Jenő (Szolnok), Somlyay Lajos (Pozsony), Vízkelety Sándor (Győr), Fűzy Márton (Székesfehérvár), Komereit Gyula (B.-Gyarmat), Olajos Károly (Kecskemét) és Boszory Ferenc (Vác). Berger Jenő mint a küldöttség vezetője üdvözlő beszédre, melyben élénk színekkel esetelte a betegségyelő-pénztárak válságos helyzetét és reorganizációjuknak sürögő szükségét, az államtitkár a maga és a miniszter nevében megköszönte az üdvözlést és kijelentette, hogy tudatában van annak, hogy a betegségyelő-pénztárak jelenlegi szervezete tarthatatlan, éppen azért a miniszter egyik program-pontja a betegségyelő-pénztári törvény mielőbbi módosítása, melynek fogantatása előtt a betegségyelő-pénztárak központi bizottságát véleménynyilvánításra fogja felkérni.

Borzavásár. 1903. évi november hó 27-én. (A budapesti marhavásártéri vásár-pénztár részvényvárságától.) Felhajtás. Belhőldi élő borjú 235 drb, lelti borjú 7 db, bécsi borjú — db, db, nővendékmárha — darab, bárány élő — darab, lelti bárány — darab, — Árjegyzések — Belhőldi élő borjú L. rendű 90—100 l.-ig, kivételes 104 l., II. rendű élő borjúkért 80—88 l.-ig, 1 kilónkint, lelti borjú L. r. 104—118 l.-ig, II. r. — l.-ig, kivét. l. kilónkint, levonás nélkül. Rugott borjúkért 48—l.-ig. Nővendékmárha — l.-ig, l.-ig, l. r. — l.-ig, középmínőségű — l.-ig, alarendelt — l.-ig, l. k.-kint. Bárány élő — k., lelti bárány — k. kivételesen ár — k.-ig páronkint. — Az irányzat valamivel élénkebb az árak 3-4 fillérrel kg.-kint hanyatoltak.

Sertésüzemvásár. (A székesfehérvári sertésüzem és közvágóhid intézősége.) November 27-én. Felhajtás: Zsírterítés, ugyanint öreg L. rendű — kilogramm felül — darab, II. rendű 280—350 kilogramm — darab, kanló — darab, silány — darab, fiatal nehéz 300 kilogramm felül — darab, közép 250—300 kilogramm — darab, könnyű 220 kilogramm — darab, sildő — darab, malac — kilogramm — darab. Összesen — darab. Huszterítés ugyanint: nehéz 300 kilogramm felül — darab, könnyű 250—300 kilogramm — darab, sildő — darab, malac 40 kilogramm — darab. Összesen — darab. Felhajtás összege 567 darab, — darab sildő, Előző napi maradvány 103 darab, 100 darab sildő, Összesen 670 darab, 400 darab sildő. Eladatott 366 darab sertés, 33 darab sildő. Maradvány 4 darab, 67 darab sildő. A vásár irányzata élénk. Az árak szilárdak. — Következő árak jegyzetettek: Zsírterítés: Öreg L. r. 350 kgr.-on felül 95—96 fillérig, II. rendű 280—350 kilogramm 95—96 fillérig, selejtezett — fillérig, silány — fillérig, fiatal nehéz 300 kilogramm felül 98—104 fillérig, fiatal közép 220—300 kilogramm 92—100 fillérig, fiatal könnyű 220 kilogramm 88—98 fillérig, sildő — fillérig, malac — fillérig. Huszterítés: Nehéz 300 kilogramm felül — fillérig, könnyű — kilogramm — fillérig, sildő 86—100 fillérig, malac 40 kilogramm — fillérig. Arak minden levonás nélkül, kilogrammonként, élőszuliban.

A budapesti gabonátözsde.

Budapest, november 27:

Készburában ma is csak igen csekély volt a forgalom és az eladott 7000 métermássa változatlan árakon kelt el. Rozsban nem volt üzlet, a többi cikkben is csak nagyon változatlan árakon.

Eladott:

Busa, Tiszavideki: 200 mm. 80 k. 8 K. 07 1/2 f., 300 mm. 80 k. 8 K. 05 l., 3900 mm. 79 k. 8 K. — f., 100 mm. 79 k. 7 K. 80 l., 100 mm. 78 k. 7 K. 80 l., 100 mm. 78 1/2 k. 7 K. 80 f., 190 mm. 78 1/2 k. 8 K. 05 l., 150 mm. 78 k. 7 K. 90 l.
Fejérmeyei: 150 mm. 76 k. 7 K. 58 1/2 f.
Pestmegyei: 100 mm. 79 1/2 k. 7 K. 90 f., 400 mm. 79 1/2 k. 7 K. 87 1/2 f.
Bácskai: 200 mm. 73 k. 7 K. 85 f.
Mind három hónapra.
Árpa: 1000 mm. 6 K. 70 l., 100 mm. 5 K. 70 f.
Zab: 100 mm. 5 K. 32 1/2 f.
Lóhere: 100 mm. 53 K. — f., paritásra.
Középminőségű mellett.

A készúrn hivatalos jegyzése a budapesti árú-értéktözsde s-akásai szerinti készpénzben és

Kilogrammonként — A minőség hektoliterenkint 50 kilogrammonként.

B u s a	Kilo	Kilogrammonként		Kilo	Kilogrammonként	
		K-tól	K-ig		K-tól	K-ig
Tiszavideki új	—	—	—	—	—	—
„	76	7.50	7.68	79	7.58	7.90
„	77	7.52	7.76	80	7.59	8.00
„	78	7.70	7.86	81	7.90	8.05
Fejérmeyei	—	—	—	—	—	—
„	76	7.50	7.90	79	7.58	7.70
„	77	7.50	7.70	80	7.58	7.86
„	78	7.58	7.80	81	0.00	0.00
Pestvidéki	—	—	—	—	—	—
„	76	7.40	7.55	79	7.70	7.70
„	77	7.45	7.65	80	7.76	7.80
„	78	7.60	7.76	81	7.80	7.96
Bácskai	—	—	—	—	—	—
„	76	7.45	7.60	79	7.76	7.86
„	77	7.45	7.76	80	7.80	7.86
„	78	7.65	7.76	81	—	—
Bácskai	—	—	—	—	—	—
„	76	7.65	7.70	79	—	—
„	77	7.60	7.80	80	—	—
„	78	7.70	7.85	81	—	—

Egyéb gabonafajták	Kilo	Kilogrammonként	
		K-tól	K-ig
Rozs új elsőrendű	—	6.32	6.50
„ középmínőségű	—	6.25	6.35
Árpa elsőrendű	—	5.65	5.70
„ másodikrendű	—	5.45	5.60
Káposzta elsőrendű	—	5.10	5.25
„ középmínőségű	—	5.05	5.20
Tengeri elsőrendű új	—	5.45	5.55
„ fenn	—	5.70	5.80
„ román vörös bolgar	—	6.00	6.00
„ cinquantin	—	6.00	6.00
„ káposzta	—	10.75	11.25

A határidőslet folyamán a következő kötések körtének:

Áprilisi buza 1904.	7.69—7.68—7.70
Áprilisi rozs 1904.	6.88—6.67
Áprilisi zab 1904.	5.49—5.50
Májusi tengeri 1904.	5.18—5.20—5.19
Déli egy órákor a következő záróárakat állapították meg hivatalosan a tőzsdén:	
Áprilisi buza 1904.	7.69—7.70
Áprilisi rozs 1904.	6.67—6.68
Áprilisi zab 1904.	5.49—5.53
Májusi tengeri 1904.	5.19—5.20
Délután fél 5 órákor zárul:	
Áprilisi buza 1904.	7.70—7.71
Áprilisi rozs 1904.	6.68—6.69
Áprilisi zab 1904.	5.49—5.50
Májusi tengeri 1904.	5.20—5.21

A budapesti értéktözsde.

A mai tőzsdén magasabb külföldi jegyzésekre és ugy bécsi, mint helyi vettélekre szilárd irányzat uralkodott és az összes értékek csekély ingadozások után élénk forgalom mellett áremelkedést zártak különösen pedig Magyar Hitelrészvények kereseteket, melyek 5 K.-val javultak.

Va uta és érváltozó változatlan.
Értéktözsde: Osztrák Hitelrészvény 680.50—682.25. Magyar Hitelrészvény 751.25—763.75. Osztrák-Magyar Államvasuti részvény 670.75—672.25. Rimamurányi vasmű 451.50—453.00. Magyar Leszámitolóbank részvény 464.00—465. Jelzálogbank 519.—520.— Közúti vaspálya részvény 614.—614.50. Városi villamos részvény 326.25—327.— Magyar koronajáradék 98.60 korona.

A déli tőzsdén a következő értékekben volt forgalom: Osztrák hitelrészvény 680.25—681.50. Magyar Hitelbank részvény 752.50—755.25—755.— Osztrák-Magyar Államvasuti részvény 671.25—672.50—672.25. Déli vasút 66.—. Rimamurányi vasmű részvény 482.25—482.75—482.50. Jelzálogbank részvény 519.—620.—519.— Közúti Vaspálya részvény 613.—614.—613.50. Városi villamosági részvény 326.—326.25. Magyar aranyjáradék 118.85. Magyar Koronajáradék 98.42 1/2—98.47 1/2 korona.

1/2 órákor zárul: Osztrák Hitelrészvény 680.25. Magyar hitelbank részvény 754.25. Leszámitolóbank részvény 464.50. Rimamurányi vasmű részvény 482.50. Osztrák-magyar államvasuti részvény 672.75. Közúti vasút részvény 613.50. Városi villamos vasút részvény 326.25 korona.

A budapesti terménnytözsde.

A terménnyüzletben a szezonszerű hangulatnak megfelelően alakultak az árak és végül a terményüzleti árjegyző-bizottság hivatalosan a következő árfolyamokat állapította meg:

Jegyzetek: Heremag: lucerna magyar 66.—68.— korona, vörös aprószemű 48.—51.— korona, vörös erdői — korona, vörös bánagsi — korona, középszemű 53.—55.— korona, nagyszemű 67.—61.— korona. Disznószár: budapesti 69.—69.50 korona, vidéki — korona. Táblaszalonna: légszártított vidéki — korona, városi 4 darabos 58.50—58.— korona, 3 darabos 59.50—60.— korona, ástított — korona. Szilva: boszniai, szokás szerinti minőség 18.50—19.— korona, 120 darabos — korona, 100 darabos 21.50—22.— korona, 85 darabos 23.—23.50 korona azonnali szállításra. Szerbiai szokás szerinti minőség 17.50—18.— korona, 100 darabos 21.—21.50 korona, 85 darabos 22.25—22.50 korona. Szilva: slavóniai 19.50—19.75 korona, szerbiai 17.50—17.75 korona azonnali való szállításra.

A bécsi értéktözsde.

A mai előtözsde nyugodt irányzattal nyílt meg. Magyar hitelrészvények emelkedtek és Magyar koronajáradék is javult.

A déli tőzsde nyugodtan indult, szilárd alapiránnyal, mely egyre jobban előtérbe nyomult. Zárult nagyon barátságos.

Bécs, november 27. (Magyar értékek ártala.) 4 1/2%-os aranyjáradék 118.55. Liszt és szegedi kölcsön-sorsjegy 163.50 Magyar vasúti kölcsön ezüsterben —. Magyar keleti vasúti állami kötvény —. Magyar leszámitoló- és pénzügybank 464.—. Rimamurányi vasműrészvény 481.25. Magyar koronajáradék 98.35. 4 1/2%-os Magyar (Güldenern) kötvény 97.95. Magyar hitelbank részvény 764.25. Magyar nyeregményi kölcsön sorsjegy 208.25. Kassa-odsztrák vasúti részvény —. Magyar keresk. bank 2785. Magyar cukorár 1527.

Bécs november 27. (Osztrák értékek ártala.) 4 1/2%-os papírjáradék 100.50. Osztrák aranyjáradék 121.55. 1880-os sorsjegy 155.75. Osztrák hitelrészvény 472.—. Angol-osztrák bank —. Leci bank részvény 511.—. Osztrák-magyar bank 1612.— Déli vasút 89.50. Dunagőzhajózási részvény 860.—. Dobányrészvény 350.—. Caszari és királyi arany 11.85. Német bankváltók 117.18. 4 1/2%-os ezüst járadék 100.35—100.75. Osztrák koronajáradék 100.45. 1864-ik sorsjegy 266.—. Osztrák hitelintézet részvény 680.50. Unionbank 535.75. Osztrák Länderbank 434.25. Osztrák-magyar államvasút 672.25. Elbavölvi vasút 422.75. Alpeisi bányarészvény 404.—. 20 frank. arany 19.05. Londoni váltók 239.45 bécsi: Tramway Litt B. —. Bécsi Ironway Litt A. —. Lapót kohó 300.—. Az irányzat nyugodt.

Külföldi értéktözsde.

Berlin, november 27. (Lőzsdei tudósítás.) A tőzsde nyugodt jó hírekre szilárd irányzatban nyílt meg. Kohó-részvények vonzó. Bel- és külföldi fondok szilárdak. Bankok jól tartottak. Hozzájárulások visszavásárlásokra emelkedtek. Később igen csendesek. Árfolyamok kivétel nélkül változatlanok. Magánleszámitolási kamatláb 3 1/2%.

Berlin, november 27. (Zárszó.) 4 1/2%-os papírjáradék —. 4 1/2%-os osztrák aranyjáradék 102.90. Elbavölvi vasút —. Magyar koronajáradék 98.75. Osztrák-magyar államvasút 144.75. Kassa-odsztrák vasút —. Bécsi váltóór 85.25. Magyar vasúti borszási kölcsön —. Alpeisi bányarészvény —. Disconto-Commandit 199.—. Aitalnos villamosági Közös 218.00. Gelsenkirchen 212.—. Laura-kohó 238.60. 4 1/2%-os ezüstjáradék —. 4 1/2%-os magyar arany járadék 99.90. Osztrák hitelrészvény 214.80. Déli vasút 17.75. Károly-Lajos vasút —. Orosz bankjegyek 216.15. 4 1/2%-os új orosz kölcsön 99.10. 100k dobányrészvény —. Olasz járadék —. Magyar hitelbank —. Dynamit Trust 159.50. Harpeni 204.75. Az irányzat szilárd.

Berlin, november 27. (Lőzsdei Napló tudósítás.) Esti forgalom: 4 1/2%-os magyar aranyjáradék —. Magyar koronajáradék —. Osztrák hitelrészvény 214.40. Osztrák-magyar államvasút 144.50. Déli vasút 17.75. Eszkayipati vasút —. Elbavölvi vasút —. Orosz bankjegyek középén 216.15. Buschthorai —. Orosz bankjegy —. (Utimo.) Lombard

Páris, november 27. (Zárszó.) Osztrák-magyar államvasút —. Új török konzol 88.05. Egyiptomi járadék 134.70. Osztrák Länderbank 480.—. Páris bank részvény 1127.—. 3 1/2%-os francia járadék 97.90. 4 1/2%-os spanyol járadék 90.60. 3 1/2%-os törleszthető járadék —. Crédit foncier de France 699.—. A papi borszárszervezet —. 4 1/2% 1890. román kölcsön 91.10. Görög kölcsön —. Váltó Olaszországra 9 1/2% pari. Váltó Amsterdamra 206.75. Váltó Brüsszellel 9 1/2% De Beers 523.—. Chartered 66.75. 5 1/2% bolgar kötelezvény 422.—. Magyar aranyjáradék 102.05. Déli vasút 93.—. Váltó Londonra 251.95. Osztrák aranyjáradék 102.90. 100k sorsjegy 139.50. Meridional vasút 855.—. 4 1/2% olasz járadék 104.02. Ottománbank 598 — 3 1/2%-os francia járadék —. Osztrák földhitelezintézet 1302. Déli vasút elsőbbségi kötvény 328.—. 4 1/2%-os 1896. román kölcsön —. Dobányrészvény 370.—. Váltó Bécsre 104.06. Váltó német piacokra 121.90. Rio 1233.—. East Rand 187.—. Randfontein 69.25. Magyar Jelzálogbank 554.—. Az irányzat változó.

Frankfurt, november 27. (Zárszó.) 4 1/2%-os papírjáradék 101.10. 4 1/2%-os osztrák aranyjáradék 102.85. 4 1/2%-os magyar aranyjáradék 100.15. Osztrák hitelrészvény 214.40. Osztrák-magyar államvasút 144.20. Eszkayipati vasút 107.50. Buschthorai vasút —. Londoni váltók 204.37. Bécsi bankjegyek: 129.50. Villamos részvény 145 — 3 1/2%-os magyar aranykölcsön —. 4 1/2%-os ezüstjáradék 101.05. Osztrák koronajáradék 101.80. Magyar koronajáradék 98.70. Osztrák-magyar bank 116.80. Déli vasút részvény 18.10. Elbavölvi vasút —. Bécsi váltóór 8530.—. Párisi váltók 811.05. Union bank részvény —. Alpeisi bányarészvény —. Az irányzat szilárd.

Frankfurt, november 27. (Budapesti Napló tudósítás.) Esti forgalom: Osztrák hitelrészvény 214.20. Német bank 222.—. Disconto 198.60. Berlimi kereskedelmi bank 165.30. Gelsenkircheni —. Harpeni 204.—. Laura-kohó 238.40. Olasz járadék —. Hibernia 215.—. Az irányzat nyugodt.

Hamburg, november 27. (Zárszó.) 4 1/2%-os ezüstjáradék 100.90. 1890. sorsjegy 156.70. Déli vasút 17.50. 4 1/2%-os Osztrák aranyjáradék 102.70. Osztrák hitelrészvény 214.20. Osztrák-magyar államvasút 144.60. Olasz járadék 103.50. 4 1/2%-os magyar aranyjáradék 100.30. Az irányzat nyugodt.

Budapest-kőbányai sertéskereskedelmi csarnok jelentése.

November 27. A sertésüzlet irányzata: szilárd.
A Hissot sertésnek ára: L A) Magyar elsőrendű 116—118 fillérig. Öreg közép páronkint 300—340 kilogramm terjedő súlyban — fillérig. Fiatal nehéz páronkint 320 kilogramm felül súlyban 120—122 fillérig. Fiatal közép páronkint 251—320 kilogramm terjedő súlyban 120—122 fillérig. Fiatal könnyű páronkint 250 kilogramm terjedő súlyban — fillérig. — II. B) Magyar szedőit: Nehéz páronkint 230 kilogramm felül súlyban — fillérig. Közép páronkint 240—260 kilogramm súlyban — fillérig. Könnyű páronkint 240 kilogramm terjedő súlyban — fillérig. — III. Romaniai: Nehéz páronkint 320 kilogramm felül súlyban — fillérig. Közép páronkint 250—320 kilogramm terjedő súlyban — fillérig. Könnyű páronkint 250 kilogramm terjedő súlyban — fillérig. — IV. Romániai eredetű (Stach): Nehéz páronkint 240 kilogramm terjedő súlyban — fillérig. Könnyű páronkint 240 kilogramm terjedő súlyban — fillérig. — V. Szerbiai: Nehéz páronkint 250 kilogramm felül súlyban 119 — 120 fillérig. Közép páronkint 240—260 kilogramm terjedő súlyban 116 — 119 fillérig. Könnyű páronkint 240 kilogramm terjedő súlyban 117—118 fillérig.

